

**EVLİLİK UYUMUNU YORDAMADA PSİKOLOJİK İYİLİK
HALİ VE CİNSEL DOYUMUN ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

MELANİ URŞ

İŞIK ÜNİVERSİTESİ

HAZİRAN, 2021

EVİLİK UYUMUNU YORDAMADA PSİKOLOJİK İYİLİK HALI
VE CİNSEL DOYUMUN ROLÜNÜN İNCELENMESİ

MELANİ URŞ

Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, 2021

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA) derecesi
için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
Haziran, 2021

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

EVLİLİK UYUMUNU YORDAMADA PSİKOLOJİK İYİLİK HALİ VE CİNSEL
DOYUMUN ROLÜNÜN İNCELENMESİ

MELANİ URŞ

ONAYLAYANLAR:

Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Miray Akyunus Işık Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur Aktaş Acıbadem Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 10/06/2021

EXAMINING THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND SEXUAL SATISFACTION IN PREDICTING MARITAL ADJUSTMENT

ABSTRACT

With the increase in divorce rates in recent years, the frequency and importance of studies on marital adjustment between couples as well as the factors affecting marital adjustment between couples have escalated. The level of stress, anxiety and depression that play a vital role in the psychological well-being of individuals are closely related to marital adjustment. Interwoven with this argument is the role of sexual satisfaction in marital adjustment that has become a widely studied concept. Nevertheless, there has been no study examining the impacts of stress, anxiety, depression and sexual satisfaction on marital adjustment in married couples between 0-5 years when divorce rates are frequently discerned. In light of this context, the aim of this study is to investigate the predictive role of depression, anxiety symptoms, stress and sexual satisfaction levels on marital adjustment in a non-clinical sample of individuals married between 0-5 years. The sample of the study consists of 95 married couples (95 females, 95 males, total 190 people) between the ages of 21-50 (Mean = 30.08, SD = 5.70). Sociodemographic and Marriage-Related Data Form, Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS), Depression, Anxiety, Stress-21 Scale (DASS-21) and New Sexual Satisfaction Scale (NSSS) were given to the participants via an online survey platform. In order to examine and evaluate the differentiating effects of sociodemographic-marital variables on the dependent variable, descriptive analyses and independent groups t-test were conducted. Furthermore, correlation and regression analyses to test research hypotheses were used by IBM SPSS 26.0. The ultimate results have demonstrated that both for women and men, the stress level of individuals negatively predicted the marital adjustment, whereas anxiety symptoms did not predict marital adjustment. The partner-sexual activity-centered subscale for women and the self-centered subscale for men significantly and positively predicted marital adjustment. Moreover, the level of depression negatively predicted marital adjustment only in males.

Key words: depression, anxiety, stress, sexual satisfaction, marital adjustment

EVLİLİK UYUMUNU YORDAMADA PSİKOLOJİK İYİLİK HALİ VE CİNSEL DOYUMUN ROLÜNÜN İNCELENMESİ

ÖZET

Son yıllarda artan boşanma oranlarıyla beraber çiftler arasındaki evlilik uyumu ve çiftler arasında evlilik uyumunu etkileyen faktörler hakkında yürütülen çalışmaların sıklığı ve önemi artmıştır. Bireylerin psikolojik iyi oluşunu etkileyen stres, anksiyete, depresyon seviyelerinin evlilik uyumu ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Buna ek olarak, evlilik uyumunda cinsel doyumun rolü de sıkça çalışılan bir konu haline gelmiştir. Buna karşın, stres, anksiyete, depresyon ve cinsel doyumun evlilik uyumu üzerindeki etkisini boşanmaların yüksek olduğu 0-5 yıl arası evli çiftlerde inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı boşanma oranlarının sıklığının görüldüğü 0-5 yıl arasında evli olan bireylerin depresyon, anksiyete semptomları ve stres seviyeleri ile cinsel doyum düzeylerinin, evlilik uyumları üzerindeki yordayıcı rolünün klinik olmayan bir örnekleme araştırmasıdır. Araştırmanın örneklemini 21-50 yaş arası (Ort=30.08, SS=5.70) 95 evli çift (95 kadın, 95 erkek toplam 190 kişi) oluşturmaktadır. Araştırmada, Sosyodemografik ve Evlilikle İlgili Veri Formu, Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ), Depresyon, Anksiyete, Stres-21 Ölçeği (DASÖ-21) ve Yeni Cinsel Doyum Ölçeği (YCDÖ) kullanılmıştır ve katılımcılara anket bataryası olarak internet üzerinden sunulmuştur. Sosyodemografik ve evlilikle ilgili değişkenlerin değerlendirilmesi ve bağımlı değişken üzerindeki farklılaştırıcı etkisini incelemek için betimleyici analizler ile bağımsız gruplar t-testi, araştırmanın hipotezlerini test etmek için ise korelasyon ve regresyon analizleri IBM SPSS 26.0 programı ile yürütülmüştür. Sonuçlara göre, her iki cinsiyet için de bireylerin stres düzeyinin evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı, bunun aksine anksiyete semptomlarının evlilik uyumunu yordamadığı bulunmuştur. Kadınlarda Yeni Cinsel Doyum Ölçeği'nin eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyutu, erkeklerde ise ben-merkezli alt boyut evlilik uyumunu pozitif yönde yordamıştır. Depresyon seviyesinin ise sadece erkeklerde evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: depresyon, anksiyete, stres, cinsel doyum, evlilik uyumu

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tezimin her aşamasında desteğini, yardımlarını ve anlayışını esirgemeyen etik duruşunu kendime örnek aldığım saygıdeğer tez danışmanım, Dr. Öğr Üyesi Selin KARAKÖSE'ye en büyük teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisansım boyunca akademik anlamda bana her türlü desteği verip, her soruma bıkmadan yanıt veren, desteğini her zaman hissettiren değerli hocama, bana güvenip her zaman yanımda olduğu için teşekkür ederim.

İlgi ve istekle araştırmama katılan, bilime desteklerini esirgemeyen tüm katılımcılara; Veri toplama aşamasında çalışmamı kendi çalışmalarını gibi benimseyip bana destek olan tüm arkadaşlarıma;

Yüksek lisans sürecinde tanıdığım ve tanımaktan çok büyük mutluluk duyduğum, bu süreçte her yardıma ihtiyacım olduğunda bana destek çıkan, kıymetli meslektaşım Nehir ULUSOY'a;

Yolumda karşıma çıkan her zorlukta benden bir an şüphe etmeden her zaman yanımda olan Can BASMACIOĞLU'na;

Ve son olarak, bugünlere gelmemi sağlayan, verdiğim her kararda yanımda olan, her türlü desteği bir an bile düşünmeden sunan, en büyük destekçilerim canımdan çok sevdiğim başta canım babam Özcan URŞ'a, canım annem Selin URŞ'a ve en kıymetlim canım kardeşim Talya URŞ'a tüm kalbimle teşekkür ederim.

Melani URŞ

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	i
ABSTRACT	ii
ÖZET	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
BÖLÜM 1	1
1.GİRİŞ	1
BÖLÜM 2	4
2. LİTERATÜR VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1 Evlilik ve Evlilik Uyumu	4
2.1.1 Evlilik Uyumunun Sosyodemografik ve Evlilikle İlgili Değişkenlerle İlişkisi.....	8
2.2 Psikolojik İyi Oluş	16
2.2.1 Stres.....	16
2.2.1.1 Stres ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	18
2.2.2 Anksiyete	20
2.2.2.1 Anksiyete ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	21
2.2.3 Depresyon	23
2.2.3.1 Depresyon ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yürütülen Çalışmalar	26
2.3 Cinsel Doyum	29
2.3.1 Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	31
2.4 Araştırmanın Önemi, Özgünlüğü ve Amacı.....	33
2.5 Araştırmanın Hipotezleri.....	34
BÖLÜM 3	35
3. YÖNTEM.....	35

3.1 Örneklem.....	35
3.2 Veri Toplama Araçları	37
3.2.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu	37
3.2.2 Sosyodemografik Bilgi ve Evlilikle İlgili Veri Formu	37
3.2.3 Depresyon Anksiyete Stres-21 Ölçeği (DASÖ 21).....	37
3.2.4 Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ)	38
3.2.5 Yeni Cinsel Doyum Ölçeği (YCDÖ)	39
3.3 İşlem.....	40
3.4 Verilerin Analizi	40
BÖLÜM 4.....	42
4. BULGULAR.....	42
4.1 Araştırma Kapsamında Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Analizi.....	42
4.2 Bağımsız Gruplar T-Test Analizlerine İlişkin Bulgular	43
4.3 Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	45
4.4 Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	49
BÖLÜM 5.....	53
5. TARTIŞMA	53
5.1 Kısıtlılıklar	61
5.2 Sonuç ve Öneriler.....	63
KAYNAKÇA	65
EKLER.....	65
ÖZGEÇMİŞ.....	95

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Sosyodemografik ve Diğer Veriler Açısından Sayısal ve Yüzdalık Dağılımları.....	36
Tablo 4.1. Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Analizi.....	43
Tablo 4.2. Evlilik Uyum Puanlarının Cinsiyetler Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi ile İncelenmesi.....	44
Tablo 4.3. Evlilik Uyum Puanlarının Katılımcı Yaşları ve Evlenme Yaşları Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi ile İncelenmesi	44
Tablo 4.4. Evlilik Uyum Puanlarının Çiftlerin Çocuk Sahibi Olma ve Ekonomik Durumları Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi ile İncelenmesi	45
Tablo 4.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin ve Sosyodemografik Verilerin Kadın Örneklem Grubu için Pearson Korelasyon Analizi	47
Tablo 4.6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin ve Sosyodemografik Verilerin Erkek Örneklem Grubu için Pearson Korelasyon Analizi.....	48
Tablo 4.7. Kadın Örneklem için Hiyerarşik Çoklu Regresyon Tablosu	50
Tablo 4.8. Erkek Örneklem için Hiyerarşik Çoklu Regresyon Tablosu	51

KISALTMALAR LİSTESİ

DASÖ-21: Depresyon-Anksiyete-Stres-21 Ölçeği

YÇUÖ: Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği

YCDÖ: Yeni Cinsel Doyum Ölçeği

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Evlilik yakınlık ve sevgi temelinde kurulan, kişilere karşılıklı duygusal doyum kaynağı sağlayan en önemli insan ilişkisidir (Larson ve Holman, 1994). Evlilik ikili ilişkiye katkı sağlamasının yanı sıra aile ilişkisinin oluşmasına, yeni bir neslin oluşmasına olanak sağlayarak toplumda düzenin korunmasını da destekler (Bradbury, Fincham, Beach, 2000). Evli olmanın bireylere sağladığı bazı avantajlar olduğu bilinmektedir (Gove, Style ve Hughes,1990). Evliliğin ikili ilişkilerde çok önemli bir yeri olmasına ve bireylere duygusal tatmin kaynağı sağlaması, kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerine destek olmasına karşın bireylerin evlilik içindeki mutlulukları evlilik ilişkisindeki uyumlarına bağlıdır (Ren, 1997).

Çiftler arasındaki ilişkinin niteliğini ve kalitesini tanımlamak amacıyla evlilik doyumu, evlilik mutluluğu gibi farklı kavramlar kullanılmakla birlikte (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005), evlilik uyumu kavramının daha kapsayıcı bir tanımı içerdiği bilinmektedir (Spanier, 1976). Bu sebeple, alanyazında evlilik hakkında yürütülen en sık ve temelde çalışılan kavram evlilik uyumudur (Soylu & Kağnıcı, 2015). Karşılaştıkları problemleri olumlu bir şekilde çözebilen, fikir birliğine ulaşabilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanmaktadır (Locke ve Williamson, 1958; Akar, 2005). İlişkinin sağlıklı bir şekilde kurulması ve sürdürülmesi çiftlerin evlilik ilişkisi içerisindeki uyumlarına bağlıdır (Stackert ve Bursik, 2003).

Ülkemizde son yıllarda boşanmaların arttığı gözlenmekle birlikte (Kabasakal ve Soylu, 2016), boşanmaların %36'sının 0-5 yıl arasında evli olan çiftlerde meydana geldiği dikkat çekmektedir (TÜİK, 2020). Çiftlerde mutlu bir evliliğin ve ilişkinin

sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesinin evlilikte uyumla yakından ilişkili olduğu (Soylu ve Kağnıcı, 2015) ve kişilerin evlilik uyumunun birbirlerine adapte oldukça zaman içerisinde gelişen bir süreç olduğu (Davila, Karney, Hall ve Bradbury, 2003; Spanier, 1976) göz önünde bulundurulduğunda boşanmaların da artmasıyla birlikte evlilik uyumu ve evlilik uyumunu etkileyen faktörler hakkında yürütülen çalışmaların sıklığının ve öneminin arttığı görülmektedir (Kabasakal ve Soylu, 2016; Timm Keiley, 2011).

Alanyazında bireylerin ruh sağlığının evlilik uyumlarını nasıl etkilediği hakkında çok sayıda çalışma yürütülmüştür (Örn.; Dehle ve Weiss, 2002; Ledermann, Bodenmann, Rudaz ve Bradbury, 2010; Neff ve Karney, 2004; Whitton ve Kuryluk, 2012). Çalışmalar, bireylerin stres (Bolger, DeLongis, Kessler ve Wethington, 1989; Clarkberg ve Moen, 2001; Vaez ve Juhari, 2017), anksiyete (Cesur Atintaş, 2015; Dehle ve Weiss, 2002; Zaidler, Heimberg ve Iida, 2010) ve depresyon düzeylerinin (Coyne ve DeLongis, 1986; Renne, 1971; Waltz, Badura, Pfaff ve Schott 1988) evlilik uyumu ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna karşın ülkemizde stres, anksiyete ve depresyonun boşanmaların yüksek olduğu 0-5 yıl arasında bireylerin evlilik uyumunu nasıl etkilediğine dair yürütülmüş bir çalışma bulunmamaktadır. Bireylerin psikolojik iyi oluşlarının evlilik uyumları üzerindeki etkilerine ek olarak cinsel doyum seviyelerinin evlilik uyumlarına etkisi de alanyazında sıkça çalışılan bir konudur (Karalı, 2019; Litzinger ve Gordon, 2005). Yürütülen çalışmaların bireylerin cinsel doyum seviyelerinin evlilik uyumlarını pozitif yönde etkilediğini desteklemesine karşın (Cupach ve Comstock, 1990; McNulty, Maxwell, Meltzer ve Baumeister, 2019; Yeh, Lorenz, Wickrama, Conger ve Elder 2006), ülkemizde cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin boşanmanın yüksek olduğu 0-5 yıl arasındaki bireylerin evlilik uyumu ile nasıl ilişkili olduğu henüz çiftler üzerinden araştırılmamıştır.

Özetle, depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyum değişkenlerinin evlilik uyumu ile olan ilişkileri sıkça çalışılıyor olmasına rağmen ülkemizde boşanmaların büyük çoğunluğunun gerçekleştiği 0-5 yıl arası evli çiftlerde bu kavramların bir arada ve her iki eşten de veri toplanarak incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın 0-5 yıl arası evli bireylerin stres seviyeleri, anksiyete ve depresyon semptomları ve cinsel doyum düzeylerinin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcılık rolü her iki cinsiyet için de ayrı ayrı incelenerek literatüre katkı sunması amaçlanmıştır. Buna ek olarak, katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim, gelir durumu gibi

sosyodemografik özellikleri ve evlenme yaşı, evlilik süresi, tanışma biçimi, evlenmeden önceki tanışma süresi ve çocuk sayısı gibi evlilikle ilgili özelliklerinin de evlilik uyumu ile olan ilişkisi incelenmiştir.

BÖLÜM 2

2. LİTERATÜR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Evlilik ve Evlilik Uyumu

Alanyazında evlilik kavramının birçok farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Evliliğin sürekli oluşu ve iki birey arasında bir hayat paylaşımı oluşturuyor olması evlilik kavramının en temel iki unsurudur (Ayan, 2004). Larson ve Holman (1994) evliliği ilk aile ilişkisinin kurulduğu bir kurum olarak tanımlayarak evliliğin en önemli insan ilişkisi olduğunu vurgulamıştır. En önemli insan ilişkisi olarak değerlendirilen evlilik; toplumun sosyal ve ahlaki standartlarının şekillenmesine yardımcı olan bir kurum (Cott, 2002) olarak görülmekle birlikte yakınlık ve sevgi temelinde kurulan kişisel ve duygusal tatmin kaynağı olarak da tanımlamıştır (Fowers, 1993). Ersanlı ve Kalkan (2008) ise bireylerin gelişimini ve kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyen evlilik kavramını; farklı ihtiyaç, istek ve ilgilere sahip kişilerin kural ve yasalarla birlikte şekillendirdiği özel bir birliktelik olarak tanımlamışlardır.

Ortak istekler, ihtiyaçlar ve ilgilere sahip kişileri bir araya getirmeye ek olarak evlilik, kişilerin ortak bir hayatta çocuk sahibi olmalarına da olanak sağlamaktadır (Sezer, 2004). Yavuzer (2012) ise evliliği yakınlığın var olduğu, çocukların güvenli bir şekilde yetiştirildiği, bireylerin cinsel ilişkiye girmesine olanak sağlayan ve duygusal gelişimin bulunduğu bir kurum olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda evlilik, yeni jenerasyonların yetişmesine ve gelişmesine olanak sağlayarak toplumda düzenin korunmasını destekleyici bir etkiye sahiptir (Bradbury, Fincham, Beach, 2000; Larson ve Holman, 1994).

Gove, Style ve Hughes (1990) evli olmanın kadın ve erkekler için bazı avantajları olduğundan bahsetmiştir. Bu avantajlara örnek olarak, kişinin kendisinin ilgilenebileceği ve kendisiyle ilgilenen birisinin olması, mutlulukların paylaşılabilmesi ve var olan sorunların beraber paylaşılması gösterilebilir. Levinger'in (1976) evlilik kurumu hakkında geliştirdiği "sosyal değiş-tokuş" teorisine göre ise evlilik ödül, bedel ve getiri bileşenleri ile birlikte oluşur. Evliliğin kadın ve erkekler için avantajlarının olması bir evliliğin sağlıklı bir şekilde kurulabiliyor olması ve evlilikte bedellere karşın getirilerin ve ödülün daha fazla olması ile ilişkilidir (Levinger, 1965).

Özetle, evli olmak duygusal tatmin kaynağı olmasına, duygusal gelişime katkı sağlamasına, kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerine destek olmasına ve yeni jenerasyonların yetişmesine olanak sağlamaktadır fakat bireylerin evlilik içerisindeki mutlulukları, ilişkilerinin kalitesi ve partnerlerin karşılıklı uyumlarına bağlıdır (Gove, Hüge ve Style 1983; Ren, 1997).

Çiftler arasındaki ilişkinin kalitesini tanımlayabilmek amacıyla evlilik mutluluğu, evlilik doyumu, evlilik uyumu gibi kavramlar kullanılmaktadır (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005). Birçok araştırmacı evlilik doyumu ve evlilik uyumu kavramlarının aralarında yüksek korelasyon olması sebebiyle eş anlamlı olarak kullanılabilirliğini, doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu çiftler olduğunu belirterek bu kavramların birbirlerinden farklı kavramlar olmadığını ileri sürmektedirler (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan 2005; Heyman, Sayers ve Bellack, 1994; Gottman, 1990). Buna karşın, bazı araştırmacılar ise evlilik uyumu ve evlilik doyumunun farklı kavramlar olduğunu savunmaktadırlar. Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) çalışmalarında evlilik doyumu ve evlilik uyumu kavramları arasındaki farka dikkat çekmiştir. Evlilik doyumu bireylerin öznel olarak hissettikleri memnuniyet durumuyken; uyum kavramında öznel hislerine ek olarak partnerlerin ilişkiyi sürdürebilme kapasiteleri ve karşılıklı ilişkiyi değerlendirmeleri de önemlidir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002). Evlilik uyumu kavramı evlilik doyumu kavramından daha genel bir tanımlı içermektedir ve bu sebeple evlilik uyumunu ölçen araçlar evlilik tatminini kavramına daha zengin bir bakış akışı katmak amacıyla geliştirilmiştir (Spanier, 1976). Evlilik uyumu kavramının evlilik doyumu kavramından daha kapsayıcı bir tanım içermesi sebebiyle yürütülmüş olan bu çalışmada çiftlerin evlilik uyumları incelenmiştir.

Evlilik uyumu kavramının alanyazında farklı araştırmacılar tarafından birçok farklı şekilde yorumlandığı görölmektedir. Burgess ve Cottrell (1939)'e göre bireylerin evlilik uyumlarını incelemek için bağlılık, anlaşma, evlilik doyumunu, şefkat ve çatışma gibi bileşenlerin göz önünde bulundurulması gereklidir. Özüğurlu (1985) ise uyumlu bir evliliğe sahip olabilmek için eşlerin “bütüncül uyum”a sahip olması gerektiğini vurgulayarak evlilikte bütüncül uyuma sahip olma durumunu altı başlık altında incelemiştir. Bu boyutlar; ruhsal yaşantıda uyum, çiftlerin birbirlerini tamamlamadaki uyumları, sosyal yaşantıda uyum, kişilerarası ilişkilerde uyum, karşılıklı tutum/davranışlardaki uyum ve cinsel yaşamdaki uyumlarıdır.

Akar (2005) evlilik uyumu kavramını karşılaştıkları problemleri olumlu bir şekilde çözebilen, fikir birliğine ulaşabilen çiftlerin evliliği olarak tanımlamıştır. Çiftlerin birbirleriyle sık sık iletişim halinde olmaları, sorunlar konusunda nadiren anlaşmazlık yaşamaları ve açık iletişim kuruyor olabilmeleri çiftlerin uyumlu bir evliliğe sahip olduklarını gösterebilir (Locke ve Wallace, 1959). Benzer bir şekilde Özgüven (2000)'de uyumlu bir evlilik için empatik anlayışın ve sağlıklı iletişim kurabilmenin önemini açıklamakla birlikte evlilik ilişkisinde iletişimdeki sorunlar çözümlenmeden uyumlu bir evliliğe sahip olmanın mümkün olmayacağını belirtmiştir.

Uyumlu bir evlilik ilişkisine sahip olmada sağlıklı iletişim için çatışma çözme ve yönetebilme becerisinin önemini altını çizen Locke ve Williamson (1958), sağlıklı iletişime ek olarak doyum ve mutluluk ile eşlik ve uzlaşım bileşenlerinin de uyumlu bir evlilik için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, evlilik uyumu çatışmadan kaçınma veya çatışmayı çözme eğilimi, evlilikten ve çiftlerin birbirlerinden aldıkları memnuniyet duygusu, ortak ilgi ve faaliyetlerin paylaşılması, ortak beklentilerin karşılanması gibi belirli özelliklere bağlıdır (Locke ve Williamson, 1958).

Tutarel Kışlak ve Göztepe (2012) uyumlu bir evliliğe sahip olma konusunda çiftlerin birbirleriyle duygularını paylaşmalarının, empatik anlayışın, farklılıklara saygı göstermenin, ilgi ve sevgi göstermenin önemini vurgulamıştır. Çiftlerin iyi iletişim kurabilmeleri, beraber keyif veren etkinliklere katılmaları, birbirleri ile ilgili olumlu duygu ve düşüncelere sahip olmaları uyumlu bir evliliğe sahip olduklarını göstermektedir (Haldford, Kelly ve Markman, 1997).

Yeganeh ve Shaikhmahmoodi (2013) ise evlilik uyumu kavramını eşler ortak hedeflere ulaşırken ortaya çıkan sempati ve harmoni sonucunda alınan doyum olarak tanımlamıştır. Evlilik uyumu çiftlerin zaman içerisinde birbirlerine adapte olarak ilişki içerisinde ortaya çıkan sorunlardan kaçınma veya var olan çatışmayı olumlu duygular içerisinde çözebilme becerisi geliştirerek hem evlilikten hem de birbirlerinden memnun hissetmeleri olarak kavramsallaştırılabilir (Locke, 1968). (Spanier, 1976) evlilik uyumu kavramının kişiler birbirlerine alışıkça zaman içerisinde sürekli olarak değişen bir süreç olduğunu vurgulayarak, uyumlu bir evliliğin kişilerarası gerilimler ve kaygı, fikir birliği, çiftler arasındaki memnuniyet, çiftler arasındaki sıkıntı oluşturabilecek farklılıklar, çiftler arasındaki bağlılık kriterlerinin sonuçları olarak ortaya çıkacağını savunmuştur. Bowerman (1964) evlilik uyumu kavramını evli bireylerin arasındaki farklılıkların zaman içerisinde azalması olarak tanımlamıştır. Kısaca, evlilik uyumu kavramının iki evli kişinin evliliği sürdürebilmek için birbirlerine adapte olma biçimi olarak tanımlanabileceği düşünülmektedir (Bar-On ve Parker, 2006).

Son yıllarda boşanma oranlarında bir artış olduğu görülmektedir (Kabasakal ve Soylu, 2016). İstatistiklere göre 2018 yılında ülkemizde ortalama 143 bin çift boşanmışken; bu sayı 2019 yılında %8 artarak 155 olmuştur. Buna ek olarak, boşanan çiftlerin %36'sının evliliklerin ilk 5 yılında oldukları bilinmektedir (TÜİK, 2020). Yeni evli çiftlerde evlilik uyumunun düşük olması (Cornelius ve Sullivan, 2009), mutlu bir evliliğin ilişki kalitesi ile uyumuna bağlı olması ve boşanmaya bağlı olarak bireylerin psikolojik yardım alma talebinin artması (Soylu ve Kağnıcı, 2015) sebebiyle bu konuda yapılan çalışmaların sıklığı ve öneminin arttığı söylenebilir (Kabasakal ve Soylu, 2016; Timm Keiley, 2011)

0-5 yıl arasında gerçekleşen boşanma oranları, evliliğin ilk yıllarındaki evlilik uyumunun önemini gözler önüne sermektedir. Bu sebeple sıklıkla evlilik uyumunun yordayıcılarının incelendiği çalışmalar yürütülmektedir. Evlilik uyumunun bireylerin ruh sağlığı (Dehle ve Weiss, 2002; Ledermann, Bodenmann, Rudaz ve Bradbury, 2010; Neff ve Karney, 2004; Whitton ve Kuryluk, 2012) ve cinsel doyum seviyeleri (Karalı, 2019; Litzinger ve Gordon, 2005) ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir., Bu sebeple bu çalışmada 0-5 yıl arasında evli olan çiftlerde depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyumun evlilik uyumunu yordayıcı rolleri incelenmiştir.

Depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyuma ek olarak evli çiftlerdeki uyumun ilişkinin sürdürülebilirliği konusundaki önemi nedeniyle evlilik uyumunun yordayıcılarını inceleyen çalışmaların büyük bir bölümünde sosyodemografik ve evlilik ile ilgili faktörlere odaklanıldığı gözlemlenmiştir. Evlilik uyumunun sosyodemografik değişkenlerle ilişkisini inceleyen çalışmaların özellikle cinsiyet (Fidanoğlu, 2006; Shek, 1995), yaş (Bildirici, 2016; Gilford ve Bengtson, 2014), eğitim (Blum ve Mehrabian, 1999; Kurdek, 1991), sosyoekonomik düzey (Kinnunen ve Feldt, 2004; Polat, 2006) faktörlerine odaklandığı gözlemlenmektedir. Aşağıda ise evlilik uyumuyla yordayıcılık ilişkisi sıklıkla araştırılan bu değişkenlere yer verilmiştir.

2.1.1 Evlilik Uyumunun Sosyodemografik ve Evlilikle İlgili Değişkenlerle İlişkisi

Cinsiyet

Evlilik uyumunun sosyodemografik değişkenlerle olan ilişkisini inceleyen çalışmalarda en sık çalışılan değişkenin cinsiyet olduğu gözlemlenmektedir. Cinsiyetin evlilik uyumunun yordayıcısı olmadığını gösteren çalışmalar olmasına karşın (Fışıloğlu, 1992; Muraru ve Turliuc, 2013; Tutarel-Kışlak & Çabukça, 2002), bu bulguların aksine cinsiyetin evlilik uyumunun yordayıcısı olduğu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Duman, 2012; Fidanoğlu, 2006; Fowers, 1991). Shek (1995) yürüttüğü çalışmasında erkeklerin evlilik uyum puanlarının kadınlara daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde, ülkemizde yürütülen çalışmalarda da erkeklerin evlilik uyumlarının kadınların evlilik uyumlarından daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Bir-Aktürk ve Fışıloğlu, 2009; Güngör, 2007). Ülkemizde yürüttükleri çalışmalarında Şener ve Terzioğlu (2008) benzer sonuçlara ulaşarak kadınların erkeklerden daha düşük evlilik uyumuna sahip olmalarını beklentilerin farklılığı ile açıklamışlardır. Buna ek olarak, erkek ve kadınların evlilik uyum düzeylerindeki farklılığın kadınların ev işlerinde daha çok sorumluluğa sahip olması ve ev içindeki işlerin eşit olarak paylaşılmamasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Dempsey, 2000).

Yaş

Cinsiyet dışında evlilik uyumu ile ilişkisi sıkça çalışılan bir diğer sosyodemografik değişken yaştır. Alanyazında yaşın evlilik uyumu ile ilişkisi hakkında çelişkili görüşler bulunmaktadır. Yaşın evlilik uyumunu etkilediğini gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır (Anderson, Russel ve Schumm 1983; Gilford ve Bengtson, 2014). Yaşın evlilik uyumunu etkilediğini gösteren çalışmalar incelendiğinde bu ilişkinin yönü hakkında alanyazında çelişkili bulgular olduğu görülmektedir. Evlilik uyumunun yaşla ilişkili olduğunu gösteren çalışmaların bir kısmı evlilik uyumunun artan yaş ile yükseldiğini göstermektedir. (Levenson, Carstensen ve Gottman 1993) çalışmalarında evlilik uyumu ile yaş arasında her iki cinsiyet için de pozitif yönde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Bu bulgunun aksine, Jose ve Alfons (2007) yürüttükleri çalışmalarında 41-50 yaş aralığındaki bireylerin 31-40 yaş aralığındaki bireylere kıyasla daha düşük evlilik uyumuna sahip olduklarını bulmuşlardır. Başka bir deyişle, çalışma sonucu yaşı daha büyük olan bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğunu göstermektedir. Ülkemizde yürüttüğü çalışmasında benzer bir şekilde, Demiray (2006) her iki cinsiyet için de 31-40 yaş aralığındaki bireylerin evlilik uyumlarının 20-30 yaş aralığındaki bireylerden daha düşük olduğunu bulmuştur. Evlilik uyumu ile yaş arasındaki ilişkide, ileri yaşı evlilik süresiyle paralellik göstermesi ve evlilik süresinin de evlilik uyumunun bir diğer yordayıcısı olmasıyla açıklanması mümkün olduğu düşünülmektedir. Alanyazında evlilik uyumunun yaşa göre farklılaştığını gösteren çalışmaların yanı sıra evlilik uyumunun yaş ile ilişkili olmadığı gösteren de birçok çalışma mevcuttur (Bal, Faraji ve Erdinç, 2018; Bildirici, 2016; Karalı, 2019; Kızılöz Başsayın, 2018). Bu noktada, evlilik uyumu ve yaş arasındaki ilişki ve ilişkinin yönünü araştıran çalışmalarda çelişkili bulguların varlığı dikkat çekmektedir.

Eğitim

Evlilik uyumunun sosyodemografik yordayıcısı olarak sıklıkla çalışılan bir diğer değişken de bireylerin eğitim düzeyidir. Evlilik uyumu ve eğitim seviyesi arasındaki ilişki incelendiğinde alanyazında bu iki değişken arasındaki ilişki hakkında da çelişkili bulgular olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyet için de düşük eğitim seviyesi düşük evlilik uyumu ile ilişkili olduğunu gösteren bir çok çalışma bulunmaktadır (Abalı,

2006; Blum ve Mehrabian, 1999; Şendil ve Korkut, 2012). Hatipoğlu (1993) cinsiyet faktörünü de göz önünde bulundurarak 77 evli çift ile yürüttüğü çalışmada yüksek eğitim düzeyine sahip kadınların daha yüksek evlilik uyumuna sahip olduğunu fakat erkeklerde evlilik uyumu ile eğitim düzeyi arasında bir ilişki olmadığını bulmuştur. Kurdek (1991) düşük eğitim seviyesinin, yetersiz iletişim kurma ve işlevsel olmayan problem çözme becerilerine sebep olabileceğini vurgulayarak evlilik uyumunu düşüreceğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra ülkemizde yürüttüğü çalışmada benzer bulgulara ulaşan Aktaş (2009) artan eğitim seviyesi ile birlikte evlilik uyumunun artmasını bireyin kişilik özelliklerinin gelişmesi ve kişinin aldığı eğitimin çevresine olan uyumunun kolaylaştırması ile açıklamıştır. Bu bulguların aksine alanyazında bireylerin evlilik uyumunun eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığını da gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır. Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) 150 evli birey ile yürüttükleri çalışmalarında evlilik uyumu ile eğitim düzeyinin ilişkili olmadığını bulmuşlardır. Benzer bir şekilde, Çağ ve Yıldırım (2013) yine ülkemizde yürüttükleri çalışmalarında evlilik uyumu ve eğitim seviyesi arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Gelir Düzeyi

Evlilik uyumunun yordayıcısı olarak sıklıkla incelenen bir diğer değişken bireylerin gelir düzeyidir. Alanyazında düşük gelir düzeyinin düşük evlilik uyumuyla ilişkili olduğunu gösteren birçok çalışma bulunmaktadır (Aydınlı ve Tutarel-Kışlak, 2009; Kinnunen ve Feldt, 2004; Şendil ve Korkut, 2012; Şener, 2002). Gelir düzeyinin evlilik uyumu üzerindeki etkisine bakıldığında, kadınlar için gelir düzeyinin evlilik uyumuyla erkeklere kıyasla daha ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Clark-Nicolas ve Gray- Little, 1991; Vijayanthima, 1991). Bu bulguyla benzer bir şekilde Polat (2006) ülkemizde yürüttüğü çalışmada yüksek sosyoekonomik düzeyin kadınların evlilik uyumunu arttırdığını ve evlilik içerisindeki çatışmayı azalttığını belirtmiştir. Bu bulguların aksine, kişilerin gelir düzeyinin evlilik uyumlarını etkilemediğini gösteren pek çok çalışmanın varlığı da dikkat çekmektedir. Yurt dışında yürütülen çalışmalar incelendiğinde, Levenson, Carstensen ve Gottman (1993) 156 evli çift ile yürüttükleri çalışmalarında bireylerin evlilik uyumlarının gelir düzeyinden etkilenmediğini bulmuşlardır. Kamo (1993) ise evlilik uyumunun yordayıcılarını incelemek amacıyla Amerika ve Japonya örneklemini karşılaştırarak

yürüttüğü çalışmasında gelir seviyesinin Japonya’da evlilik uyumunu etkilediğini fakat Amerika’da gelir seviyesinin evlilik uyumunu belirlemede önemli bir faktör olmadığını bulmuştur ve gelir düzeyinin evlilik uyumu üzerindeki etkisinin kültürden kültüre farklılaşabileceğini belirtmiştir.

Özetle, evlilik uyumunun sosyodemografik değişkenlerle olan ilişkisinde cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir düzeyi değişkenleri sıkça çalışılmaktadır. Bu değişkenlerin sıkça çalışılmasına karşın evlilik uyumu ile olan ilişkilerinde alanyazında farklı bulguların varlığı dikkat çekmektedir.

Sosyodemografik değişkenlerin yanı sıra evlilik uyumunun evlilik ile ilgili diğer faktörlerle ilişkisini inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar özellikle evlilik süresi (Fışıloğlu, 1992; Karney ve Bradbury, 1995; Spanier, Lewis ve Cole, 1975), evlenmeden önceki tanışma süresi (Locke, 1946; Yüksel, 2013), evlenme yaşı (Allendorf ve Ghimire, 2013; Booth ve Edwards, 1985), tanışma biçimi (Çağ ve Yıldırım, 2013) ve çocuk sayısı (Belsky ve Pensky, 1988; Juang ve Tucker, 1991) gibi faktörlere odaklanmaktadır. Aşağıda ise evlilik uyumuyla yordayıcılık ilişkisi sıklıkla araştırılan bu değişkenlere yer verilmiştir.

Evlilik Süresi

Alanyazında sosyodemografik faktörlere ek olarak evlilik uyumuyla ilişkisi sıklıkla araştırılan bir diğer faktör evlilik süresidir. Evlilik uyumunun evlilik süresine göre değişmediğini belirten çalışmalar olmasına (Fışıloğlu, 1992; Johnson, Amazola ve Booth, 1992) karşın bir takım çalışmalarda evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir (Karney ve Bradbury, 1995; Şener ve Terzioğlu, 2008). Evlilik uyumu ile evlilik süresinin ilişkili olduğunu gösteren çalışmaların görüş birliğine varamadığı nokta evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumunun nasıl olduğudur. Demiray (2006) 51 evli çiftle yürüttüğü çalışmasında evlilik uyumunun evlilik süresine göre farklılaştığını bulmuştur. Çalışma bulgularına göre her iki cinsiyet için de evlilik uyumu ilk 10 yıldan sonra düşmekte ve 16-20 yıl sonrasında tekrar artmaya başlamaktadır. Şener ve Terzioğlu (2008) ise çalışmalarında 6-20 yıl arasında evli olan çiftlerin evlilik uyum puanlarının 0-5 yıl arasında evli olan çiftlerin uyum puanlarına kıyasla daha düşük olduğunu bularak, evlilik uyumu ve evlilik süresi arasında negatif korelasyon olduğunu ifade etmiştir. Bunun aksine, Anderson, Russel ve Schumm (1983) çalışmaları sonucunda evliliğin ilk yıllarında çiftlerin evlilik uyum puanlarının

daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer bir şekilde, Spanier, Lewis ve Cole (1975) evlilik uyumu ile evlilik sũresi arasında pozitif yœnde bir ilişki olduğunu, evlilik sũresi arttıkça çiftler arasındaki evlilik uyumunun arttığını bulmuşlardır. Bunun yanı sıra, alanyazında, evlilik sũresi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin kadın ve erkeklere gœre farklılaştığını gœsteren kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Gaesser ve Whitbourne (1985) 40 evli erkek ile yũrũttükleri çalışmalarında yaşları ile paralel olarak, evlilik sũreleri arttıkça evlilik uyumlarının da arttığını bulmuşlardır. Buna karşın, Houseknecht (1979) kadınların evlilik sũreleri arttıkça evlilik uyumlarının azalabileceğini belirterek burada belirleyici faktœrœn çocuk sahibi olma ve zamanla kadının sahip olduğu sorumluluklarla ilişkilendirilebileceğini belirtmişlerdir. Özetle, evlilik uyumu ve evlilik sũresi arasındaki ilişki ve ilişkinin yœnũ hakkında çelişkili bulgular olmakla birlikte, alanyazında evlilik uyumu ve evlilik sũresi hakkındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yũrũtœlen çalışmaların az bir kısmının cinsiyet faktœrœne odaklandığı gœzlemlenmektedir. Bu noktada, bu çalışma boşanmaların bũyœk bir bœlœmœnœn gerçekteleştiği 0-5 yıl aralığında evlilik uyumu ile evlilik sũresi arasındaki ilişkiyi her iki cinsiyeti de gœz œnœnde bulundurarak incelemesi sebebiyle literatœre katkı sunacaktır.

Tanışma Biçimi ve Evlenmeden Önceki Tanışma Sũresi

Literatœrde evlilik uyumunun yordayıcısı olarak sıkça çalışılan bir diğer değişkenin çiftlerin tanışma biçimi olduğu gœze çarpmaktadır. Yũrũtœlen bazı çalışmalar çiftlerin tanışma biçiminin evlilik uyumlarını farklılaştırmadığı belirtirken (Berk, 2009; Tœmœz, 2018); pek çok çalışma da çiftlerinin evlilik uyumlarının tanışma biçimlerine gœre farklılaştığını gœstermektedir (Fışıloğlu ve Demir, 2000; Xiaohe ve Whyte, 1990). Çağ ve Yıldırım (2013)'ın çalışması her iki cinsiyet iœin de gœrœcœ usulœ evlenen çiftlerin evlilik uyumlarının anlaşarak evlenen çiftlere gœre daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Demir ve Fışıloğlu (1999) 58 evli çift ile œlkemizde yũrũttükleri çalışmalarında kendi seœtiđi kişilerle evlenen çiftlerin tanıştırılarak evlenen çiftlerden daha yœksek evlilik uyumuna sahip olduklarını bulmuşlardır. Benzer bir şekilde, (Hortaœsu & Oral, 1994) aile aracılığıyla başlayan ilişkilerde evlenmeden œnce partnerle daha az zaman geœirilmesi sebebiyle aile aracılığıyla tanıştırılan çiftlerin kendi seœtiđi kişilerle evlenen bireylere kıyasla daha düşük evlilik uyumuna sahip olduklarını bulmuşlardır. Başka bir deyişle çalışma sonuœları,

evlenmeden önce daha çok zaman geçiren ve birbirini daha uzun süredir tanıyan çiftlerin uyumlarının daha yüksek olduğunu da destekler niteliktedir. Alanyazında, yukarıdaki çalışmaya benzer şekilde, evlenmeden önceki tanışma süresi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştıran kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır ve çalışma bulgularının farklılıklar göstermektedir. Levenson, Carstensen ve Gottman (1993) evlenmeden önceki tanışma süresinin evlilik uyumunu her iki cinsiyet içinde farklılaştırmadığını bulunmuştur. Bu bulgunun aksine, Demir ve Fışiloğlu (1999) ise çalışmalarında evlilikten önceki tanışıklık süresinin evlilik uyumunu her iki cinsiyet içinde pozitif yönde yordadığını bulmuşlardır.

Evlenme Yaşı ve Çiftler Arasındaki Yaş Farkı

Evlilik uyumunun evlilikle ilgili değişkenlerle olan ilişkisinde sıklıkla incelenen bir diğer faktör kişilerin evlenme yaşıdır. Alanyazında bu konu hakkında yürütülen çalışmalar incelendiğinde hem ülkemizde hem de uluslararası literatürde tartışmalı bulgular olduğu gözlemlenmiştir. Allendorf ve Ghimire (2013) 329 evli katılımcı ile yürüttükleri çalışmalarında evlenme yaşının her iki cinsiyet için de evlilik uyumu ile ilişki olmadığını bulmuşlardır. Ülkemizde 167 evli birey ile yürüttükleri Tutarel Kışlak ve Göztepe (2012) de benzer bir şekilde evlenme yaşı ile evlilik uyumu arasında bir ilişki olmadığını sonucuna ulaşımlardır. Ünal (2018) da kadınlarda evlilik uyumu ve somatizasyonun ilişkisini araştırdığı çalışmasında evlenme yaşı ile kadınların evlilik uyumları arasında bir ilişki olmadığını bulmuştur. Bu bulguların aksine, Arshad, Mohsin ve Mahmood (2014) çalışmalarında erken yaşta evlenen kişilerin geç yaşta evlenenlere kıyasla daha düşük evlilik uyumuna sahip olduklarını bulmuşlardır. Benzer bir şekilde, Bumpass ve Sweet (1972) de kadınlarla yürüttükleri çalışmalarında evlilik uyumunun en önemli yordayıcısının evlenme yaşı olduğunu bulmuşlardır. Ülkemizde de bu bulguları destekler nitelikte olan bir çok çalışma olduğu gözlenmiştir (Düzgün, 2009; Şener ve Terzioğlu, 2008). Yücebıyık (2020) 345 evli birey ile yürüttüğü çalışmasında evlilik uyumu ile evlenme yaşı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu, daha geç yaşta evlenen bireylerin daha yüksek evlilik uyum puanına sahip olduklarını bulmuştur. Çalışmada, erken yaşta evliliğin düşük evlilik uyumuna yol açıyor olması bireylerin daha az olgunlaşmış olması ve evliliğe psikolojik, duygusal olarak hazır olmayış ile ilişkilendirilmiştir. Benzer bir şekilde, erken evlenen bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşan Lee (1977),

bulguları genç yaştaki bireylerin evliliğe, evlilikle birlikte gelecek olan rollere hazır olmayışı ve kendileri için doğru olan eşi seçme konusunda da hazırlıksız olmaları ile ilişkilendirerek genç yaşta evlenen bireylerin boşanma oranlarının daha yüksek olduğuna vurgu yapmıştır. Yürütülen çalışmalarda, evlilik uyumu ve evlenme yaşı arasındaki ilişkinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Özetle, alanyazında evlilik uyumu ile evlenme yaşı arasında ilişki incelendiğinde diğer değişkenlerde olduğu gibi çelişkili görüşler bulunduğu gözlenmiştir.

Evlenme yaşına ek olarak, alanyazında evlilik uyumu ile ilişkisi araştırılan bir diğer değişken de çiftler arasındaki yaş farkıdır. Zhang, Ho ve Yip (2012) çalışmaları sonucunda evlilik uyumu ile yaş farkı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu, çiftler arasında 5 yaş ve daha fazla yaş farkı olmasının evlilik uyumunu düşürdüğünü bulmuşlardır. Benzer bir şekilde, ülkemizde yürüttüğü çalışmasında Şener (2002) evlilik uyumunun hem kadın hem erkeklerde yaş farkı arttıkça azaldığını, en yüksek uyuma sahip çiftlerin aynı yaşta veya en fazla 3 yaş farkı bulunan çiftler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aslan (2018) ise erken yaşta evlenen kadınlarla yürüttüğü çalışmasında kadının evlilikteki uyumunun eşi ile arasındaki yaş farkından negatif yönde etkilendiği sonucuna ulaşmıştır. Alanyazında yaş farkı ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu gösteren çalışmaların bulunmasına karşın, ülkemizde bu iki değişken arasında herhangi bir ilişki olmadığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Çağ ve Yıldırım (2013) 448 evli birey ile yürüttükleri çalışmalarında yaş farkı ile evlilik uyumu arasında bir ilişki olmadığını bulmuşlardır. Benzer bir şekilde, Hatipoğlu (1993) 77 evli çift ile yürüttüğü çalışmasında çiftler arasında yaş farkı ve evlilik uyumu arasında bir ilişki olmadığını bulmuştur. Özetle, alanyazında yaş farkı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda bu iki değişken arasında bir ilişki olduğunu ve olmadığını gösteren çelişkili bulgular gözlenmiş olsa da çalışmaların büyük çoğunluğu çiftler arasındaki yaş farkının evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini destekler niteliktedir.

Çocuk Sayısı

Evlilik uyumunun evlilikle ilgili değişkenlerle olan ilişkisinde çalışılan bir diğer değişken de çiftlerin çocuk sahibi olma durumudur. Alanyazında çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu etkilemediğini (Fışiloğlu, 1992) veya pozitif yönde etkilediğini gösteren (Denga, 1982) çok az sayıda çalışma olmasına, karşın, yürütülen çalışmaların

pek çoğu çocuk sahibi olma durumunun çiftlerin evlilik uyumlarını negatif yönde yordadığı hakkında görüş birliğine varmıştır (Belsky ve Pensky, 1988; Hetherington, 1999; Juang & Tucker, 1991; White, Booth ve Edwards, 1986). Ülkemizde yürütölen çalışmaların da pek çoğu çocuk sahibi olma durumunun her iki cinsiyet için de evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini göstermektedir (Fidanoğlu, 2006; Sevinç & Garip, 2010; Yalçın, 2014). Yalçın (2014) yürüttüğü çalışmasında, çocuklu çiftlerin evlilik uyumlarının çocuksuz çiftlerle karşılaştırıldığında daha düşük olduğunu bulmuştur. Benzer bir şekilde, Juang ve Tucker (1991) evlilik uyumunu etkileyen faktörleri incelemek amacıyla Amerika’da yaşayan Tayvanlı 60 ve Kafkasyalı 85 evli birey ile yürüttükleri çalışmalarında çocuk sayısının her iki grup içinde evlilik uyumunu negatif olarak yordadığını bulmuşlardır. Tuncay (2006) ise 210 evli birey ile yürüttüğü çalışmasında kadınlarda çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu negatif yönde yordayan en önemli değişken olduğunu bulmuştur. Tucker, James ve Turner (1985) da benzer şekilde çocuk sahibi olmanın kadınlarda evlilik uyumunu negatif yönde yordadığını bularak bu durumun kadınların ebeveynlik kavramına daha çok gerçekçi olmayan anlamlar yükleyerek çocuk konusunda daha fazla sorumluluk almaları ile ilişkili olabileceğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak, çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu azaltmadaki etkisi cinsel yaşamın etkilenmesi (Blumstein ve Schwartz, 1983; Twenge, Campbell ve Foster 2003), çiftler arasındaki yakınlığın azalması (Allendorf ve Ghimire, 2013); çocuk bakımındaki görüş farklılıklarının çiftler arasındaki çatışmayı arttırması (Sevinç ve Garip, 2010) gibi faktörlerle ilişkilendirilmiştir.

Sosyodemografik faktörlere ek olarak, bireylerin ruh sağlığının evlilik uyumunun yordanmasında önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir (Gove, Hüge ve Style, 1983; Levenson, Carstensen ve Gottman, 1993; Whisman, Uebelacker ve Weinstock, 2004) ve benzer şekilde bireylerin psikolojik iyi oluşunu depresyon, anksiyete ve stres başlıkları altında inceleyen birçok çalışma da bu değişkenlerin çiftlerin evlilik uyumunu etkilediğini bulmuştur (Bodenmann, Ledermann, Blattner ve Galluzzo, 2006; Dehle ve Weiss, 2002; Neff ve Karney, 2004). Bu sebeple, ilerleyen bölümde evlilik uyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

2.2 Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş kavramı pozitif psikoloji akımının gelişmesiyle sıkça çalışılan bir konu haline gelmiştir. İlk olarak Bradburn (1969) tarafından ortaya atılan psikolojik iyi oluş kavramını Maloney (Akin, 2009) pozitif, negatif ve normal olmak üzere üç model olarak incelemiştir. Maloney'in negatif modeline göre, psikolojik iyi oluşun psikopatolojik yokluk ile tanımlandığı, anksiyete ve depresyon semptomlarının yokluğunun psikolojik olarak iyi olma hali olarak tanımlanabileceği belirtilmiştir. Normal psikolojik sağlık, bireyin yaşama uyum sağlayabilmesini ifade ederken; pozitif model ise yaşama yönelik uyumun ötesinde bir psikolojik uyumu ifade etmektedir. Bu çalışmada ise, psikolojik iyi oluş kavramı Maloney'in modelinden yola çıkılarak literatürdeki diğer bazı çalışmalara benzer şekilde (Aboalshamat, Hou ve Strodl, 2015; Bhullar, Hine ve Phillips, 2014) bireyde depresyon, anksiyete ve stres semptomlarının bulunmamasıyla ilişkilendirilerek, Depresyon, Anksiyete, Stres-21 Ölçeği ile ölçülmüştür.

2.2.1 Stres

Selye (1951) akut stresi, var olan stres yaratıcı duruma verilen kronik tepkiden ayırarak bu kronik tepkiyi "Genel Adaptasyon Sendromu" olarak adlandırmıştır. Stresöre verilen kronik tepkiyi alarm reaksiyonu, direnç ve tükenme aşaması olarak üç bölümde inceleyen Selye'ye göre bireyler bir stres etkenine maruz kaldıklarında, önce hazırlıksız yakalanırlar, daha sonra değişime direnerek homeostazı sürdürmeye çalışırlar ve sonunda stres etkenine karşı koymada yorgunluğun kurbanı olurlar. Bu süreç doğrultusunda "stresin babası" olarak anılan Selye (1951) stresin bir hastalığın spesifik olmayan belirti ve semptomlarının temelini oluşturduğunu savunmaktadır. (akt. Tan ve Yip, 2018).

Lazarus ve Folkman (1986) da benzer şekilde kişinin iç ya da dış çevredeki bir uyarıcıya karşı ortaya çıkan ve kişinin çevresine karşı gerekli uyumu sağlayabilmesi için fiziksel ya da ruhsal olarak tepki göstermesini ifade eden stres kavramının kişi ve çevre arasındaki bir tür ilişkiyi ifade ettiği savunmuştur. Kendisi ve çevresi arasında bir dengesizlik algılayan kişinin üzerinde hissettiği baskı sebebiyle meydana gelen reaksiyon stres olarak tanımlanır (Newbury-Birch ve Kamali, 2001). Başka bir deyişle, bireyin kapasitesi ve çevresi arasında bir dengesizlik söz konusu olduğunda stres meydana gelir.

İnsanlarda fiziksel stres, hastalık ve travma nedeniyle, psikolojik stres ise gerçek, algılanan ve beklenen tehditler tarafından oluşturulur. Stres, genel olarak bireyin fizyolojik ve psikolojik koşullara uyumunda rol alır fakat burada göz önünde bulundurulması gereken nokta var olan stresin ne seviyede olduğudur. Düşük stres seviyesi, insanların olaylarla başa çıkma, kendilerini geliştirme ve başarılı olma becerilerine katkıda bulunurken aşırı stres, kişinin başa çıkma becerilerini engellemesinin yanı sıra fiziksel ve psikolojik sorunlara da yol açabilir (Duman, 2016). Kişinin meydana gelen durum karşısında optimal düzeyde veya aşırı stres düzeyine sahip olması kendisinin kişisel kaynaklarıyla yakından ilişkilidir. Kişide bir durumun stres yaratması, bireyin durumu nasıl yorumladığı ve durumla nasıl başa çıktığı ile bağlantılıdır (Aydın ve İmamoğlu, 2001). Birey bir durumu stresli olarak değerlendirdiğinde içinde bulunulan sorunlu kişi-çevre ilişkisinde kişinin başa çıkma süreçleri devreye girer. Bu başa çıkma süreçleri bireyin durumu değerlendirme şeklini ve oluşan stres tepkisinin türünü ve yoğunluğunu belirler ve stresin türü ve yoğunluğuna göre kişi oluşan stresten yarar sağlar veya zarar görür (Lazarus ve Lazarus, 1990).

Spielberger (1976) ise stres kavramının iki temel amaç için kullanıldığını belirtmiştir. İlk olarak, stres kavramı kişinin kendisine tehdit oluşturabileceğini düşündüğü nesnel bir uyarının varlığı durumunda ortaya çıkan tepkiyi ifade etmek için de kullanılmaktadır. Genel olarak stresli durumlar tehdit unsuru olarak algılanmaktadır. Buna karşın, nesnel olarak stresli değerlendirilebilecek bir durum, durumu tehlikeli görmeyen veya durumla başa çıkabilecek kabiliyeti kendisinde gören bir birey için stres kaynağı olmayabilir. Endler ve Parker (1990) bireyin duygulanımı, benzer durum ile ilgili önceki deneyimleri, durum tarafından tetiklenen anılar, incinebilirlik ve başa çıkma becerileri gibi birçok faktörün bireyde tehdit olarak algılanıp strese yol açabilecek durumların belirlenmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Spielberger (1976)'e göre stres kavramının kullanılmasındaki ikinci amaç ise anksiyete tepkilerini ortaya çıkaran olumsuz durum ve koşullardır.

Günümüzde oldukça yaygın olan stres hakkında yürütülen çalışmalar, stresin pek çok fizyolojik ve psikolojik rahatsızlığa sebep olabileceğini göstermektedir (Boenisch ve Haney, 2003; Rowshan, 1997). Stresin meydana getirdiği fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar bireyin stres seviyesi optimal düzeyde olmadığında ortaya çıkar. Kişideki fazla stresin oluşturduğu fiziksel belirtiler; yorgunluk, bitkinlik, baş ağrısı, çarpıntı, göğüs ağrısı gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır. Stresin meydana

getirdiği psikolojik belirtiler ise Spielberger (1976)'in belirttiği anksiyete tepkilerine ek olarak, depresyon, engellenme, apati, can sıkıntısı, ruh halinde değişimdir (Özer, 2002; Sarıçam, 2018). Başka bir deyişle, stresin varlığı yukarıda belirtilen ve evlilik uyumunun diğer önemli yordayıcıları olduğu düşünölen depresyon ve anksiyete semptomlarının da ortaya çıkmasına sebep olabilir.

2.2.1.1 Stres ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yapılan alışmalar

Evli bireylerin stres düzeylerinin evlilik içerisinde önemli bir rolü bulunmaktadır (Park ve Park, 2013). Bolger, DeLongis, Kessler ve Wethington (1989) kişinin hayatında var olan olumsuz dış stressörlerin, romantik ilişki içindeki düşünce ve davranışlarının değişmesi ile ilişkili olabileceğini belirterek bu durumu stres yayılması (stress spillover) olarak tanımlamışlardır.

Bireyin hayatında belirli bir zaman içerisinde bireyselleşme, yeni ilişkiler kurma ve yeni bir yaşam tarzına adapte olma gibi meydana gelen değişimlerin stresi arttırabileceği düşünölmektedir (Bolger, DeLongis, Kessler ve Wethington, 1989; Sheets ve Craighead, 2014). Yeni evli bireylerin yeni yaşam standartlarına alışma süreçleri göz önüne alındığında stres seviyelerinin yüksek olacağı söylenebilir (Neff ve Karney, 2007).

Bireyin algıladığı stres seviyesi arttıka evlilikteki kişilerarası sorunları algılamaya daha yatkın olması sebebiyle kişinin yaşadığı stres evlilik ilişkisindeki uyumu etkileyebilir (Larson, Moneta, Richards ve Wilson, 2002; Neff ve Karney, 2004). Buna ek olarak, Clarkberg ve Moen (2001) kişide var olan stresin başa çıkma becerilerini azalttığını ve bu sebeple de evlilikteki sorunları çözme becerisini etkilediği için uyumu azaltabileceğini belirtmişlerdir. Stresin çiftlerin uyumunu negatif yönde yordadığı göz önüne alındığında (Ledermann, Bodenmann, Rudaz ve Bradbury 2010; Neff ve Karney, 2004; Peterson, Newton ve Rosen 2003), yeni evli çiftlerde stres ve evlilik uyumunun çalışılmasının önemli olduğu düşünölmektedir.

Vaez ve Juhari (2017) alışmalarında stresin evlilik uyumu üzerindeki rolünü incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini 1 yıldan fazla süredir evli olan, Orta Doğu ölkelerinden uluslararası lisansüstü öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan 462 kişinin yaş aralığı 22-51'tir ve %56'sı erkek %44'ü kadındır. Araştırma sonuçları aile içi ve dışındaki stresörlerin evlilik uyumunu etkilediğini göstermesinin yanı sıra yaşam stresinin bulaşıcı olabileceğini ve bu sebeple her iki eşinde evlilik algısını etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Çalışmada kültürel

etkileşim, finansal ve akademik sorunlar katılımcıların hayatındaki yaygın ve etkili stres unsurları olarak ortaya çıkmasına karşın evlilik stresi evlilik uyumunu etkileyen en önemli stres unsuru olarak bulunmuştur. Literatürde evlilik stresinin evlilik uyumu üzerindeki etkisine ilişkin benzer bulguların varlığı gözlemlenmiştir (Buck ve Neff, 2012; Merz, Meuwly, Randal ve Bodenman, 2014).

Ledermann, Bodenmann, Rudaz ve Bradbury (2010) ortalama 13 yıldır evli olan 345 çift ile yürüttükleri çalışmalarında günlük stres, çatışma durumlarındaki iletişim biçimi ve evlilik kalitesi arasındaki ilişkiyi, ilişki dışındaki stres ve ilişki içerisindeki stresi göz önünde bulundurarak bireysel ve ikili düzeyde incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonuçları ilişki dışındaki stres ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye ilişkideki stres seviyesinin aracılık ettiğini desteklemektedir. Buna ek olarak, hem kadın hem erkeklerde kişinin kendi ilişki stresinin partnerinin de evlilik uyumu ve çatışma durumlarındaki evlilik iletişimine de aracılık ettiği gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, kişinin dış stresinin kendi ilişki stresini şiddetlendirerek evlilik ilişkisine de yayıldığı ve bu sebeple evlilik uyumunu etkilediği düşünülmektedir (Bodenmann, Ledermann ve Brabury, 2007; Repetti ve Wood, 1997; Schulz, Cowani, Cowan ve Brennan, 2004).

Yürütülmüş olan bu çalışma ile benzer şekilde yeni evli çiftlerle çalışarak alanyazındaki kısıtlılığa katkıda bulunan Neff ve Karney (2004) 4 yıl boyunca 6 aydan daha az süredir evli olan 82 çift ile yürüttükleri boylamsal çalışmalarında evlilik ilişkisinde stresin kısa vadeli sonuçları ve kişinin hayatındaki dış stresörlerin evlilik ilişkisi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma bulgularına göre, stres zaman içerisinde eşlerin evlilik algılarını ve evlilik ilişkilerini yorumlama ve işleme biçimlerini negatif yönde etkilemektedir. Bu sebeple, yüksek strese sahip olan bireylerin evlilik ilişkisi içindeki uyumları daha düşüktür. Çalışmada dış stresörlerin evlilik uyumunu etkilemesi, stresin evlilik içinde olumsuz algılara yol açması ve bu algıları ilişki geliştirici bir şekilde işleme yeteneğini sınırlaması ile ilişkilendirilmiştir. Bu bulguya ek olarak, çalışma sonuçları yüksek düzeyde stres seviyesine sahip olan kadınların erkeklere kıyasla daha düşük evlilik uyumuna sahip olduklarını göstermektedir. Var olan bu bulgu eşlerin birbirlerine sağladıkları destekteki cinsiyet farklılığı (Bolger, DeLongis, Kessler ve Wethington, 1989) ve partnere sağlanan desteğin stres ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide aracı etkisinin olması (Repetti, 1989) ile ilişkilendirilmiştir.

Özetle, stres ve evlilik uyumunun ilişkisini incelemek amacıyla yürütülmüş çalışmaların ortak bulgusu ilişki içerisinde veya ilişki dışında oluşan stresin kişilerin evlilik uyumlarını negatif yönde yordadığı yönündedir. Buna ek olarak, alanyazında evlilik uyumu ve stres arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda 0-5 yıl arasındaki evli çiftlerle yürütülen kısıtlı çalışma olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışma ise alanyazındaki bu kısıtlılığa hizmet edecektir.

2.2.2 Anksiyete

Anksiyete kavramı alanyazında psikopatoloji olarak değerlendirilmesinin yanı sıra bir kişilik özelliği olarak da değerlendirilmektedir (Ulusoy ve Uzunöz, 1993). Psikopatoloji olarak değerlendirilen anksiyete bozukluklarında sergilenen semptomlara bağlı olarak kişinin hangi anksiyete bozukluğuna sahip olduğu anlaşılabilir. Bu çalışmada ise anksiyete kavramı psikopatolojiden ziyade klinik olmayan örnekleme kişilerin gösterdiği anksiyete semptomları göz önünde bulundurularak değerlendirilecektir.

Anksiyete kavramı alanyazında sıkça çalışılan bir konudur (Aktaş, 2009). Kişinin içinde, dış ortama bağımlı veya bağımsız olarak tehlike durumunda ortaya çıkan kalp çarpıntısı, ellerin terlemesi, baş dönmesi, nefes almada güçlük, yorgunluk ve uyuşma gibi semptomlarla karakterize olan tepkiler anksiyete olarak tanımlanmaktadır (APA, 1994). Öner ve Le Comte (1985) her bireyin tehlikeli durumlar karşısında anksiyete deneyimleyebileceğini ve anksiyetenin temel insani bir duygu olduğunu vurgulamışlardır. Kişide gözlemlenen anksiyetenin engelleyici, kişiye zarar veren bir yanı olabileceği gibi; kişinin uyumunu arttırabilen ve ruhsal gelişimin daha ileri seviyelere taşınmasında destekleyici bir işlevi de olabileceği bilinmektedir. Bireyde var olan anksiyetenin, bireyin performansını olumlu yönde etkilediği optimal bir aralık vardır. Optimal aralıkta oluşan anksiyete patoloji olarak değerlendirilmez. Bunun yanı sıra, kişide optimal seviyeden fazla bir anksiyete kişinin öz saygısının azalmasına sebep olur (Nicaise, 1995; Strumpf ve Fodor, 1993).

Sullivan (1953) anksiyeteyi karşılıklı ilişkilerde işlevsel olmayan davranışlar ve düşünceler olarak tanımlarken, (Freud, 1936) bu kavramı bir çatışma olarak değerlendirerek, kişide bulunan çatışma sebebiyle dışsal uyaranların tehlike olarak algılanmasının ortaya çıkardığı tepki olarak tanımlamıştır. (Gudykunst ve Shapiro, 1996) ise anksiyeteyi kişide var olan stres sebebiyle içinde bulunulan durumun tehlike

olarak algılanması ve gerginlik, şüphe duyma ve endişe hislerinin ortaya çıkması olarak tanımlamıştır.

Lewis (1970) yürüttüğü çalışma sonrasında anksiyete kavramının farklı tanımları yapılmış olmasına karşın altı özelliğinin ortak olduğu sonucuna varmıştır. Bu özellikler, anksiyetenin hoş olmayan ve korkuya yakın bir duygu durumu olması, gelecek yönelimli olması, var olan bir tehdit olmaması veya küçük bir tehdidin genelleştirilmesi, öznel ve objektif somatik şikayet/semptomlar görülmesidir. (akt: Aktaş, 2009).

Lang (1971) ise anksiyete semptomlarını 4 temel bileşen altında kavramsallaştırmıştır. Anksiyete semptomları, duygusal deneyimlere ek olarak bilişsel, davranışsal ve fizyolojik bileşenlerden de oluşmaktadır. Bilişsel unsurlar karar vermede zorluk, kafa karışıklığı, hafıza sorunları ve korku dolu düşünceler gibi bozulmuş bilişsel işlevleri içeriyorken; davranışsal unsurlar ajite davranışlar ve korku/endişe uyandıran durumlardan kaçınma gibi belirtiler ile kendisini göstermektedir. Fizyolojik olarak kendisini gösteren anksiyete semptomları ise terleme, çarpıntı ve kas gerginliği gibi aşırı uyarılma ile karakterizedir. Uçar (2004) anksiyete semptomlarını gösteren bireylerde var olan ortak inancın çaresizlik ve durumu kontrol edememe algısı olduğunu belirterek, bu algının kişide yoğun uyarılmışlık meydana getirdiğini öne sürmüştür.

Birçok farklı semptom ile kendisini gösteren anksiyeteyi ortaya çıkarabilecek nedenleri Cüceloğlu (2005) desteğin çekilmesi, iç çelişki, olumsuz sonucu beklemek ve belirsizlik olarak 4 başlık altında incelemiştir. Bu faktörlerin yanı sıra bireyin deneyimlerini çok fazla genellemesi de anksiyeteye yol açabilmektedir. Başka bir deyişle, kişinin bir durum karşısında öğrendiği tepkinin karşılaştığı diğer durumlarda öğrenilmiş geçerliliğinin devam ettirilmesi anksiyeteye yol açabilmektedir (Morgan, 2000).

2.2.2.1 Anksiyete ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Depresyon ve strese kıyasla, literatürde anksiyete ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen daha az sayıda çalışma bulunmaktadır (Cesur Atintaş, 2015). Bu konu hakkında yürütülen çalışmaların pek çoğunun da yurtdışında yürütüldüğü, ülkemizde bu alanda çok fazla çalışma yürütülmediği bilinmektedir (Gürsoy, 2004). Buna ek olarak, yürütülen çalışmaların pek çoğunun klinik örnekleme yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Yürütülecek olan bu çalışmanın klinik olmayan örnekleme ve Türk

popülasyonunda anksiyete ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyecek olması sebebiyle literatüre önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Dehle ve Weiss (2002) konu hakkında alanyazındaki eksiklik sebebiyle evlilik uyumu ve anksiyete arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini yaş ortalaması 30 olan 47 kadın ve yaş ortalaması 31 olan 47 erkek olmak üzere 47 evli çift oluşturmaktadır ve katılımcıların ortalama evlilik süresi 19 aydır. Çalışmanın sonuçları benlik ve partner değerlendirmelerine göre anksiyete semptomlarının evlilik uyumunu yordadığını göstermektedir. Buna ek olarak, çalışma sonuçları anksiyete ve evlilik uyumu arasındaki ilişki örüntülerinin kadın ve erkeklere göre farklılık gösterdiğini destekler niteliktedir. Erkeklerin anksiyete semptomları hem kendileri hem de eşlerinin evlilik uyumunu negatif yönde yordamaktayken; kadınların anksiyete semptomlarının eşlerinin evlilik uyumu puanlarına etki etmediği gözlemlenmiştir.

Zaider, Heimberg ve Iida, (2010) yürüttükleri çalışmalarında evli çiftlerde anksiyete ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini yaş ortalamaları 33 olan 33 çift oluşturmaktadır ve kadının anksiyete bozukluğuna sahip olduğu çiftler çalışmaya dahil edilmiştir. Evlilik uyumunu ölçmek amacıyla Çift Uyum Ölçeği'nin kullanıldığı çalışma sonuçlarına göre, kadınların anksiyete seviyelerinin artması eşlerinin evlilik uyumlarının azalmasına sebep olmaktadır. Kadınların artan anksiyete seviyesinin yükselmesiyle beraber eşlerinin evlilik uyumu puanlarının düşüyor oluşu artan anksiyete seviyesi sebebiyle azalan destek ve ulaşılabilirlik ile ilişkilendirilmiştir.

Aktaş (2009) yürüttüğü tez çalışmasında evli çiftlerin kaygı düzeyleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi gözlemlemeyi amaçlamıştır. Evlilik uyumunu ölçmek için Çift Uyum Ölçeği'nin kullanıldığı bu çalışmanın örneklemini 26-55 yaşları arasında en az 1 yıldır evli olan 110 çift oluşturmaktadır. Yürütülen çalışmadaki katılımcıların evlilik süresi ortalamaları 10 yıldır. Çalışma sonuçları, alanyazındaki diğer bulgularla benzer şekilde kadın ve erkeklerin anksiyete seviyeleri arttıkça evlilik uyumu puanlarının düştüğünü göstermektedir.

Sonuç olarak, alanyazında anksiyete semptomlarının evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğine dair bir görüş birliği olsa da özellikle ülkemizde anksiyete ve evlilik uyumu hakkında yürütülen çalışmaların sınırlılığı dikkat çekmektedir. Buna ek olarak, konu hakkında yürütülen pek çok çalışmanın klinik örnekleme yürütülmüş olduğu görülmekle birlikte ülkemizde klinik olmayan örnekleme anksiyete semptomları ve

evlilik uyumu arasındaki ilişkinin 0-5 yıl arası evli çiftlerde incelendiği bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu sebeple, bu çalışma alanyazındaki bu kısıtlılığa katkıda bulunacaktır.

2.2.3 Depresyon

Depresyonun toplumda çok sık görüldüğü ve depresyonun tanımlanmasının Hipokrat dönemine kadar uzadığı bilinmektedir (Taycan, Kutlu, Çimen ve Aydın, 2006).

Alanyazında depresyon kavramının farklı kuramlar ile açıklandığı gözlemlenmektedir. Psikanalitik kuramda, Freud (1914) depresyonun süper ego oluşumu ve ödipal kompleksin çözülmeye başlaması sonucu ortaya çıkan suçluluk, kendini kınama ve kendini cezalandırma deneyimleri ile ortaya çıktığını savunmaktadır. Fakat günümüzde, psikanalitik kuramcılar depresyonu farklı şekillerde ele almaktadırlar. Bazı kuramcılar depresyonu bağımlılık, çaresizlik, kayıp, terk edilme gibi kişilerarası arası konular kapsamında değerlendirirken; diğerleri sert, cezalandırıcı bir süperego ve öz değer ile ilgili endişeler, başarısızlık, suçluluk duygularına bağlı olarak değerlendirmektedirler. (Blatt, 1998).

Ferster (1965) tarafından geliştirilen davranışçı yaklaşımın depresyonu değerlendirme biçimine göre ise düşük tepki-koşullu pozitif pekiştirme oranının depresif davranışlar için bir uyarıcı olarak hareket etmesi ve depresif bireyin düşük davranış oranı için yeterli bir açıklama görevi görmemesidir. Başka bir deyişle, davranışçı yaklaşıma göre depresyon kişinin hayatındaki ödüllerin yeteri kadar pekiştirilmemesinden kaynaklanmaktadır ve bunun sonucunda birey umutsuzluğa kapılmaktadır (Costrin ve Draguns, 1989). Bu kuramın yalnızca davranışlara odaklanması sebebiyle sonrasında kişinin bilişsel süreçlerine de odaklanan bilişsel kuram ortaya atılmıştır (MacPhillamy ve Lewinsohn, 1974). Bu kuram depresyon semptomlarının ortaya çıkışında kişide işlevsel olmayan bilgi edinme ve işlemenin önemine vurgu yapmaktadır. Bilişsel modeli ilk ortaya atan Beck (1976)'e göre depresif semptomları yüksek olan bireylerde kayıp, başarısızlık, değersizlik ve reddedilme temalarıyla uyumlu; kendilerine, dünyaya ve geleceğe (bilişsel üçlü) yönelik olumsuz algılara sahip olmalarına yol açan şemalara sahiptirler. Bower (1987) ise depresyon gelişiminde önyargılı bilişin sürekliliği savunarak ilişkisel ağların depresif semptomlarının ortaya çıkmasının çok öncesine dayanan kararlı yapılar olduğunu öne sürmüştür.

Depresyonu açıklamada birçok farklı kuram bulunmasına karşın depresyon semptomlarının ortaya çıkışı var olan teorilerde bireyin psikolojik stresi ve bu stresle baş etme yolları ile ilişkilidir. Depresif semptomları yüksek bireyler karşılaştıkları durumları daha zarar verici ve tehditkar değerlendirmektedir (Folkman ve Lazarus, 1986). McLean (1976) deprese olan ve olmayan bireyler arasındaki en büyük farkın stresle başa çıkma ve stresi önleme kabiliyetleri olduğunu öne sürmüştür. Bireyin algıladığı stres sonucu birey kişisel kaynakları ve kendi değeri hakkındaki yetersizlik duygularını meydana getirebilir ve bunun sonucunda kişi depresif semptomlar gösterebilir (Gruen, Folkman ve Lazarus, 1986). Buna ek olarak, kişinin sosyal ilişkileri veya sosyal becerilerdeki eksiklikleri hakkındaki genelleştirilmiş inançlar uygunsuz veya etkisiz başa çıkma davranışına ve dolayısıyla stresli karşılaşmaların büyük bir kısmının tatmin edici olmayan çözümlerine bu sebeple karamsarlığa ve umutsuzluğa yol açabilir (Lewinsohn, 1974; Wierzbicki, 1984; Zemore ve Dell, 1983).

Türkçapar (2004)'a göre depresyon terimi başlıca üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi patoloji göstermeyen bireylerde kayıptan sonra deneyimlenen üzüntülü duygularla karakterize bir ruh halidir. İkinci kullanım ruhsal belirti olarak depresyondur. Ruhsal belirti olarak depresyon semptomları gösteren kişilerin hayatında umutsuzluk duygusu yaygındır ve kişiler gündelik yaşantılarını üzgün, normal olmayan bir duygulanımla geçirirler. Son olarak depresyon terimi özgül bir rahatsızlığı anlatmak için kullanılır. Bu bağlamda, belirli bir zaman içerisinde, spesifik belirtilerle karakterize ve bazen kendini tekrarlayan nitelikte olan ruhsal bir rahatsızlıktır. Yürütülecek olan bu çalışmada ise klinik olmayan örneklem ile çalışılacak olması sebebiyle ruhsal belirti olarak ortaya çıkan depresyon semptomları incelenecektir.

Depresyon; günlük aktivitelere karşı ilgisizlik ve motivasyon eksikliği, kendini değersiz ve suçlu hissetme, enerjide azalma, odaklanmada güçlük çekme semptomlarıyla birlikte intihar düşünceleri ile de kendisini gösteren bir duygudurum bozukluğudur (APA, 1994). Beck (1976)'e göre depresyon semptomu gösteren bireylerin pratik düşünme biçimleri işlevsel değildir. Buna ek olarak, depresyon işlevsel düşünceyi engellemesinin yanı sıra genel olarak uykunun bölünmesi, uykuya dalmada güçlük veya çok uyuma durumu; yeme isteğinde azalma ve buna bağlı olarak kilo kaybı gibi vejetatif işlevlerdeki farklılaşma ile de kendini gösterebilir. Deprese bireylerde güçsüz hissetme, çabuk yorulma ve umutsuzluk hisleri gibi semptomlar gözlemlenebilir (Segal, Williamson ve Teasdale 2018).

Depresif semptomları yüksek olan birey geçmiş, şimdi ve geleceği adına umutsuzluk ve karamsarlık içerisine girerek geleceği hakkında çaresiz hisseder ve çaresizlik hissine çökkün duygu durumu eşlik eder. Depresif semptomlar gösteren bireylerin %78'den fazlasının geleceğe umutsuz baktığı, depresyondaki temel sorunun umutsuzluk olduğu gözlemlenmiştir. Depresif semptomları yüksek olan bireylerde umutsuzluğa ek olarak değersizlik, çaresizlik, mutsuzluk gibi duyguların ve kararsızlık, eyleme geçememe ve işlerini sürdürememe gibi durumların var olduğu bilinmektedir (Beck, 1967; Melges ve Bowlby, 1969). Bireyin depresif düşünce yapısı sonucunda pekişen olumsuz perspektif; onun günlük yaşamdaki işlevselliğini, kişilerarası ilişkilerini, okul/iş yaşamındaki verimliliğini negatif yönde etkileyebilir (Dilbaz ve Seber, 1993; Taycan, Kutlu, Çimen ve Aydın, 2006).

Depresif semptomların gelişiminde cinsiyetin bir risk faktörü olduğunu gösteren birçok çalışma bulunmaktadır (Bruce ve Hoff, 1994; Weissman ve Klerman, 1977). Neredeyse bütün toplumlarda depresyonun kadınlarda daha sık görüldüğü bilinmektedir. Kadın olmanın depresyon gelişiminde daha yatkınlaştırıcı etkisinin olması durumunun; kadınların ruhsal özellikleri, kişilik yapıları, kadınlara içinde buldukları toplum tarafından atfedilen kültürel ve toplumsal roller ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak, gebelik, anne olma, menopoz, emzirme gibi dönemler kadınların psikolojik iyi oluş durumuna hormonal açıdan negatif etki gösterdiği bilinmektedir fakat biyolojik etkenlerden daha çok psikososyal faktörlerin kadınların depresif semptomlar göstermesinde daha etkili olduğu bilinmektedir (Boyd ve Weissman, 1981).

İçerisinde bulunulan toplumsallaşma süreci incelendiğinde erkeklerin baskın, yüksek öz güvene sahip, mantıklı olmaları gerektiği öğretilirken; kadınlara, bağımlı ve uysal olmaları, iyi bir partner ve anne olmaları gerektiği öğretilmektedir (Ünal ve Özcan, 2000). Kişilere toplumsallaşma sürecinde cinsiyete bağlı olarak farklı roller atfedilmesi ve cinsiyete bağlı olarak kişilerden farklı tepkiler bekleniyor oluşu sebebiyle erkeklerin depresif semptomlarının, daha yarışmacı olmaya yönlendirildikleri için, işsizlik ve yasal durumlardan çok etkilendikleri gözlenirken; kadınların depresif belirtilerinin, sevgi, ilişki kaybı ve ilgisizlik gibi olaylardan daha çok etkilendiği gözlemlenmiştir (Aro, 1994; Paykel, 1994).

Yürütülmüş olan bu çalışmada ise depresif semptomların çiftlerin evlilik uyumunu nasıl etkilediği cinsiyet faktörü göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

2.2.3.1 Depresyon ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yürütülen Çalışmalar

Alanyazında depresyon ve evlilik uyumunun ilişkisini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Yürütülen çalışmaların bazıları evlilik uyumunun depresyonu yordadığını belirtirken (Coyne ve DeLongis, 1986; Fidanoglu, 2006; Renne, 1971; Thoits, 1982; Waltz, Badura, Pfaff ve Schott 1988); bazıları ise depresyonun evlilik uyumunu yordadığını belirtmektedir (Davila, Karney, Hall ve Bradbury, 2003; Kalmijn ve Monden, 2006; Whisman, Ueberlacker ve Weinstock, 2004). Evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkinin yönünde çelişkili bulgular olmasına karşın, depresyon ve evlilik uyumu hakkında yürütülen çalışmaların pek çoğunda depresif semptomların eşlerin çatışma, gerginlik ve problem çözme becerilerini azaltması sebebiyle (Gotlib ve Whiffen, 1989) evlilikte uyumsuzluğa yol açtığı düşünülmektedir (Lucas-Thompson ve Clarke-Stewart, 2007).

Davila, Karney, Hall ve Bradbury (2003) çalışmalarında depresyon semptomları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini Los Angeles'ta yaşayan, 6 aydan az süredir evli olan 164 evli çift oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan kadın katılımcıların yaş ortalaması 24, erkek katılımcıların yaş ortalaması ise 25'tir. Yürütülen boylamsal çalışma sonuçları depresyon semptomlarının evlilik uyumunu negatif yönde yordadığını göstermektedir. Buna ek olarak, çalışmada depresyonun evlilik uyumu üzerindeki etkisinin cinsiyet faktörü ile güçlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucuna göre kadınların depresif semptomlarının evlilik uyum puanları üzerinde daha çok etkisi vardır. Yürütülen bir başka çalışmada da benzer şekilde kadınların depresif semptomları ve evlilik uyum puanları arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir (Whitton ve Kuryluk, 2012).

Gotlib ve Whiffen (1989) 13 kadın 7 erkekten oluşan 20 deprese evli birey, 9 kadın 5 erkekten oluşan deprese olmayan fakat tıbbi sağlık sorunları sebebiyle hastanede yatan 14 evli birey ve kontrol grubu olarak depresif semptomlar göstermeyen ve tıbbi rahatsızlığa sahip olmayan 18 evli bireyle yürüttükleri çalışmalarında cinsiyet farklılıklarını da göz önünde bulundurarak kişilerin evlilik ilişkilerini değerlendirme şekillerinde depresif semptomların etkisi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonuçları alanyazındaki diğer çalışmalarla benzer bulgulara sahip olup depresif semptomları yüksek olan bireylerin evlilik ilişkisinde daha çok zorluk yaşadığını ve evlilik uyumlarının daha düşük olduğunu desteklemektedir

(Ruscher ve Gotlib, 1988; Weissman ve Paykel, 1974). Buna ek olarak, deprese bireyler ve tıbbi rahatsızlığa sahip olan bireylere bakıldığında deprese bireylerin eşleriyle olan etkileşimleri sonrası daha negatif duyguları sahip oldukları ve tıbbi hastalığa sahip olan bireylere kıyasla ilişkilerinde daha işlevsel olmayan başa çıkma yöntemleri geliştirmeleri sebebiyle evlilik ilişkilerini daha olumsuz olarak değerlendirdikleri ve bu sebeple daha düşük evlilik uyumuna sahip oldukları bulunmuştur. Deprese hastaların evlilik uyum seviyelerindeki cinsiyet farklılığı incelendiğinde ise kadınların depresif semptomları ile evlilik uyumu arasındaki ilişki erkeklere kıyasla daha güçlü bulunmuştur. (Lucas-Thompson ve Clarke-Stewart, 2007) ise benzer şekilde depresyon semptomları gösteren evli kadınların daha düşük evlilik uyumuna sahip olduklarını ve evlilik ilişkisinde daha çok çatışma yaşadıklarını bulmuşlardır.

Johnson ve Jacob (2000) erkeğin depresif semptom gösterdiği 50 çift, kadının depresif semptom gösterdiği 41 çift ve her iki kişinin de depresif semptom göstermediği 49 çift ile yürüttükleri çalışmalarında depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ardışık etkileşim kalıplarını ve problem çözme etkileşimlerini incelemeyi hedeflemişlerdir. Evlilik süreleri ortalama 17 yıl olan katılımcılarla yürütülen çalışmada evlilik uyumunu ölçmek amacıyla Çift Uyum ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre depresyon semptomu gösteren bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğunu ve kadınların erkeklere kıyasla daha çok depresyon semptomu gösterdiklerini bulmuşlardır. Buna ek olarak, çalışma sonuçlarına göre depresif kocalar ve eşleri arasında bir etkileşim bulunmaktadır. Başka bir deyişle, depresif kocaların negatifliği, eşlerinin pozitifliğini bastırmakta ve kadınların negatifliğini artırmaktadır. Depresif kocaların ve onların eşlerinin aksine, kadının depresif semptomlara sahip olduğu grupta bu yönde bir bulguya rastlanmamıştır. Erkeklerin depresif semptomlarının eşlerini etkilediği görülüyorken, kadının depresif semptomlarının erkeği etkilemediği gözlemlenmiştir.

Whisman, Uebelacker ve Weinstock, (2004) araştırmalarında çiftlerin her ikisinin de depresyon ve anksiyete seviyeleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini yaş ortalaması 40 olan 774 kadın ve yaş ortalaması 42 olan 774 erkek olmak üzere 774 çift oluşturmaktadır. Çalışmada depresyon ve anksiyete seviyeleri MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri) ile ölçülmüştür. Çalışma sonuçları depresyon ve anksiyete düzeyleri yüksek olan kişilerin kendi evlilik uyum puanlarını negatif yönde yordadığını gösteriyorken, depresyonun

aynı zamanda partnerinde evlilik uyumunu etkilediğini fakat kişinin anksiyete düzeyinin eşinin evlilik uyumunu yordamadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bulgular, depresif bir kişiyle yaşayan insanların çeşitli şekillerde yük hissetmeleri ve üzülmeleri fakat bu yükün endişeli bir kişiyle yaşayan insanlar için o kadar büyük olmayacağı ile açıklanmıştır (Coyne ve ark., 1987). Çalışmada depresyonun evlilik uyumu üzerindeki etkisi anksiyetenin evlilik uyumu üzerindeki etkisinden çok daha güçlü olduğu da gözlemlenmiştir.

Kişilerin depresif semptomları ve evlilik uyumunu inceleyen araştırmaların ortak noktası depresyon ve evlilik uyumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ve depresyonun evlilik uyumunu yordadığını göstermesidir. Depresif semptomlar ve evlilik uyumu literatürde sıkça çalışılan bir konu olmasına rağmen ülkemizde boşanmanın yaygın olduğu 0-5 yıl aralığında bu ilişkiyi incelemek amacıyla evli çiftlerde her iki eşten de veri toplanarak yürütülen bir çalışma olmadığı gözlemlenmiştir. Bu noktada, bu çalışmanın alanyazındaki bu kısıtlılığa katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çiftlerin psikolojik iyi oluş durumlarının yanı sıra evlilik uyumunun yordanmasındaki bir diğer önemli faktörün de cinsel doyum olduğu (Ivy ve Memphis, 2007; Mackey ve O'Brien, 1995; Trudel, 2002) ve bu sebeple de son yıllarda cinsel doyum hakkında yürütülen çalışmaların sayısının arttığı görülmektedir (Pascoal, Narciso ve Pereira, 2014).

Literatürde evlilik uyumu ve cinsel doyum hakkında yürütülen birçok çalışma bulunmasına karşın cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin yönü hakkında çelişkili görüşler bulunmaktadır (Kudiaki, 2002; Sokolski ve Hendrick, 1999). Bu sebeple, cinselliğin evlilik uyumuna olan etkilerini daha iyi anlayabilmek için daha çok çalışmanın yürütülmesi gerektiği düşünülmektedir (Gülsün, Ak ve Bozkurt., 2009).

Buna ek olarak, cinsel doyum kavramının, iki kişinin birbirine adandığı romantik ilişkilerde incelenmesinin ve ikili romantik ilişkilerdeki kaliteyi anlayabilmek için bu kavramının anlaşılmasının çok önemli olduğu düşünülmektedir. Alanyazında cinsel doyum kavramının romantik ilişkinin kalitesini belirlemede bir barometre olduğunu ifade edilerek, ilişki kalitesi hakkında yürütülen çalışmalarda cinsel doyumun merkezi bir değere sahip olduğunu belirtilmektedir (Kayır, 1998; Pascoal, Narciso ve Pereira, 2014; Sprecher ve Cate, 2004).

2.3 Cinsel Doyum

Dünya Cinsel Sağlık Birliği'nin (WAS) 2005 yılında yayınladığı Cinsel Haklar Bildirgesi'nde cinsellik ve cinsel gelişimden şu şekilde bahsedilmiştir: "Cinsellik her insanın kişiliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Cinselliğin tam olarak gelişimi temas, mahremiyet, duygusal ifade, zevk, şefkat, aşk gibi temel insan ihtiyaçlarının doyumuna bağlıdır. Cinselliğin tam gelişimi bireysel, kişilerarası ve toplumsal mutluluk/iyilik için temel gereklerden biridir."

İncesu (2006)'da benzer şekilde cinselliğin hayatın doğal ve sağlıklı bir parçası olduğu belirterek kişinin benliğini besleyen, destekleyen bir özelliğe sahip olduğunu ve insanlar için bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Gökdağ (2002) cinselliğin yeni jenerasyonların yetişmesinin yanı sıra eşler arasındaki ilişkide de olumlu duyguları deneyimlenmesine olanak sağladığını belirtmiştir. Bu sebeple cinsel yaşamın evlilik ilişkisinde önemli bir yeri olduğu söylenebilir (Canel, 2012; Fulbright, 2008). Benzer şekilde McCarthy (1997)'de cinselliğin evli çiftlerin ilişki içerisindeki çatışmalarının azalmasına, çiftler arasındaki samimiyetin artmasına ve memnuniyetin paylaşılmasına olanak sağladığını ve bu sebeple de evlilik ilişkisinde cinselliğin çok önemli bir yerinin olduğunu ifade etmiştir.

Cinselliğin evlilik ilişkisinde olumlu yöndeki etkilerinin olmasına karşın cinsel yaşantıda sorunlar olması ve çiftlerin cinsel yaşam memnuniyetlerinin düşük olması evlilik kalitesini negatif yönde etkiler (Lawrence ve Byers, 1995; Bozdemir ve Özcan, 2011). Bu noktada, cinsel doyum kavramı evlilik ilişkisinin uyumlu ve kaliteli bir şekilde yürütülebilmesi için çok önemli bir etkidir (Kayır, 1998; McNulty, Maxwell, Meltzer ve Baumeister 2019; Rust, Golombok ve Collier, 1988; Şafak Öztürk ve Arkar, 2005).

İncesu (2006) doyumlu cinsel hayata sahip olabilmek için gerekli olan birtakım faktörlerin gerekliliğinden bahsetmiştir. Bu faktörler, çiftler arasında karşılıklı güven, saygı ve açıklık ile beraber sağlıklı bir iletişim kurulması, kişinin bedenini, cinsel haz noktalarını tanıması ve bunu partneriyle paylaşması, cinsel ilişkideki mahremiyete gereken özenin gösterilmesi, cinselliğin yaşanma şekli hakkında eşler arasında ortak kararlar alınması, cinsel birleşme için uygun zaman ve mekânın tercih edilmesi, ön sevişmeye yeteri kadar zaman ayrılması ve çiftlerin cinsellik hakkındaki düşüncelerini birbirleriyle açık bir şekilde paylaşabilmeleridir.

(Pascoal, Narciso ve Pereira, 2014), cinsel doyum kavramının tanımını netleştirmek amacıyla 449 kadın ve 311 erkek katılımcıya cinsel doyumunu nasıl tanımladıklarının sorulduğu çalışmalarında iki ana terim dikkat çekmektedir: kişisel cinsel refah ve ikili süreçler. Katılımcı yanıtları kişisel cinsel refah için gerekli olan ilk şartın haz olduğu belirtirken, ikili süreçler için belirli sayıda ve düzenli cinsel ilişki kurmaktan daha çok kişinin kendisi ve partnerinin arzuladığı cinsel sıklık arasındaki dengenin kurulmasının cinsel doyum için gerekli olduğu ortaya çıkmıştır.

Yürütülen çeşitli çalışmalar cinsel doyumun cinsel iletişim (Sandra Byers, 2011; Masters ve Johnson, 1970) , duygusal yakınlık (Rubin ve Campbell, 2012), cinsel olmayan fiziksel yakınlık (Heiman ve ark., 2011), cinsel sıklık (Baumeister, Catanese ve Vohs, 2001; McNulty ve Fisher, 2008), cinsel işlevsellik (Frank, Anderson ve Rubinstein, 1979; Heiman ve ark., 2011) gibi değişkenlere bağlı olarak değişebildiğini göstermektedir.

Buna ek olarak, cinsel doyum hakkında yürütülen çalışmalarda ölçüm araçları incelendiğinde, alanyazında cinsel doyumunu araştırmak için kullanılan ölçütlerin farklı belirleyiciler içerdiği görülmektedir. (Wiegel, Meston ve Rosen, 2005) çalışmalarında cinsel doyum kavramını ilişkideki yakınlık ve dünya genelinde kabul edilen tatmin seviyesi olarak ele alırken, (Štulhofer, Busko ve Brouillard, 2010) bu kavramı cinsel aktivitede sırasındaki bireysel ve karşılıklı isteklerin bütünleşebilmesi ile tanımlamıştır.

Rust ve Golombok (1985) ise çalışmalarında, cinsel doyum kavramının belirleyicisini herhangi bir cinsel işlev bozukluğunun teşhisi için bir klinik kriter olmaması durumu olarak ifade etmişlerdir. Lawrence ve Byers (1995)'e göre ise ilişkide bulunun cinsel etkileşimlerin öznel değerlendirmesine bağlı olarak ortaya çıkan duygusal tepkiler cinsel doyum kavramının önemli bir belirleyicisidir. Crowe (1995)'da cinsel doyumun evlilik ilişkisinin çok önemli bir parçası olduğunu belirtmiştir.

İçinde bulunulan toplumda cinselliğin yalnızca evlilik ilişkisinde onaylanıyor olması (Greenberg, Bruess ve Haffner, 2004) ve cinselliğin evlilik ilişkisindeki etkisinin kritik olması (McNulty, Maxwell, Meltzer ve Baumeister, 2019) bu alandaki çalışmaların önemini arttırmaktadır (Barrientos ve Páez, 2006).

2.3.1 Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Yürütülen birçok çalışma cinsel doyumun evlilik uyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. (Byers, 2005; Çağ ve Yıldırım, 2013; McNulty, Maxwell, Meltzer ve Baumeister, 2019; Rust, Golombok ve Collier, 1988).

Karalı (2019) yürüttüğü tez çalışmasında cinsel doyum ve evlilik uyumunun ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini Antalya’da yaşayan yaş ortalamaları 40 olan 23-60 yaş arasındaki 99 evli birey oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların çoğunun evlilik süresi 5-10 yıl aralığındadır. Çalışmada bireylerin cinsel doyumlarını ölçmek amacıyla bu çalışmada da kullanılacak olan Yeni Cinsel Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerinin toplam puanlarının kullanıldığı bu çalışmada erkeklerin cinsel doyumunun kadınların ise evlilik uyumunun daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Buna ek olarak, çalışma bulguları cinsel doyumun evlilik uyumunu yordadığını destekler niteliktedir.

Litzinger ve Gordon (2005) yürüttükleri çalışmalarında çiftler arasındaki iletişim, cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini yaş ortalaması 42 olan 387 kadın ve yaş ortalaması 44 olan 387 erkek olmak üzere ortalama evlilik süreleri 17.5 yıl olan 387 çift oluşturmaktadır ve çalışmada evlilik uyumunu ölçmek için Çift Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonuçları hem iletişimin hem de cinsel doyumun çiftlerin evlilik uyumunu yordadığını ve ayrıca evlilik uyumunun belirlenmesinde cinsel doyum ile iletişim arasında önemli bir etkileşim olduğunu göstermektedir. İletişimin tek başına evlilik uyumunu yordamasına rağmen, iletişimi kötü olan fakat yüksek cinsel doyuma sahip olan çiftlerinde yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip oldukları gözlemlenmiştir. Başka bir deyişle, cinsel doyum evlilik uyumunu yordamasının yanı sıra mutlu bir evlilikte gerekli olan diğer faktörlerin yokluğunun yaratabileceği olumsuz etkileri de telafi etmektedir.

Cupach ve Comstock (1990) çalışmalarında evlilik ilişkisindeki cinsel iletişim doyumunu, cinsel doyum ve ikili uyum değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini 19-58 yaşları arasında olan 402 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcıların %66’sı kadın, %34’ü ise erkektir. Buna ek olarak, katılımcıların ortalama yaşları 33 ve ortalama evlilik süreleri 10 yıldır. Çalışma sonuçları cinsel doyumun, cinsel iletişim doyumunu ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermektedir. Cinsel iletişim doyumunu cinsel doyumunu yordamakta ve

cinsel doyumda evlilik uyumunu yordamaktadır. Başka bir deyişle, cinsel doyum ve evlilik uyumu için seks hakkında kaliteli iletişim kurulması gereklidir fakat yeterli değildir. Cinsel iletişim doyumu ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi cinsel doyum açıklamaktadır.

Yeh, Lorenz, Wickrama, Conger ve Elder (2006) ortalama 30 yıldır evli olarak 40-50 yaş aralığındaki 283 evli çift ile yürüttükleri boylamsal çalışmada, cinsel tatmin, evlilik uyumu ve evlilikte istikrarsızlık bileşenleri arasındaki nedensel dizileri ayrı ayrı incelemeyi hedeflemişlerdir. Çalışma sonucunda çiftler için, cinsel tatminden evlilik uyumuna; cinsel uyumdan evlilikte istikrarsızlığa; evlilik uyumundan evlilikte istikrarsızlığa bir nedensel bir dizilim bulunduğu gözlemlenmiştir. Cinsel tatminin evlilikteki istikrarsızlık üzerindeki etkileri, evlilik uyumu aracılığıyla gerçekleşmiş görünmektedir. Cinsel ilişkilerinden memnun olan çiftlerin evliliklerinden memnun ve mutlu olma eğiliminde oldukları ve daha iyi evlilik uyumunun evlilikteki istikrarsızlığı azaltmaya yardımcı olduğu gözlemlenmiştir. Çalışma sonrası, cinsel ilişkilerin erkekler ve kadınlar için farklı anlamlara sahip olabileceği belirtilerek, cinselliğin evlilik ilişkileri üzerindeki etkilerinin hem erkek hem kadınlar için esas olduğu vurgulanmıştır.

McNulty, Maxwell, Meltzer ve Baumeister, (2019) yürüttükleri çalışmalarında evli çiftlerde erkek ve kadınların cinsel isteklerinde farklı oranlarda değişim yaşayıp yaşamadıkları ve bu tür değişikliklerin evlilik uyumu üzerinde etkisi olup olmadığını incelemeyi hedeflemişlerdir. Çalışmanın örneklemini 6 aydan az süredir evli olan 207 çift oluşturmaktadır. Çalışma sonuçları kadın ve erkeklerde cinsel doyumun evlilik uyumunu pozitif yönde yordadığını destekler niteliktedir. Buna ek olarak, yeni evli çiftlerin evlilik ilişkisinde kadınların cinsel isteklerinin zaman içerisinde azaldığını fakat erkeklerin cinsel isteklerinin azalmadığını göstermektedir. Kadınların cinsel isteklerinin azalması çiftler arasındaki seks sıklığını azaltmasa dahi dört buçuk yıl içerisinde hem kadın hem erkeğin evlilik uyumunu azalttığı gözlemlenmiştir.

Alanyazında evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkinin cinsiyete göre nasıl farklılaştığını inceleyen kısıtlı sayıda çalışma vardır. Rust, Golombuk ve Collier (1988) çalışmalarını cinsel sorunlar ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla cinsel işlev bozukluğu yaşayan, ortalama 10.5 yıldır evli olan 28 katılımcı ile yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda, erkeklerin yaşadıkları cinsel sorunun evlilik uyumlarındaki varyansın %25'ini açıkladığını fakat partnerlerinin cinsel sorunlarının kendi evlilik uyumlarını yordamadığını, kadınlarda ise tam tersine partnerleri sorun

yaşadığında evlilik uyumunun düştüğünü fakat kendi cinsel sorunlarının evlilik uyumunu yordamadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Özetle, alanyazında cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar incelendiğinde çalışmalarda ortak bulguların varlığı gözlemlenmiştir. Yürütülen çalışmaların ortak bulgusu evlilik uyumunun kişilerin cinsel doyum düzeylerinden pozitif yönde etkilendiği yönündedir fakat yürütülen çalışmaların pek çoğu evliliğin ileriki yıllarında yapılmıştır. Buna ek olarak, Türkiye’de yeni evli çiftlerde evlilik uyumu ile cinsel doyum arasındaki ilişkiyi ve cinsiyete göre bu ilişkinin nasıl farklılaştığını klinik olmayan örnekleme inceleyen çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple, bu çalışmanın 0-5 yıl arası evli çiftlerde her iki eşten de veri toplanarak yürütülecek olması sebebiyle alanyazındaki bu kısıtlılığa hizmet etmesi beklenmektedir.

2.4 Araştırmanın Önemi, Özgünlüğü ve Amacı

Alanyazın incelendiğinde depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyumun evlilik uyumunu etkileyen önemli faktörler olduğu gözlemlenmiştir. Evlilik uyumunun evliliğin ilk yıllarında düşük olması (Cornelius ve Sullivan, 2009) ve buna ek olarak boşanmaların %36’sının 0-5 yıl arasında gerçekleşmesi (TÜİK, 2020) sebebiyle evliliğin sürdürülebilmesinde önemli bir yere sahip olan evlilik uyumunu etkileyen faktörlerin 0-5 yıl arasında evli olan çiftlerde çalışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Buna ek olarak, literatürde evlilik uyumunun yordayıcıları olarak depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyumun ayrı ayrı incelendiği çalışmalar bulunmasına karşın ülkemizde evlilik uyumunun düşük olduğu ve boşanmalarında yüksek olduğu 0-5 yıl aralığında çiftlerden veri toplanarak, depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyum değişkenlerini bir arada inceleyerek yürütülen bir çalışma olmadığı gözlemlenmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın amacı 0-5 yıl arası evli olan bireylerin depresif semptomları, anksiyete semptomları ve stres düzeyleri ile cinsel doyum düzeylerinin, evlilik uyumları üzerindeki yordayıcı rolünün klinik olmayan örnekleme araştırılmasıdır.

2.5 Araştırmanın Hipotezleri

H1: Kadınlarda ve erkeklerde, sosyodemografik değişkenlerin ötesinde (yaş, evlenme yaşı, yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi, evlilik süresi, eğitim, tanışma biçimi), psikolojik iyi oluş evlilik uyumunu negatif yönde yordayacaktır.

H1 a: Kadınlarda ve erkeklerde, stres evlilik uyumunu negatif yönde yordayacaktır.

H1 b: Kadınlarda ve erkeklerde, anksiyete evlilik uyumunu negatif yönde yordayacaktır.

H1 c: Kadınlarda ve erkeklerde, depresyon evlilik uyumunu negatif yönde yordayacaktır.

H2: Kadınlarda ve erkeklerde, sosyodemografik değişkenlerin ötesinde (yaş, evlenme yaşı, yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi, evlilik süresi, eğitim, tanışma biçimi), cinsel doyum evlilik uyumunu pozitif yönde yordayacaktır.

H2 a: Kadınlarda eş-partner-cinsel aktivite merkezli cinsel doyum evlilik uyumunu pozitif yönde yordayacaktır.

H2b: Erkeklerde ben merkezli cinsel doyum evlilik uyumunu pozitif yönde yordayacaktır.

H3: Kadınlarda ve erkeklerde, sosyodemografik değişkenlerin ötesinde (yaş, evlenme yaşı, yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi, evlilik süresi, eğitim, tanışma biçimi), psikolojik iyi oluş, cinsel doyum ile birlikte evlilik uyumunu yordayacaktır.

Araştırma sorusu ise aşağıdaki gibidir:

I. Evlilik uyumu toplam puanları cinsiyet, yaş, evlenme yaşı, çocuk sahibi olma durumu ve ekonomik düzeye göre farklılaşmakta mıdır?

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1 Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini, kartopu yöntemi ile gönüllü katılmayı kabul eden 21-50 yaş arası ($Ort=30.08$, $SS=5.70$) 95 evli çift (95 kadın, 95 erkek toplam 190 kişi) oluşturmaktadır. Ledermann ve Kenny (2017), yürütülecek olan çift araştırmaları için 100 çiftin (200 kişi) ideal olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle, bu çalışmada örneklem hesaplama Ledermann ve Kenny (2017)'nin çift çalışmaları için uygun gördüğü örneklem sayısı kapsamında oluşturulmuştur. Örneklemin işleme kriterleri 0-5 yıl arası evli olmak, her iki eşin de ilk evliliği olması ve her iki eşin de çalışmaya katılmayı kabul etmesi olmakla birlikte; örneklemin dışlama kriteri şu anda çift terapisi alıyor olmaktır. Örnekleme dair detaylı bilgi Tablo 3.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Sosyodemografik ve Diğer Veriler Açısından Sayısal ve Yüzelik Dağılımları

	Kadın(N=95)			Erkek(N=95)			Tüm Katılımcılar(N=190)		
	Ort.	S.S	Min-Maks.	Ort.	S.S	Min-Maks.	Ort.	S.S	Min-Maks.
Yaş	28.87	5.30	21-45	31.28	5.85	23-50	30.08	5.70	21-50
Evllenme Yaşı	26.66	5.09	19-43	28.91	5.44	21-45	27.78	5.37	19-45
Yaş Farkı	2.69	2.83	0-15	2.69	2.83	0-15	2.69	2.69	0-15
Evlennemeden Önceki Tanışma Süresi	38.57	28.86	4-120	38.57	28.86	4-120	38.57	28.77	4-120
Evlilik Süresi	2.32	1.65	0-5	2.32	1.65	0-5	2.32	1.65	0-5
		Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar			
		N	Yüzelik Dağılım (%)	N	Yüzelik Dağılım (%)	N	Yüzelik Dağılım (%)	Dağılım	
En son mezun olunan eğitim derecesi	Ortaokul	15	%15.8	24	%25.3	39	%20.5		
	Lise	69	%72.6	60	%63.2	129	%67.9		
	Üniversite Lisansüstü	11	%11.6	11	%11.6	22	%11.6		
Çalışma Durumu	Evet	62	%65.3	93	%97.9	155	%81.6		
	Hayır	33	%34.7	2	%2.1	35	%18.4		
Bireysel psikoterapi süreci	Şu an devam ediyorum.	5	%5.3	0	0	5	%2.6		
	Daha önce hiç gitmedim.	69	%72.6	86	%90.5	155	%81.6		
	Daha önce gittim, şu an devam etmiyorum.	21	%22.1	9	%9.5	30	%15.8		
		Çift Yanıtları							
N=95		N		Yüzelik Dağılım (%)					
Çiftlerin Tanışma Biçimi	Sosyal Medya	18		%18.9					
	Aynı okul/İş Ortamı	34		%35.8					
	Arkadaş Aracılığı	38		%40					
	Diğer	5		%5.3					
Çiftlerin Bebek Bekleme Durumu	Evet	12		%12.6					
	Hayır	83		%87.4					
Çiftlerin Çocuk Sayısı	0	63		%66.3					
	1	31		%32.6					
	2	1		%1.1					
Çiftlerin Ekonomik Durumu	Alt-Orta	66		%69.5					
	Orta-Yüksek	29		%30.5					

3.2 Veri Toplama Araçları

Yürütülen çalışmada oluşturulan hipotezleri test etmek amacıyla; Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği (DASÖ-21), Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ), Yeni Cinsel Doyum Ölçeği (YCDÖ), kullanılmıştır. Bu ölçeklerden önce katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu ve sonrasında katılımcıların Sosyodemografik ve evlilikle ilgili diğer verilerine ilişkin bilgileri değerlendirebilmek amacıyla hazırlanmış olan Sosyodemografik Bilgi ve Evlilikle İlgili Veri Formu sunulmuştur.

3.2.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Çalışmada ilk olarak FMV Işık Üniversitesi Etik Kurul'u tarafından etik onay (EK A) alınmıştır. Etik onay sonrasında katılımcılara, yürütülen çalışmanın amacı hakkında bilgi vermek üzere hazırlanmış olan Bilgilendirilmiş Onam Formu sunulmuştur (EK B). Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan onam formunda katılımcılara katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, araştırmanın süresi, katılımcıların çalışmaya dahil olmama veya çalışmayı sonlandırabilme hakları olduğu bilgisi verilmiş ve son olarak, tez danışmanı ile araştırmacının iletişim bilgileri belirtilmiştir. Onam formu gönüllü bir şekilde araştırmaya katılmayı onaylayan katılımcılar için çalışmaya katılmayı kabul beyanıyla sonlanmıştır.

3.2.2 Sosyodemografik Bilgi ve Evlilikle İlgili Veri Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, eğitim, devam eden psikoterapi ve çift terapisi süreci, çocuk sahibi olup olmadıkları gibi demografik ve evlilik süresi, evlenme yaşı, evlenmeden önceki tanışma süresi gibi evlilikle ilgili diğer verilerine ilişkin bilgi sahibi olmak ve değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş, 15 soru içeren bir formdur (EK C).

3.2.3 Depresyon Anksiyete Stres-21 Ölçeği (DASÖ 21)

DASÖ-21, 42 maddeden oluşan ve Lovibond ve Lovibond (1995a) tarafından geliştirilen DASÖ-42'nin bir süre sonra Lovibond ve Lovibond (1995b) tarafından kısaltılmasıyla oluşturulmuştur. Ölçeğin 42 maddelik uzun formunun Türkçeye çevirisi Bilgel ve Bayram (2010) tarafından yapılmıştır. Sarıçam (2018) Türkçe

adaptasyonu yapılmış olan “Depresyon Anksiyete Stres-21 Ölçeği’nin (DASÖ-21)” geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını klinik ve klinik olmayan örnekleme yürütmüştür.

21 maddeden oluşan ölçekte depresyon, anksiyete ve stres alt ölçeklerinin her biri için 7 soru bulunmaktadır. Ölçek 4’lü Likert tipi ölçektir (1: “Hiçbir zaman”, “4: Her zaman”). Ölçekten her bir alt boyut için alınabilecek en yüksek toplam puan 21’dir (EK D). Kişinin stres alt boyutundan 8 puan, anksiyete alt boyutundan 4 puan, depresyon alt boyutundan ise 5 puan ve üzeri bir sonuç alması o alt boyut ile ilgili sıkıntılara sahip olabileceğine işaret etmektedir. Ölçeğin normal örnekleme uygulamak için uygun olduğu belirtilmiştir (Sarıçam, 2018).

Ölçeğin klinik örneklemedeki cronbach alpha değerleri stres için .81, anksiyete için .85 ve depresyon için .87 olarak bulunmuştur. Klinik olmayan örnekleme test tekrar test korelasyon katsayıları değerlendirildiğinde ise sonuçlar stres için $r=0.61$, anksiyete için $r=0.66$ ve depresyon için $r=0.68$ çıkmıştır.

Klinik olmayan örneklem ile yürütülen bu çalışmada ise cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı depresyon alt ölçeği için .87, anksiyete alt ölçeği için .81 ve stres alt ölçeği için .83 olarak bulunmuştur.

3.2.4 Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ)

İlk olarak Spanier (1976) çiftler arasındaki evlilik kalitesini ölçmek amacıyla Çift Uyum Ölçeği’ni geliştirmiştir. 32 maddelik Çift Uyum Ölçeği’nde “çift uyumu”, “çift doyum”, “sevgi gösterme” ve “çift bağlılığı” olmak üzere 4 alt boyut bulunmaktadır. Ölçekte alınabilecek puanlar 0 ile 151 arasındadır ve ölçekten yüksek puan almış olmak daha yüksek evlilik uyumuyla ilişkilendirilmiştir. Spainer (1976) tarafından geliştirilen 32 maddelik ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .96’dır.

Busby, Christensen, Crane ve Larson (1995) Çift Uyum Ölçeği için ölçekte iyileştirme çalışmaları yürütülerek 14 maddelik ve 3 faktörlü Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (Revised of Dyadic Adjustment Scale) oluşturmuşlardır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması Gündoğdu (2007) tarafından yapılmıştır.

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği 14 maddeden oluşmaktadır ve ölçeğin psikometrik değerlendirmesi Bayraktaroğlu ve Çakıcı (2017) tarafından yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin “doyum”, “uzlaşım” ve “çatışma” olmak üzere üç alt boyutunun bulunduğu gözlemlenmiştir. YÇUÖ’nin üç alt boyutu bulunmaktadır ve yürütülen psikometrik değerlendirme sonrasında Cronbach alpha katsayısı toplam puan için .87, doyum alt boyutu için .80, uzlaşma alt boyutu için .80 ve çatışma alt

boyutu için .74 olarak bulunmuştur. Ölçekte 7,8,9 ve 10. Sorular ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 70'dir ve yüksek puan daha yüksek uyumla ilişkilidir (EK E). Çiftler arasındaki uyumun kalitesini ölçme amacıyla kullanılan Yenilenmiş Çift Ölçeği toplam puan olarak da kullanılmaktadır ve alanyazında birçok çalışmada ölçeğin toplam puan olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir (Aktaş, 2009; Johnson ve Jacob, 2000; Zaider, Heimberg ve Iida 2010). Diğer çalışmalarla benzer bir şekilde ölçek, bu çalışmada da toplam puan alınarak kullanılmıştır.

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği'nin bu çalışmadaki cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

3.2.5 Yeni Cinsel Doyum Ölçeği (YCDÖ)

Yeni Cinsel Doyum Ölçeği Štulhofer, Buskob ve Brouillard (2010) tarafından kadın ve erkeklerin cinsel doyumunu değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir ve ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerlik güvenirlik çalışması Tuğut (2016) tarafından yapılmıştır. Klinik ve saha araştırmalarında cinsel tatmini ölçmek için geliştirilen Yeni Cinsel Doyum Ölçeği 5 puanlık Likert tipi bir ölçüm aracıdır (1: "Hiç memnun değilim", 5: "Son derece memnunum.").

Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Ölçeğin puanları madde eklenerek hesaplanmıştır ve yüksek puan, yüksek cinsel doyum ile ilişkilidir. Tutarlılık katsayısı (Cronbach alpha), kadınlarda 0.94, erkeklerde 0.95 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, Yeni Cinsel Doyum Ölçeği'nin Türkçe versiyonunun kadınlarda ve erkeklerde cinsel doyumun değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek ben merkezli ve eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyut olmak üzere 2 faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Ben merkezli alt boyutta "Cinsel uyarılma yoğunluğum, cinsel boşalmamın kalitesi" gibi durumlarda memnuniyet düzeyi sorulurken; eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyutta "Cinsel ilişkiyi eşimin/partnerimin başlatması, cinsel ilişkimin çeşitliliği" gibi konularda memnuniyet seviyesi sorulmuştur (EK F). Yürütülen geçerlik, güvenirlik çalışması sonucunda Cronbach alpha değeri ben merkezli alt boyut için .90, eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyut için ise .91 olarak bulunmuştur. Ölçek toplam puan olarak da kullanılabilir ve ölçeğin toplam puanı için cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışmada ise ölçeğin alt boyutları kullanılmış olup, Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları ben merkezli alt boyut için .95, benzer şekilde eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyut için de .95 olarak bulunmuştur.

3.3 İşlem

Çalışmada etik kurul onayı alındıktan sonra katılımcılardan veri toplanmaya başlanmıştır. Nicel bir yaklaşımla yürütülmüş olan bu araştırmadaki veriler, öncesinde Türkçe adaptasyonları, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış olan ölçüm araçlarıyla toplanmıştır. Bilgilendirilmiş onam formu, sosyodemografik ve evlilikle ilgili veri formu, DASÖ 21, YCDÖ, YÇUÖ'nin dahil edildiği 11 sayfalık SurveyMonkey anket formunu içeren araştırmanın duyurusu sosyal medya hesaplarında (Instagram, Twitter) ve Whatsapp üzerinden yayınlanmıştır. Çalışmaya katılmak isteyen 0-5 yıl arası evli olan katılımcılara anket linki ve katılımcı numarası, kartopu yöntemi ile Whatsapp ve e-mail aracılığıyla ulaştırılmıştır.

Veriler 02.11.2020 – 24.01.2021 tarihleri arasında toplanmıştır ve anketin ortalama tamamlanma süresi 11 dakika sürmüştür. Çalışmaya dahil olmayı kabul eden katılımcılar gönüllülük esasına bağlı olarak katılmışlardır ve katılımcıların kimlik bilgileri gizlilik ilkesi nedeniyle talep edilmemiştir.

Çalışmada her çifte bir kod atanarak katılımcılara iletilmiştir. 224 katılımcının katıldığı çalışmada eşlerden birisinin araştırmaya katılmaması veya anketin tamamlanmaması durumunda veriler silinmiştir.

3.4 Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler otomatik olarak SPSS v.26.0 programına indirilmiş ve analizler bu program aracılığıyla yürütülmüştür.

Çalışmada 7 çift (14 kişi) ile pilot çalışma yürütülmüş, yürütülen pilot çalışmada ölçeklerin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları kontrol edilmiştir. Yürütülen pilot çalışmada Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı YÇUÖ için .78, DASÖ-21 ölçeği "Depresyon" alt boyutu için .66, "Anksiyete" alt boyutu için .86, "Stres" alt boyutu için .71, YCDÖ "Ben Merkezli Alt Boyut" için .89 ve YCDÖ "Eş-Partner-Cinsel Aktivite Merkezli Alt Boyut" için .96 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alpha değerinin .60 değeri üzerinde kabul edilebilir olduğu bilgisinden yola çıkılarak (Taber, 2018),

pilot çalışmadaki geçerlik ve güvenilirlik analizi sonuçlarında Cronbach alpha iç tutarlık katsayılarının .60 üzerinde sonuç vermesi ile ana çalışmaya geçilmiştir.

Pilot çalışmaya katılım gösteren 7 çift (7 kadın, 7 erkek – 14 kişi) ana çalışmaya dahil edilmemiştir. Ana çalışmaya katılan 210 katılımcıdan 7 kişi anketi tamamlamamıştır. Geriye kalan 203 katılımcının ise 11'inin eşleri anketi yanıtlamadığı için tek eşin verileri de çalışmadan çıkarılmıştır. Bu işlem sonrasında dışlama kriterinde olan hiçbir katılımcı olmaması sebebiyle çalışmanın örneklemini 96 çift (192 kişi) olmuştur. Çarpıklık katsayısının -2 ve +2, basıklık katsayısının ise -3 ve +3 arasındaki değerlerde kabul edilebilir olduğu bilgisi (Schmider, Ziegler, Danay, Beyer ve Bühner, 2010) göz önüne alındığında yürütülen betimsel analizler sonucunda bu değerler üzerinde değerler göstermesi nedeniyle 2 kişi daha veri setinden çıkarılmıştır. Bu sebeple çalışmanın nihai örneklem sayısı 95 çifttir (190 kişi). Toplanan veriler sadece araştırmacının erişimi olan bir bilgisayarda saklanmış ve tüm veriler toplandıktan sonra analizler yürütülmüştür.

Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra ilk olarak kullanılan ölçeklerin psikometrik analizleri yapılmıştır. Yürütülen psikometrik analizler sonrası katılımcıların sosyodemografik ve evlilikle ilgili verilerinin betimleyici analizleri tamamlanmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni olan evlilik uyumunu sosyodemografik ve evlilikle ilgili değişkenlerin nasıl farklılaştırdığını incelemek için iki gruptan oluşan değişkenler ile bağımsız gruplar t-test analizi yürütülmüştür. Sürekli değişkenler olan katılımcı yaşları ve evlenme yaşı değişkenlerinde kadın ve erkekler için ayrı ayrı ortalama değerleri göz önünde bulundurularak 2 grup oluşturulmuştur ve yürütülmüş olan bağımsız gruplar t-testi analizi belirlenen aralıklardaki iki grup ile yürütülmüştür. Sosyodemografik Bilgi ve Evlilikle İlgili Veri Formunda katılımcılara sorulan eğitim durumu ve tanışma biçimi değişkenleri yanıtların homojen olarak dağılması sebebiyle analizlere dahil edilmemiştir. Daha sonra araştırmada kullanılan YÇUÖ toplam puanı, DASÖ 21 ve YCDÖ'nin alt ölçekleri ve evlilikle ilgili veriler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yürütülmüştür. Son olarak, araştırmanın hipotezlerini test etmek ve bağımsız değişkenlerin çalışmanın bağımlı değişkeni olan evlilik uyumu üzerindeki yordayıcılık rollerini belirlemek amacıyla hiyerarşik çoklu regresyon analizi yürütülmüştür.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu çalışmada evlilik uyumunun yordayıcıları olarak depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyumun yordayıcı rolleri incelenmiştir. Araştırmanın ana hipotezleri öncesinde sırasıyla ölçeklerin psikometrik analizlerine, bağımsız gruplar t-test analizlerine ve Pearson korelasyon analizlerine yer verilmiştir. Sonrasında, araştırmanın ana hipotezleri kapsamında yürütülen regresyon analizlerine yer verilmiştir.

4.1 Araştırma Kapsamında Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Analizi

Araştırmada katılımcıların evlilik ilişkilerindeki uyumlarını değerlendirmek için YÇUÖ kullanılmıştır. YÇUÖ “doyum”, “uzlaşım” ve “çatışma” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Yürütülen bu çalışmada ölçeğin toplam puanı kullanılmıştır. Katılımcıların depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini ölçmek amacıyla DASÖ-21 kullanılmıştır. DASÖ-21, depresyon, anksiyete ve stres olmak üzere 3 alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Katılımcıların evlilik ilişkilerindeki cinsel doyum seviyelerini değerlendirebilmek amacıyla ise YCDÖ kullanılmıştır. YCDÖ “ben merkezli” ve “eş-partner-cinsel aktivite merkezli” olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır ve bu çalışmada da ölçeğin alt boyutları kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçeklerin psikometrik analizi Tablo 4.1.’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Analizi

		Ort.	S.S	Madde Sayısı	Cronbach α
YÇUÖ	Kadın	55.18	6.99	14	.84
	Erkek	55.95	7.73	14	.87
	Tüm	55.56	7.36	14	.85
	Katılımcılar				
Stres	Kadın	5.85	3.29	7	.80
	Erkek	5.02	3.90	7	.85
	Tüm	5.44	3.62	7	.83
	Katılımcılar				
Anksiyete	Kadın	3.25	3.12	7	.81
	Erkek	2.83	3.01	7	.82
	Tüm	3.04	3.07	7	.81
	Katılımcılar				
Depresyon	Kadın	4.06	3.44	7	.85
	Erkek	2.89	3.34	7	.88
	Tüm	3.48	3.43	7	.87
	Katılımcılar				
YCDÖ- Ben Merkezli Alt Boyut	Kadın	38.74	9.05	10	.96
	Erkek	41.48	7.43	10	.95
	Tüm	40.11	8.37	10	.95
	Katılımcılar				
YCDÖ- Ben Merkezli Alt Boyut	Kadın	40.91	8.23	10	.96
	Erkek	39.31	8.32	10	.94
	Tüm	40.11	8.29	10	.95
	Katılımcılar				

4.2 Bağımsız Gruplar T-Test Analizlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği toplam puanlarının cinsiyete göre, kadın ve erkeklerin yaşları ve evlenme yaşlarına göre ve çift olarak çocuk sahibi olma durumları, yaş farkları ve gelir durumlarına göre değişkenliğini test etmek amacıyla bağımsız gruplar t-test analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 4.2., 4.3 ve 4.4.'te verilmiştir.

Tablo 4.2. Evlilik Uyum Puanlarının Cinsiyetler Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi ile İncelenmesi

	Cinsiyet	Ort.	S.S.	T	df	P
YÇUÖ Toplam Puanı	Kadın (N= 95)	55.18	6.99	-.72	188	.48
	Erkek (N=95)	55.95	7.73			

Ölçek puanlarının cinsiyete göre değişkenliğini incelemek için yapılan bağımsız gruplar t-test analizine göre katılımcıların evlilik uyumu puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 4.3. Evlilik Uyum Puanlarının Katılımcı Yaşları ve Evlenme Yaşları Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi ile İncelenmesi

	Gruplar	Kadın		T	df	P	Erkek		T	df	P
		Ort.	S.S				Ort.	S.S.			
Katılımcı Yaşları	29 yaş ve altı (N=109)	54.89	7.14	-	93	.57	55.83	8.43	.15	93	.88
YÇUÖ	29 yaş üzeri (N=81)	55.75	6.76				56.06	7.10			
	Evlenme yaşları	27 yaş ve altı (N= 108)	55.28	7.07	.20	93	.84	56.58	8.60	.72	93
	27 yaş üzeri (N=82)	54.97	6.93				55.42	6.98			

Tablo 4.3. incelendiğinde, kadın ve erkeklerin evlilik uyum puanlarının katılımcıların yaşları ve evlenme yaşlarına göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.4. Evlilik Uyum Puanlarının Çiftlerin Çocuk Sahibi Olma ve Ekonomik Durumları Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi ile İncelenmesi

	Gruplar	Ort.	S.S.	T	df	P
YÇUÖ Toplam Puanı	Çocuk sahibi değil (N= 63)	55.60	6.96	-0.82	93	.41
	Çocuk sahibi (N= 32)	54.34	7.08			
	Ekonomik Durum Alt-Orta (N= 66)	54.88	6.57	-0.63	93	.53
	Ekonomik Durum Orta-Yüksek (N= 29)	55.86	7.95			

Tablo 4.4. incelendiğinde, çiftlerin evlilik uyumu puanlarının çiftlerin çocuk sahibi olma ve ekonomik durumlarına göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

4.3 Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Bu çalışmada, çiftlerden veri toplanmış olması sebebiyle YÇUÖ toplam puanı, DASÖ-21 ölçeği için depresyon, anksiyete, stres alt ölçekleri ve YCDÖ-Ben merkezli alt boyutu ve YCDÖ-Eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyutu toplam puanlarına ve sosyodemografik verilerden sürekli değişkenler olan yaş, evlenme yaşı, çiftler arasındaki yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi ve evlilik süresine göre yürütülen Pearson korelasyon analizleri kadın ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Yürütülen korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.5. ve 4.6.'da sunulmuştur.

Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, kadın örnekleme DASÖ-21 ölçeği stres alt boyutu ile ($r=-.35, p<0.001$) YÇUÖ arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, erkek örnekleme de DASÖ-21 ölçeği stres alt boyutu ($r=0.55, p<0.000$) ile YÇUÖ toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, kadın ve erkeklerin stres toplam puanı arttıkça kadın ve erkeklerin evlilik uyumu toplam puanları azalmaktadır. Benzer şekilde, kadın ve erkek örneklem için DASÖ-21 anksiyete alt boyutu incelendiğinde kadınlar ($r=-0.28, p<0.01$) ve erkekler ($r=-0.45, p<0.000$) için anksiyete puanları ile YÇUÖ toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başka bir deyişle, kadın ve erkeklerin anksiyete toplam puanları arttıkça, evlilik uyumu azalmaktadır. DASÖ-21

depresyon alt boyutu içinde benzer bulgular gözlenmektedir. Kadın ($r=-0.38, p<0.000$) ve erkeklerin ($r=-0.53, p<0.000$) depresyon puanları ile YÇUÖ arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, kadın ve erkeklerin depresyon toplam puanı arttıkça kadın ve erkeklerin evlilik uyumu toplam puanları azalmaktadır. YCDÖ-Ben merkezli alt boyut puanları ve YÇUÖ arasındaki ilişki incelendiğinde ise, kadınların ($r=0.34, p<0.001$) ve erkeklerin ($r=0.43, p<0.000$) YCDÖ-Ben merkezli alt boyut puanları ile YÇUÖ toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, kadın ($r=0.41, p<0.000$) ve erkeklerin ($r=0.37, p<0.000$) YCDÖ-Eş-partner-cinsel aktivite merkezli toplam puanları ile YÇUÖ toplam puanı arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre, kadın ve erkeklerin YCDÖ-Ben merkezli alt boyutu ve YCDÖ-Eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyutu toplam puanları arttıkça, evlilik uyumu toplam puanlarında aynı yönde artmaktadır. Katılımcıların yaşları, evlenme yaşları, çiftler arasındaki yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi ve evlilik süresinin ise YÇUÖ toplam puanı ile arasında anlamlı bir ilişkisi olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Tablo 4.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin ve Sosyodemografik Verilerin Kadın Örneklem Grubu için Pearson Korelasyon Analizi

N=95	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği	1	-.35**	-.28**	-.38***	.34**	.41***	.03	.07	.11	.01	-.12
2.Stres		1	.66***	.68***	-.21*	-.30**	-.07	-.11	.06	-.02	.08
3.Anksiyete			1	.71***	-.18	-.22*	-.07	-.09	.01	-.03	.06
4.Depresyon				1	-.22*	-.26**	-.05	-.08	.00	-.02	.12
5.YCDÖ-Ben Merkezli Alt Boyut					1	.86***	-.15	-.13	.01	.13	-.07
6.YCDÖ-Eş-Partner-Cinsel Aktivite Merkezli Alt Boyut						1	-.23*	-.23*	-.03	.12	-.06
7.Yaş							1	.94**	.05	-.05	.33**
8.Evlenme Yaşı								1	.01	-.02	.02
9.Yaş Farkı									1	-.11	.15
10.Evlenmeden Önceki Tanışma Süresi										1	-.02
11.Evlilik Süresi											1

Not. *** $p < 0.000$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

Tablo 4.6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin ve Sosyodemografik Verilerin Erkek Örneklem Grubu için Pearson Korelasyon Analizi

N=95		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği	1	1	-.55***	-.45***	-.53***	.43***	.37***	.04	.03	.11	-.09	.05
2.Stres		1	1	.78***	.73***	-.33**	-.40***	.02	.01	-.16	.08	-.02
3.Anksiyete			1	1	.76***	-.26*	-.27**	-.03	-.02	-.15	.13	-.05
4.Depresyon				1	1	-.36***	-.41***	.12	.12	-.04	-.01	.01
5.YCDÖ-Ben Merkezli Alt Boyut					1	1	.79***	-.19	-.22*	-.05	.04	.08
6.YCDÖ-Eş-Partner-Cinsel Aktivite Merkezli Alt Boyut						1	1	-.09	-.10	.08	.04	.00
7.Yaş							1	1	.96***	.49***	-.06	.38***
8.Evlenme Yaşı								1	1	.48***	-.06	.11
9.Yaş Farkı									1	1	-.10	.15
10.Evlenmeden Önceki Tanışma Süresi										1	1	-.03
11.Evlilik Süresi												1

Not. *** $p < 0.000$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

4.4 Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Sosyodemografik ve evlilikle ilgili olan değişkenlerin (yaş, evlenme yaşı, çiftler arasındaki yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi, evlilik süresi, eğitim, tanışma biçimi, ekonomik durum, çocuk sayısı) ötesinde, stres, anksiyete, depresyon ve cinsel doyum düzeyinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı kadın ve erkekler için ayrı olarak hiyerarşik çoklu regresyon analizi ile test edilmiştir.

Hiyerarşik Çoklu Regresyon analizinin yürütülmesinin temel amacı evlilik uyumu ile ilişkili olabilecek değişkenleri belirlemektir. Değişkenler 5 aşamada analize dahil edilmiştir. 5 aşamada da analize sokulan her değişkenin yordayıcılığını ayrı ayrı görebilmek amacıyla “enter” yöntemi kullanılmıştır.

İlk aşamada; sosyodemografik değişkenler (yaş, evlenme yaşı, çiftler arasındaki yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi, evlilik süresi, eğitim, tanışma biçimi, ekonomik durum, çocuk sayısı) kontrol değişkenleri olarak analize sokulmuştur. Stres ikinci, anksiyete üçüncü, depresyon dördüncü aşamada analize sokulmuştur. 5. Aşamada ise YCDÖ'nün alt boyutları analize sokulmuştur. Çalışmada çiftlerden veri toplanmış olması sebebiyle kadın ve erkekler için 2 ayrı tablo sunulmuştur. Yürütülen analiz sonuçları Tablo 4.7. ve 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Kadın Örneklem için Hiyerarşik Çoklu Regresyon Tablosu

	Yordayıcılar	β	B	t	R ²	R ² Change
I					.08	.08
	Yaş	-.15	-.20	-.11		
	Evlenme Yaşı	.15	.20	.11		
	Yaş Farkı	.16	.39	1.37		
	Evlenmeden Önceki Tanışma Süresi	.02	.01	.13		
	Evlilik Süresi	-.09	-.36	-.18		
	Eğitim	.17	2.17	1.40		
	Tanışma Biçimi	-.07	-.51	-.56		
	Ekonomik Durum	-.00	-.05	-.03		
	Çocuk Sayısı	-.03	-.38	-.17		
II					.17	.09
	Stres	-.32	-.69	-2.83*		
III					.17	.00
	Anksiyete	-.01	-.01	-.02		
IV					.20	.03
	Depresyon	-.26	-.56	-1.68		
V					.30	.09
	YCDÖ-Ben Merkezli Alt Boyut	-.17	-.13	-.78		
	YCDÖ-Eş-Partner-Cinsel Aktivite Merkezli Alt Boyut	.48	.42	2.16*		

Not. * Yordayıcı etkisi $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 4.8. Erkek Örnekleme için Hiyerarşik Çoklu Regresyon Tablosu

Yordayıcılar	β	B	t	R ²	R ² Change
I				.07	.07
Yaş	-.12	-.16	-.08		
Evlenme Yaşı	.01	.01	.01		
Yaş Farkı	.20	.52	1.41		
Evlenmeden Önceki Tanışma Süresi	-.09	-.02	-.75		
Evlilik Süresi	.13	.58	.28		
Eğitim	.10	1.27	.82		
Tanışma Biçimi	-.12	-1.06	-1.07		
Ekonomik Durum	-.09	-1.43	-.75		
Çocuk Sayısı	-.10	-1.55	-.59		
II				.37	.30
Stres	-.60	-1.24	-5.86*		
III				.37	.00
Anksiyete	.01	.03	.06		
IV				.44	.06
Depresyon	-.42	-1.03	-2.81*		
V				.49	.05
YCDÖ-Ben Merkezli Alt Boyut	.38	.39	2.30*		
YCDÖ-Eş-Partner-Cinsel Aktivite Merkezli Alt Boyut	-.17	-.16	-1.03		

Not. * Yordayıcı etkisi $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı

İlk aşamada analize sokulan değişkenler kadınlar için varyansın yaklaşık %7'ünü, erkekler içinse varyansın yaklaşık %8'ini açıklamış ancak bu aşamada analize sokulan tüm değişkenlerin evlilik uyumunu yordayıcı etkisi hem kadın ($F[9,72]=.66, p > .05$) hem erkekler ($F[9,72]=.60, p > .05$) için anlamsız olarak bulunmuştur.

İkinci aşamada analize sokulan stres kadınlar için varyansın yaklaşık %9'unu açıklamış ve kadınlar için açıklanan varyans %17'ye çıkmıştır. Erkekler içinse stres değişkeni varyansın yaklaşık %30'unu açıklamış ve açıklanan varyans %37'ye çıkmıştır. Hem kadın $F(1,71) = 8, p < .01, (\beta = -.32, t(71) = -2.83, p < .01)$ hem erkekler

$F(1,71) = 34.37, p < .001, (\beta = -.60, t(71) = -5.86, p < 0.001)$ için analize sokulan stres değişkeninin evlilik uyumunu yordayıcı etkisi anlamlıdır.

Üçüncü aşamada analize sokulan anksiyete değişkeni kadınlar ve erkekler için varyansı açıklamamış, kadınlar için açıklanan varyans %17, erkekler için açıklanan varyans %37 olarak sabit kalmıştır. Analize sokulan anksiyete değişkeninin hem kadın $F(1,70) = .00, p > .05$, hem erkekler $F(1,70) = .00, p > .05$, için evlilik uyumunu yordayıcı etkisi anlamsız olarak bulunmuştur.

Dördüncü aşamada analize sokulan depresyon değişkeni kadınlar için varyansın yaklaşık %3'ünü açıklamış ve açıklanan varyans %20'ye yükselmiştir. Depresyon değişkeni erkekler için varyansın %6'sını açıklamış ve erkekler için açıklanan varyans %44'e çıkmıştır. Analize sokulan depresyon değişkeninin kadınlar için evlilik uyumunu yordayıcı etkisi anlamsız olarak bulunmuştur $F(1,69) = 2.82, p > .05$. Kadınların aksine, analize sokulan depresyon değişkeninin erkekler için evlilik uyumunu yordayıcı etkisi anlamlıdır $F(1,69) = 7.88, p < .05, (\beta = -.42, t(69) = -2.81, p < .05)$.

Beşinci aşamada analize sokulan YCDÖ alt boyutları kadınlar için varyansın yaklaşık %9'unu açıklamış ve açıklanan varyans %30'a; erkekler için ise YCDÖ alt boyutları varyansın %5'ini açıklamış ve açıklanan varyans %49'a yükselmiştir. Bu aşamada analize sokulan değişkenlerin evlilik uyumunu yordayıcı etkisi hem kadın $F(2,67) = 4.42, p < .05$, hem erkekler $F(2,67) = 3.44, p < .05$ için anlamlıdır. Kadınlarda "YCDÖ-Eş-Partner-Cinsel Aktivite Merkezli Alt Boyut" evlilik uyumunu yordamaktadır ($\beta = .48, t(67) = 2.16, p < .05$). Diğer taraftan, eşitliğe sokulan "YCDÖ-Ben Merkezli Alt Boyut" kadınlarda evlilik uyumunu yordamamaktadır. Kadınların aksine, erkeklerde "YCDÖ-Ben Merkezli Alt Boyut" evlilik uyumunu yorduyorken ($\beta = .38, t(67) = 2.30, p < .01$), "YCDÖ-Eş-Partner-Cinsel Aktivite Merkezli Alt Boyut" erkeklerde evlilik uyumunu yordamamaktadır.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA

Son yıllarda boşanma oranlarında bir artış olduğu ve ülkemizde boşanmaların büyük bir kısmının 0-5 yıl arasında gerçekleştiği görülmektedir (TÜİK, 2020). Çiftlerin evlilik ilişkisindeki mutluluklarının evliliklerindeki uyuma bağlı olduğu (Soylu ve Kağnıcı, 2015) göz önüne alındığında evlilik uyumu ve evlilik uyumunu etkileyen faktörler hakkında yapılan çalışmaların özellikle yeni evli çiftlerde yürütülmesinin öneminin arttığı düşünülmektedir (Kabasakal & Soylu, 2016; Timm & Keiley, 2011).

Bu çalışmada ise 0-5 yıl arası evli çiftlerde depresyon, anksiyete, stres semptomları ve cinsel doyum seviyeleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bölümde, yürütülmüş olan çalışma sonucundaki bulgular alanyazındaki bilgiler göz önüne alınarak tartışılmış ve sonrasında çalışmanın kısıtlılıklarından söz edilmiştir.

Araştırma sorusu kapsamında yürütülen t-test analizi sonuçlarına göre katılımcıların evlilik uyum puanlarının sosyodemografik ve evlilikle ilgili değişkenlerden analize sokulan cinsiyet, katılımcı yaşı, evlenme yaşı, çocuk sahibi olma durumları ve ekonomik durumlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Alanyazında evlilik uyumu ile sosyodemografik ve evlilikle ilgili değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda çelişkili bulgular olduğu gözlenmekle birlikte, bireylerin evlilik uyumlarının cinsiyet (Duman, 2012; Güngör, 2007; Shek, 1995), katılımcı yaşları (Anderson, Russel ve Schumm 1983; Gilford ve Bengtson, 2014), evlenme yaşları (Düzgün, 2009; Şener ve Terzioğlu, 2008), çocuk sahibi olma durumu (Belsky ve Pensky, 1988; Hetherington, 1999; Juang ve Tucker, 1991; White, Booth ve Edwards, 1986) ve ekonomik durumlarına göre

(Kamo, 1993; Levenson, Carstensen ve Gottman 1993) farklılaştığını gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu noktada, evlilik uyumunun sosyodemografik ve evlilikle ilgili değişkenlerle olan ilişkisini inceleyen bu çalışmaların 0-5 yıl arasındaki evli olan çiftlere yönelik çalışmalar olmaması dikkat çekmektedir. Başka bir deyişle, katılımcıların evlilik sürelerinin 0-5 yıl aralığında olmaması, genel olarak 5 yıldan uzun süredir evli kişilerle çalışılmış olması sebebiyle bu çalışmadaki bulguların farklılık gösterdiği düşünülmektedir. Buna ek olarak, katılımcıların eğitim düzeyi (Abalı, 2006; Blum ve Mehrabian, 1999; Şendil ve Korkut, 2012) ve tanışma biçimlerinin (Fışiloğlu ve Demir, 2000; Xiaohe ve Whyte, 1990) evlilik uyumu ile yakından ilişki olduğu bilinmesine karşın bu çalışmada katılımcıların büyük bir çoğunluğunun üniversite mezunu olduğu ve eşlerini kendilerinin seçerek evlendiği bulunmuştur. Bu noktada, çalışmanın örneklem özelliği sebebiyle yukarı bahsi geçen değişkenlerin evlilik uyumunu farklılaştırıcı etkisinin gözlemlenmemiş olabileceği düşünülmektedir.

Hiyerarşik regresyon analizinin ilk basamağında evlilik uyumu ile arasındaki korelasyon değeri anlamlı çıkmamasına rağmen değişkenler arasında homojen dağılım olmaması sebebiyle yaş, evlenme yaşı, yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi ve evlilik süresi kontrol değişkenleri olarak analize sokulmuştur. Buna ek olarak, yine benzer şekilde yanıtların homojen olarak dağılmaması sebebiyle eğitim ve tanışma biçimi de kontrol değişkenleri olarak değerlendirilmiştir. Alanyazında ekonomik durum (Kinnunen ve Feldt, 2004; Polat, 2006; Şendil ve Korkut, 2012) ve çocuk sayısının (Belsky ve Pensky, 1988; Booth ve Edwards, 1985; Sevinç ve Garip, 2010) evlilik uyumu üzerindeki yordayıcılık etkisi bulunduğunu gösteren çalışmalar olması sebebiyle bu iki değişkende kontrol edilmek amacıyla analize sokulmuştur.

Hiyerarşik regresyon analizinin ilk basamağında analize sokulan yaş, evlenme yaşı, yaş farkı, evlenmeden önceki tanışma süresi, evlilik süresi, eğitim, tanışma biçimi, ekonomik durum ve çiftlerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkenlerinin evlilik uyumunu yordayıcı etkileri her iki cinsiyet için de anlamsız olarak bulunmuştur. Alanyazında evlilik uyumunun sosyodemografik yordayıcıları hakkında yürütülen çalışmalar incelendiğinde çelişkili bulguların varlığı dikkat çekmektedir.

Yaş (Gilford ve Bengtson, 2014; Jose ve Alfons, 2007; Yalçın, 2014), evlenme yaşı (Demiray, 2006; Umberson, Williams, Powers, Lie ve Needham, 2006), evlilik süresi (Bildirici, 2016; Şendil ve Korkut, 2012), eğitim seviyesi (Blum ve Mehrabian, 1999; Kurdek, 1991), tanışma biçimi (Çağ ve Yıldırım, 2013; Demiray, 2006; Locke,

1946; Yüksel, 2013), ekonomik durum (Kinnunen ve Feldt, 2004; Şendil ve Korkut, 2012), evlenmeden önceki tanışma süresi (Demir ve Fışiloğlu, 1999), yaş farkı (Aslan, 2018; Şener, 2002; Zhang, Ho ve Yip 2012) ve çocuk sayısının (Belsky ve Pensky, 1988; Juang ve Tucker, 1991) çiftler arasındaki evlilik uyumunu yordadığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Buna karşın, Tutarel Kışlak ve Göztepe (2012) yürüttükleri çalışmalarında yaş, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, evlenme yaşı ve çiftlerin sahip olduğu çocuk sayısının çiftlerin evlilik uyumunu yordayıcı etkisini anlamsız olarak bulmuşlardır. Alanyazında yaş, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve çocuk sayısının evlilik uyumunu yordamadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Aktaş, 2009). Benzer şekilde, çiftlerin evlilik sürelerinin (Karalı, 2019; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Kastro, 1998), yaş farklarının (Çağ & Yıldırım, 2013) ve evlenmeden önceki tanışma sürelerinin (Levenson, Carstensen ve Gottman, 1993) evlilik uyum puanlarını yordamadığını gösteren çalışmaların varlığı da görülmektedir. Bu noktada mevcut çalışma, sosyodemografik ve evlilikle ilgili değişkenlerin evlilik uyumunu yordayıcılık rolü olmadığını gösteren çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Farklı örneklem gruplarıyla çalışılmış olması sebebiyle bulguların farklılaştığı düşünülmektedir. Yürütülmüş olan bu çalışma 0-5 yıl arası evli çiftlerle yürütülmüştür ve sosyodemografik/evlilikle ilgili değişkenlerin evlilik uyumu üzerinde yordayıcı rolü olduğunu gösteren çalışmaların özellikle bu örneklem grubunda çalışmadığı dikkat çekmektedir. Yeni evli olan çiftlerin yeni hayata adapte olma sürecinde partnerlerine daha şefkatli ve anlayışlı yaklaşımları sebebiyle (Reis, Maniaci ve Rogge, 2017) evlilik uyumlarını etkilemesi beklenen sosyodemografik ve evlilikle ilgili değişkenlerin yordayıcılık rolü henüz ortaya çıkmamış olabilir. Buna ek olarak, çalışmadaki katılımcıların büyük çoğunluğu eşlerini kendileri seçerek evlenmişlerdir. Kendi seçtiği kişilerle evlenen çiftlerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu bilgisi (Çağ ve Yıldırım, 2013; Fışiloğlu ve Demir, 2000; Hortaçsu ve Oral, 1994) göz önüne alındığında, örneklemin bu özelliği sebebiyle bahsi geçen değişkenlerin evlilik uyumunu yordayıcılık etkisi ortaya çıkmamış olabilir.

Araştırmanın ilk hipotezi kapsamında olan “*H1 a: Kadınlarda ve erkeklerde, stres evlilik uyumunu negatif yönde yordayacaktır.*” hipotezinin test edilmesi amacıyla yürütülen regresyon analizi sonucunda kadın ve erkeklerin stres seviyelerinin evlilik uyumlarını negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Alanyazında stresin evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı konusunda benzer bulgulara sahip olan birçok çalışma mevcuttur (Buck ve Neff, 2012; Gözeler, 2018; Neff ve Karney, 2004). Benzer

bir şekilde, Karney ve Bradbury (1995), hayatlarında daha stresli olan bireylerin evlilik ilişkilerinde meydana gelebilecek olan olumsuz durumlara karşı daha az savunmasız olduklarını ve bu sebeple daha az evlilik uyumuna sahip olabileceklerini belirtmiştir. Bodenmann (2005) ise bireydeki ikili çatışmalar, sağlık sorunları gibi içsel stres ile finansal stres, ailenin sebep olabileceği dışsal stresin evlilikte çatışma ve gerginliği arttırabileceğini, bu sebeple çiftler arasındaki evlilik uyumunun bilinçli farkındalık dışında negatif yönde etkilenebileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak, mevcut çalışma bulguları alanyazında stresin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcılık etkisini inceleyen çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Yürütülmüş olan bu çalışmada her iki cinsiyet için de anksiyete ve evlilik uyum puanları arasında negatif yönde bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, anksiyete ve evlilik uyum puanlarından birisi artarken diğeri azalmaktadır. Bu bulgunun alanyazındaki birçok çalışmayla tutarlı olduğu gözlenmektedir (Coyne ve DeLongis, 1986; Gove, Style ve Hughes, 1990; Renne, 1971; Waltz, Badura, Pfaff ve Schott, 1988).

Yürütülen korelasyon analizi sonuçlarının literatürle tutarlı olmasına karşın, araştırmanın ilk hipotezi kapsamında olan “*H1 b: Kadınlarda ve erkeklerde, anksiyete evlilik uyumunu negatif yönde yordayacaktır.*” hipotezini test etmek amacıyla yürütülen regresyon analizi sonucunda evli bireylerin anksiyete semptomlarının hem kadınların hem de erkeklerin evlilik uyumunu yordamadığı bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde mevcut bulguların aksine anksiyete bozukluklarının evlilik uyumunu yordadığı gözlenmiştir (Dehle ve Weiss, 2002; Fidanoğlu, 2006; Whisman, Ueberlacker ve Weinstock 2004; Zaider, Heimberg ve Iida 2010). Anksiyete ve evlilik uyumunun ilişkisini araştıran çalışmalarda fobiler ve panik bozukluk (McLeod, 1994) ile sosyal kaygı bozukluğu (Filsinger ve Wilson, 1983) gibi anksiyete bozuklukları başlığı altında olan değişkenlerin de evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı etkisinin anlamlı olarak bulunduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada anksiyete semptomlarının klinik olmayan örnekleme incelenmiş olması, literatürde ise çoğunlukla anksiyete bozukluğuna sahip kişiler ile çalışılmış olmasının bulguların farklılık göstermesinin sebebi olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak, alanyazında anksiyete semptomları ile evlilik uyumunun ilişkisi inceleyerek anksiyete semptomlarının evlilik uyumunu yordayıcı etkisinin anlamlı olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Aktaş, 2009; Gürsoy, 2004). Bu noktada, yürütülen her iki çalışmada da katılımcıların ortalama evlilik süresinin 10 yıl olması, Aktaş (2009)’ın çalışmasında en uzun evlilik

süresine sahip bireyin 34; Gürsoy (2004)'ün çalışmasında ise 38 yıldır evli olması dikkat çekmektedir. Mevcut çalışmada ise 0-5 yıl arası evli çiftlerle çalışılmıştır ve katılımcıların ortalama evlilik süresi 1,5 yıldır. Bu sebeple, diğer çalışmalarda evlilik uyumunun bir yordayıcısı olarak ortaya çıkan anksiyete kavramının bu çalışmada yordayıcı etkisinin anlamsız bulunmuş olması çalışmalar arasındaki örneklem farklılığı ile de ilişkilendirilebilir. Buna ek olarak, yürütülmüş olan bu çalışmada hiyerarşik regresyon modeli kullanılmıştır ve anksiyete değişkeni stres değişkeninden sonra analize sokulmuştur. Kişide var olan stresin anksiyete semptomlarını tetikleyebileceği bilgisi göz önüne alındığında (Hammen, 2005; Ilfeld, 1977; Özer, 2002; Sarıçam, 2018), stres ve anksiyetenin açıkladığı ortak varyans ikinci basamakta analize sokulan stres değişkeniyle ortaya çıkmış ve stres değişkeni kontrol edildiğinde üçüncü basamakta analize sokulan anksiyete değişkeninin evlilik uyumunu yordayıcı etkisi anlamsız olarak bulunmuş olabilir. Bu sebeple anksiyete ve evlilik uyumu arasında negatif korelasyon olmasına rağmen anksiyete semptomlarının evlilik uyumu üzerinde yordayıcılık etkisi olmamasının çalışmanın modeli ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Yürütülen korelasyon analizine göre hem kadın hem erkeklerde kişilerin çift uyum puanları ile depresif semptomları arasında negatif yönde bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, her iki cinsiyet içinde depresyon ve evlilik uyumu puanlarından birisi artarken diğeri azalmaktadır. Alanyazında depresyon ve evlilik uyumu arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu gösteren benzer çalışmalar bulunmaktadır (Coleman ve Miller, 1975; Fincham ve Bradbury, 1993; Kışlak Tutarel, 1995). Araştırmanın bir diğer hipotezi olan “*H1 c: Kadınlarda ve erkeklerde, depresyon evlilik uyumunu negatif yönde yordayacaktır.*” hipotezini test etmek amacıyla yürütülen regresyon analizi sonucunda kadınların depresif semptomları evlilik uyum puanlarını yordamazken; erkeklerin depresif semptomlarının evlilik uyum puanlarını yordadığı bulunmuştur. Kadın örnekleme depresyon ve evlilik uyumu arasında nedensel bir ilişki bulunmamasına karşın depresyon ve evlilik uyumu arasındaki negatif korelasyonun bulunması depresif semptomların tetikleyicisi olabilen stresin (Hammen, 2005; Ilfeld, 1977; Özer, 2002; Sarıçam, 2018) varlığı ile oluşmuş olabilir.

Yürütülen hiyerarşik regresyon analizi sonucuna göre ortaya çıkan mevcut çalışma bulguları, alanyazında her iki cinsiyet içinde depresif semptomların evlilik uyumunu yordadığını ve hatta kadınlarda depresif semptomların evlilik uyumunu

yordayıcı etkisinin daha güçlü olduğunu gösteren çalışmaların aksi yönündedir (Davila, Karney, Hall ve Bradbury, 2003; Whitton ve Kuryluk, 2012). Bu noktada, mevcut çalışmanın yürütülen diğer çalışmalar ile benzerlik göstermiyor oluşunun çalışmalardaki örneklem ve veri toplama araçlarının farklılığı ile yorumlanabileceği düşünülmektedir. Davila, Karney, Hall ve Bradbury (2003) çalışmalarını kadınların yaş ortalaması 24 ve erkeklerin yaş ortalaması 25 olan 164 evli çift ile 4 yıl boyunca yürütmüşlerdir ve çalışmalarında Evlilik Uyum Ölçeği (MAT) ile Beck Depresyon Envanterini (BDI) kullanmışlardır. Benzer şekilde Whitton ve Kuryluk (2012) çalışmalarını 18-25 yaş aralığındaki evli bireylerle yürütmüşlerdir ve çalışmalarında Çift Doyum İndeksi (CSI) ile Epidemiyolojik Araştırmalar Merkezi Depresyon Ölçeği (CES-D) ile kullanmışlardır. Mevcut çalışmadaki kadın katılımcı yaş ortalaması 29, erkek katılımcı yaş ortalaması ise 31'dir ve literatürde farklı bulgular gösteren çalışmalarda yaş ortalaması daha düşük bireylerle çalışıldığı gözlemlenmiştir. Bu durumda bulgular arasındaki tutarsızlığın, örneklemelerin yaşları arasındaki farklılık ve buna ek olarak çalışmalarda farklı veri toplama araçları kullanması ile ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, anksiyete değişkeninde olduğu gibi çalışmada hiyerarşik regresyon modelinin kullanılmış olması ve depresyon değişkeninin stres ve anksiyete değişkenlerinden sonra analize sokulmuş olması sebebiyle kadın örnekleme depresyonunun evlilik uyumu üzerindeki yordayıcılığının ortaya çıkmamış olabileceği düşünülmektedir. Anksiyete ile benzer şekilde stres semptomlarının depresif semptomları tetiklemesi (Hammen, 2005; Ilfeld, 1977; Özer, 2002; Sarıçam, 2018) ve bununla birlikte anksiyete ve depresif semptomatolojinin birçok ortak noktası olmaması (Sarıçam, 2018) sebebiyle stres ve anksiyete değişkenleri kontrol edildiğinde depresif semptomlarının kadın örnekleme yordayıcılığının bulunmamış olabileceği düşünülmektedir.

Katılımcı yaşları ve veri toplama araçlarının farklılığı ve çalışmanın modeline ek olarak; veri toplama zamanının da bulguları farklılaştırmış olabileceği düşünülmektedir. İçerisinde bulunan pandemi sürecinin bireyler için zorlu koşullar oluşturabileceği, yaşam standartlarının değişmesi sebebiyle depresif semptomlar ve çiftlerin evlilik uyumlarının bu yaşam değişikliğine bağlı olarak farklılaşabileceği bilinmektedir (Pieh ve ark., 2020; Williamson, 2020; Zamarro ve Prados, 2021). Mousavi (2020) pandemi döneminde erkeklerin yaşam tarzlarının daha çok değiştiğini, var olan cinsiyet rolleri sebebiyle kadınlara zaten önceden yüklenmiş olan çocuk bakma, ev işleri ile ilgilenme gibi sorumlulukların karantina koşullarında daha

önceden bu sorumluluklara sahip olmayan erkekler ile paylaşıldığını ve bu sebeple özellikle geleneksel kültürlerde erkeklerin depresif semptomlarının arttırabileceğini, depresif semptomların evlilik uyumu üzerindeki etkisinin pandemi döneminde erkekler için daha büyük bir risk faktörü olabileceğini belirtmiştir. Bu durum geleneksel bir kültüre sahip olan Türkiye için geçerli olabilir. Buna ek olarak, yine kadın ve erkeklere atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle erkeklerin depresif semptomlarının işsizlik ve gelir sıkıntısı gibi durumlardan daha çok etkilenmesi (Aro, 1994; Paykel, 1994) ve pandemi döneminde birçok kişinin gelir sıkıntısı yaşaması sebebiyle erkek katılımcıların bu durumdan daha çok etkilendiği ve bu sebeple depresif semptomlarının artarak evlilik uyumunu yordayıcılık rolünün daha önemli bir yere sahip olduğu düşünülebilir.

Alanyazında depresyonun evlilik uyumu üzerindeki yordayıcılığı hakkındaki mevcut çalışma bulgularına benzer bulgulara sahip olan bir çalışma olduğu gözlemlenmiştir. Fincham, Beach, Harold ve Osborne (1997) kadınların yaş ortalaması 28 ve erkeklerin yaş ortalaması 29 olan 150 yeni evli çift ile yürüttükleri çalışmalarında depresif semptomların erkeklerin evlilik uyumunu negatif yönde yordadığını fakat depresif semptomların kadınların evlilik uyumunda herhangi bir yordayıcılık rolüne sahip olmadıklarını bulmuşlardır. Mevcut çalışma ile bu çalışmadaki katılımcı yaşlarının diğer çalışmalara kıyasla birbirine daha yakın olması dikkat çekmektedir. Bulgular, kadın ve erkeklere atfedilen cinsiyet rolleri ele alınarak açıklanmıştır. Kadınların erkeklerden daha sorumlu olarak algılanmaları ve bu sebeple ilişki içerisindeki olumsuzlukları daha çok tolere edebilecekleri düşünülmüştür. Yine cinsiyet rolleri sebebiyle, kadınların kendi depresifliklerini ilişkilerine genelleştirmeyecekleri fakat erkeklerin kişilerarası olumsuz etkileşimlerden geri çekilme olasılığının daha yüksek olacağı bu sebeple depresif semptomlarının artmasıyla olumsuz duygularına tepki olarak ilişkiden geri çekilecekleri ve bu sebeple evlilik uyum düzeylerinin azalacağına vurgu yapmışlardır. Mevcut çalışmada da kadınların depresif semptomlarının evlilik uyumlarını yordamaması fakat erkeklerin depresif semptomlarının evlilik uyumlarını negatif yönde yordaması alanyazındaki bu çalışmayla benzer şekilde yorumlanabilir.

Cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemek için ilk olarak yürütülen korelasyon analizine göre hem kadın hem erkeklerde YCDÖ-Ben merkezli alt boyut ve eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyut puanları ile YÇUÖ puanları arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, kadın ve

erkeklerde cinsel doyum ve evlilik uyum puanlarından birisi artarken diğeri de artmaktadır. Alanyazında cinsel doyum ve evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Bildirici, 2016; Erdinç, 2018; Uzel, 2015). Buna ek olarak, mevcut çalışma alanyazındaki diğeri çalışmalarla tutarlı olarak (Cupach ve Comstock, 1990; Karalı, 2019; Başsayın, 2018; Litzinger ve Gordon, 2005; Yeh, Lorenz, Wickrama, Conger ve Elder 2006) katılımcıların YCDÖ ölçeği puanlarının YÇUÖ puanlarını pozitif yönde yordadığı gözlemlenmiştir.

YCDÖ ölçeği puanlarının bireylerin evlilik uyumunu yordamasıyla birlikte, araştırmanın ikinci hipotezi kapsamında belirlenen “*H2 a: Kadınlarda eş-partner-cinsel aktivite merkezli cinsel doyum evlilik uyumunu pozitif yönde yordayacaktır.*” ve “*H2 b: Erkeklerde, ben merkezli cinsel doyum evlilik uyumunu pozitif yönde yordayacaktır.*” alt hipotezlerini test etmek amacıyla yürütülen regresyon analizi sonuçlarına göre kadınlarda YCDÖ-Eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyutu evlilik uyumunu yordayıp YCDÖ-Ben-merkezli alt boyut evlilik uyumunu yordamamış; erkeklerde ise tam tersine YCDÖ-Ben merkezli alt boyut evlilik uyumunu yordayıp ve YCDÖ-Eş-partner-cinsel aktivite merkezli alt boyut evlilik uyumunu yordamamıştır. Başka bir deyişle, kadınlarda eşlerinin performansları evlilik uyumlarını yordamaktayken, erkeklerde kendi cinsel performansları evlilik uyumlarını yordamaktadır.

Alanyazında bu konuyu cinsiyet faktörünü göz önünde bulundurarak inceleyen kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Daha önce Rust, Golombuk ve Collier (1988) tarafından klinik örnekleme yürütülen çalışma sonucuyla benzer bulgular gösteren bu çalışma, kadınların eşlerinin performanslarının evlilik uyumlarını yordaması ve erkeklerin bunun aksine, kendi performanslarının evlilik uyumlarını yordaması bulgusunun klinik olmayan örnekleme de geçerli olduğunu gözler önüne sermektedir. Başka bir deyişle, mevcut çalışma klinik olmayan örnekleme evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkinin 0-5 yıl arasındaki evli çiftlerde cinsiyete göre nasıl farklılaştığını gösteren ilk çalışmadır. Alanyazında konu hakkında yürütülen çalışmaların kısıtlı olması sebebiyle kadın ve erkekler arasındaki bu farklılığın sebeplerinin araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Güvenç (1984) kadın ve erkeklerin cinselliği değerlendirme biçimlerinin benzer olmadığını ve bunun sebebinin eskiden beri süregelen toplumsal yargılar olduğunu belirtmiştir. (akt: Karabağ, 2019). Kadın ve erkeklerin cinselliğe karşı farklı tutum ve

inançlara sahip olmasının onların cinsel yaşamlarından aldıkları doyumun belirleyicilerini farklılaştırabileceği düşünülmektedir.

Benzer bir şekilde Garcia ve Carrigan (1998) erkeklerin kendilerini kadınlardan daha fazla cinsel olarak deneyimli kabul ettiklerini, kadınların ise kendilerini daha duygusal ve romantik olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada, mevcut çalışma bulgularından da yola çıkılarak erkeklerin kendilerinden cinsel anlamdaki beklentilerinin yüksek olması sebebiyle kendi cinsel performanslarının evlilik uyumlarını yordaması, kadınların ise romantizme ve duygusal yakınlığa daha çok önem vererek cinselliğe daha uzak bir mesafeden bakmalarının kendilerinden cinsel anlamda bir beklentileri olmaması aksine eşlerinden daha fazla cinsel performans beklentileri olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Buna ek olarak, Türk toplumunda erkeğin cinselliği her zaman istemesi gerektiği hakkında cinsel bir mit bulunmaktadır. Toplumda bulunan ve birçok insan tarafından doğru kabul edilen bu mit sebebiyle erkekler kendilerinden büyük bir performans beklentisine girmekte ve bu sebeple partnerlerinin cinsel performansından daha çok kendi performanslarına önem vermektedirler (Kadıoğlu ve Şatıroğlu, 2011; Özmen, 1999). Bu noktada, çalışma sonuçlarında erkeklerin YCDÖ-Ben-merkezli alt boyut puanlarının evlilik uyumlarını yordaması yukarıda belirtildiği gibi toplum tarafından erkeklere atfedilen roller sebebiyle meydana gelmiş olabilir. Erkeklerin eşlerinin performansından daha çok kendilerinden beklenen performansın evlilik uyumlarını etkiliyor oluşunun sebebi Türk toplumunda bulunan kadın cinselliği evlendikten sonra yaşamalı ve erkek her zaman cinsellik konusunda daha bilgilidir inanışlarıyla ilişkilendirilmiştir.

5.1 Kısıtlılıklar

Bu çalışma, evli çiftlerin evlilik uyumu, depresyon, anksiyete, stres düzeyleri ve cinsel doyumları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yürütülmüştür. Değerlendirilen değişkenler Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği, Depresyon-Anksiyete-Stres-21 Ölçeği ve Yeni Cinsel Doyum Ölçeği'nin ölçtüğü değerler ile sınırlıdır.

Mevcut çalışma kapsamındaki bütün veriler çalışmaya katılan kişilerin öz bildirimlerine dayalıdır. Bu kapsamda özellikle Türk toplumunda bir tabu olan cinsel doyum değişkeni için katılımcılar yanlı cevaplar vermiş olabilirler. Gelecek çalışmalarda, ilgili konuda niceliksel bir çalışma yerine niteliksel bir çalışma

yürütülerek ve katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılması çalışmanın daha güvenilir ve genellebilir bulguların elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırma klinik olmayan örneklem ile yürütülmüştür ve bu sebeple yalnızca depresyon, anksiyete ve stres semptomları bazında incelenmiştir. Bu noktada, klinik bir örneklem ile ilgili değişkenlerin çalışılmasının sonuçlarının genelleştirilebilirliğini daha da güçlendirecektir. Bu sebeple gelecek çalışmalarda klinik örneklem ile çalışılabilir. Buna ek olarak, çalışmaya katılan bireylere psikiyatrik tanıları olup olmadığı sorulmamıştır bu sebeple bu faktörün etkisi kontrol edilmemiştir. İleride bu alanda yürütülecek olan çalışmalarda katılımcıların psikiyatrik tanıları olup olmadığını kontrol edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada evlilik uyumunda önemli bir faktör olan cinsel doyum değerlendirilmiş olmasına karşın katılımcılara herhangi bir cinsel işlev bozukluğuna sahip olup olmadıkları bununla birlikte cinsel işlevselliği etkileme potansiyeli olan tıbbi ilaç kullanımı sorulmamıştır. İleride yürütülecek olan çalışmalarında bahsi geçen faktörlerin kontrol edilmesinin çalışmanın genelleştirilebilirliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Mevcut çalışmaya 244 kişi katılmış olmasına karşın, pilot çalışmaya katılan çiftler ve tek eşin doldurduğu yanıtlar veri setinden çıkarılmıştır ve bu sebeple çalışmanın nihai örneklemini 95 çift oluşturmuştur. Gelecekteki çalışmalarda örneklem sayısı genişletilerek daha kapsamlı çalışmalar yürütülmesi bulguların geçerliliği arttırabilmesi adına daha yararlı olabilir.

Mevcut çalışmadaki bir diğer sınırlılık ise çalışmaya yalnızca ilk evliliği olan çiftlerin katılmış olmasıdır. İlk evliliği olmayan bireylerin evlilik uyumlarının ilk evliliklerine bağlı olarak farklılık gösterebileceği düşünülerek ilk evliliği olmayan çiftler çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu noktada, gelecek çalışmalarda ilgili değişkenler hakkında ilk evliliği olan ve ilk evliliği olmayan çiftler birlikte değerlendirilerek iki grup arasındaki farklılıklarda çalışılabilir.

Mevcut çalışmada veriler tek bir aşamada toplanmıştır ve çalışma kesitsel bir çalışmadır. Bu noktada, ilerleyen çalışmalarda verilerin boylamsal bir çalışma ile katılımcılardan farklı zaman dilimlerinde toplanıyor olması hem evlilik süresinin zaman içerisinde ilgili değişkenlere nasıl etki ettiğini gösterme konusunda hem de ilgili değişkenlerin zaman içerisinde hangi faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini incelemek konusunda daha genellebilir sonuçları gözler önüne serebilir.

Mevcut çalışma bireylerin yaşantılarında değişikliklere sebep olan pandemi sürecinde yürütülmüştür. Çalışmanın pandemi sürecinde yürütülmüş olması çiftler arasındaki uyumun belirlenmesinde karıştırıcı bir faktör olabilir. Bununla birlikte, pandemi sürecinde evli çiftlerin aynı ev içerisinde daha çok bulunmak durumunda kalması sebebiyle aralarındaki çatışma değişkenlik göstermiş olabilir. Çalışmada pandemi sebebiyle değişen yaşam koşulları olmasına karşın çiftler arasındaki çatışmanın ölçülmemiş olmasının çalışmanın bir diğer kısıtlılığı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı da eğitim, tanışma biçimi gibi değişkenlerin katılımcılar arasında homojen dağılmamış olmasıdır. Bu noktada, ilgili değişkenlerin evlilik uyumu puanlarını farklılaşp farklılaşmadığını test etmek için gerekli analizler yürütülebilmiştir. İlerleyen çalışmalarda, çalışmaların ilgili sosyodemografik değişkenlerin homojen dağılmasına dikkat edilerek yürütülmesi bu konularda da gerekli analizlerin yürütülebilmesi için yararlı olabilir.

Tüm bu sınırlılıklara rağmen, mevcut çalışma boşanmaların artış gösterdiği bu dönemde 0-5 yıl arası evli çiftlerde evlilik uyumu, depresyon, anksiyete, stres ve cinsel doyum arasındaki ilişkileri inceleyen özgün bir çalışmadır.

5.2 Sonuç ve Öneriler

Yürütülmüş olan bu çalışmada evlilikte anlaşmazlığın yüksek olduğu 0-5 yıl arası evliliği olan çiftlerin depresyon, anksiyete, stres semptomları ve cinsel doyumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucu, stresin ve cinsel doyumun kadın ve erkeklerin evlilik uyumları üzerindeki yordayıcılık etkisi bir kez daha ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, çalışma sonucunda depresif semptomların kadın örnekleme evlilik uyumunu yordamaması ve erkek örnekleme evlilik uyumunu yordaması ile anksiyete semptomlarının her iki cinsiyet içinde evlilik uyumunu yordamaması alanyazındaki çalışmaların tersi yönündedir. Bu noktada alanyazında benzer değişkenler göz önünde bulundurularak, boşanmaların %36'sının meydana geldiği 0-5 yıl arasındaki evli çiftler ile bir çalışma yürütülmemiş olması sebebiyle ilgili değişkenlerin 0-5 yıl arası evli çiftlerle ne şekilde farklılaştığı gözler önüne serilmiştir. Buna ek olarak, hali hazırda toplumumuzda hala bir tabu olan ve çiftlerin evlilik uyumunda önemli derecede rol alan cinselliğin bu çalışmada alt-boyutlar göz önünde bulundurularak çalışılmış olması, kadın ve

erkeklerin cinselliğe bakış açılarındaki farklılığı ve cinsel doyumun evlilik uyumundaki önemini ortaya koymuştur.

Evlilik uyumunu yordayan çeşitli değişkenler son yıllarda sıkça çalışılan bir konu haline gelmiştir. Bu nokta mevcut çalışma çatışmanın yüksek, uyumun az olduğu 0-5 yıl arasındaki evli çiftlerde hangi değişkenlerin öneminin daha büyük olduğunun anlaşılması açısından önemli bir çalışmadır ve mevcut çalışmanın evli çiftler ile çalışan uzmanlara alanda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma sonuçları, evli çiftlerle çalışan uzmanların evlilikteki çatışmalar sebebiyle gelen yeni çiftlerde evlilik uyumunu etkileyen hangi faktörleri göz önünde bulundurmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Buna ek olarak çalışma sonuçları, kadınlarda eşlerinin performansının evlilik uyumlarını yordadığını, erkeklerde ise kendi cinsel performanslarının evlilik uyumlarını yordadığını göstermektedir. Bu sebeple mevcut çalışma alanda çalışan uzmanların evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiyi değerlendirirken bu değişkenlerin cinsiyete bağlı olarak nasıl farklılaştığını göz önünde bulundurmalarına katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, mevcut çalışma ülkemizde diğer değişkenlere kıyasla daha az araştırılan cinsel doyum ile kadın ve erkeklerin cinsel doyumu değerlendirmelerindeki farklılıkların çalışılmasının önemini ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, yürütülmüş olan bu çalışmanın ileride yürütülecek olan çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abalı, S. (2006). Boşanmak için başvuran kadınların evlilikteki cinsel yaşamlarını boşanma nedeni olarak görme durumu. Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Aboalshamat, K., Hou, X. Y., & Strodl, E. (2015). Psychological well-being status among medical and dental students in Makkah, Saudi Arabia: A cross-sectional study. *Medical Teacher*, 37(S1), S75–S81. <https://doi.org/10.3109/0142159X.2015.1006612>
- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar ile, Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması*.
- Akın, A. (2009). Akılcı duygusal davranışçı terapi odaklı grupla psikolojik danışmanın psikolojik iyi olma ve öz-duyarlık üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi.
- Aktaş, S. (2009). *Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*.
- Allendorf, K., & Ghimire, D. J. (2013). Determinants of Marital Quality in an Arranged Marriage Society. *Social Science Research*, 42(1), 59–70. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.09.002>
- Anderson, S. A., Russell, C. S., & Schumm, W. R. (1983). Perceived Marital Quality and Family Life-Cycle Categories: A Further Analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 45(1), 127. <https://doi.org/10.2307/351301>
- Aro, H. (1994). Risk and protective factors in depression: a developmental perspective. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 89(4), 59–64. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.1994.tb05804.x>
- Arshad, M., Mohsin, N., & Mahmood, K. (2014). Marital Adjustment and Life Satisfaction Among Early and Late Marriages. *Journal of Education and Practice*, 5(17), 83–91. <https://core.ac.uk/download/pdf/234635874.pdf>
- Aslan, B. (2018). *Erken Evlenen Kadınların Psikolojik Belirtileri ve Evlilik Uyumlarını Etkileyen Faktörler*.
- Ayan, S. (2004). *Evlilik Birliğinin Korunması*. www.barobirlik.org.tr

- Aydın, B., & İmamoğlu, S. (2001). Stresle Başa Çıkma Becerisi Geliştirmeye Yönelik Grup Çalışması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 41–52. <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/3308>
- Aydınlı, E. ve Tutarel-Kışlak, Ş. (2009). Evlilik uyumunun cinsiyet, evlenme yaşı, evlilik süresi, eğitim düzeyi, yerleşim yeri ve çocuk sayısı değişkenleri yönünden araştırılması. V. Ulusal Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi. İstanbul.
- Bal, F., Farajı, H., & Erdinç, İ. (2018). Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörlerin Evlilik ve Cinsellik Kavramı Üzerinden Değerlendirilmesi. *The Journal of Social Science*, 5(30), 185–197. http://www.sobider.com/Makaleler/1454674258_4030BunyaminSARIKAYA.pdf
- Bar-On, R., & Parker, J. D. A. (2006). Handbook of emotional intelligence. San Francisco: Jossey-Boss.
- Barrientos, J. E., & Páez, D. (2006). Psychosocial Variables of Sexual Satisfaction in Chile. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 32(5), 351–368. <https://doi.org/10.1080/00926230600834695>
- Baumeister, R. F., Catanese, K. R., & Vohs, K. D. (2001). Is There a Gender Difference in Strength of Sex Drive? Theoretical Views, Conceptual Distinctions and a Review of Relevant Evidence. *Personality and Social Psychology Review*, 5(3), 242–273. <https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0503>
- Beck, A. (1967). *Depression: clinical, experimental, and theoretical aspects*. Hoeber Medical Division Harper & Row.
- Beck, A. T. (1976). Cognitive therapy and the emotional disorders. New York: International Universities Press.
- Belsky, J., & Pensky, E. (1988). Marital Change Across the Transition to Parenthood. *Marriage and Family Review*, 12(3), 133–156. <https://doi.org/10.1300/J002v12n03>
- Berk, M. (2009). *Evli Öğretmenlerin Yükleme Tarzları ve Evlilik Doyum Algılarının Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*.
- Bhullar, N., Hine, D. W., & Phillips, W. J. (2014). Profiles of Psychological Well-Being in a Sample of Australian University Students. *International Journal of Psychology*, 49(4), 288–294. <https://doi.org/10.1002/ijop.12022>
- Bildirici, A. (2016). *Evlilik Süresinin, Cinsel Yaşama ve Evlilik Uyumuna Etkisi ve Sonuçların Demografik Özelliklere göre Karşılaştırılması*.
- Bilgel, N., & Bayram, N. (2010). Depresyon anksiyete stres ölçeğinin (DASS-42) Türkçeye uyarlanmış şeklinin psikometrik özellikleri. *Noropsikiyatri Arsivi*, 47(2), 118–126. <https://doi.org/10.4274/npa.5344>

- Bir-Aktürk, E., & Fıçıloğlu, H. (2009). Marital satisfaction in Turkish remarried families: Marital status, stepchildren, and contributing factors. *Journal of Divorce and Remarriage*, 50(2), 119–147. <https://doi.org/10.1080/10502550802365755>
- Blatt, S. J. (1998). Contributions of Psychoanalysis to the Understanding and Treatment of Depression. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 46(3), 723–752. <https://doi.org/10.1177/00030651980460030301>
- Blum, J. S., & Mehrabian, A. (1999). Personality and Temperament Correlates of Marital Satisfaction. *Journal of Personality*, 67(1), 93–125. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00049>
- Blumstein, P., & Schwartz, P. (1983). *American couples*. New York: Simon & Schuster.
- Bodenmann, G. (2005). Dyadic coping and its significant for marital functioning. In T. Revenson, K. Kayser, & G. Bodenmann (Eds.), *Couples coping with stress: Emerging perspectives on dyadic coping* (pp. 33–50). Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Bodenmann, G, Ledermann, T., Blattner, D., & Galluzzo, C. (2006). Association Among Everyday Stress, Critical Life Events and Sexual Problems. In *Journal of Nervous and Mental Disease* (Vol. 194, pp. 494–501). <https://doi.org/10.1097/01.nmd.0000228504.15569.b6>
- Bodenmann, Guy, Ledermann, T., & Bradbury, T. N. (2007). Stress, Sex and Satisfaction in Marriage. *Personal Relationships*, 14(4), 551–569. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00171.x>
- Boenisch, E., & Haney, C. M. (2003). *The Stress Owner's Manual: Meaning, Balance and Health in Your Life*. Impact Publishers.
- Bolger, N., DeLongis, A., Kessler, R. C., & Wethington, E. (1989). The Contagion of Stress across Multiple Roles. *Journal of Marriage and the Family*, 51(1), 175. <https://doi.org/10.2307/352378>
- Booth, A., & Edwards, J. N. (1985). Age at Marriage and Marital Fertility. *Population Studies*, 47(1), 67–75. <https://doi.org/10.1080/00324728.1949.10416665>
- Bower, G. H. (1987). Commentary on mood and memory. *Behaviour Research and Therapy*, 25(6), 443–455. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(87\)90052-0](https://doi.org/10.1016/0005-7967(87)90052-0)
- Bowerman, C. E. (1964). Prediction studies. In Harold T. Christensen (Ed.), *Handbook of marriage and the family* (pp.215-246). Chicago: Rand McNally Company
- Boyd, J. H., & Weissman, M. M. (1981). Epidemiology of Affective Disorders: A Reexamination and Future Directions. *Archives of General Psychiatry*, 38(9), 1039–1046. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1981.01780340091011>

- Bozdemir, N. ve Özcan, S. (2011). Cinselliğe ve Cinsel Sağlığa Genel Bakış. *Turkish Journal of Family Medicine And Primary Care (TJFMPC)* Vol. 5, No. 4, s. 37-46.
- Bradburn, N. M. (1969). *The Structure of Psychological Well-Being*.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. . (2000). Research on the Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade in Review. *Journal of Marriage and Family*, 62, 964–980. <https://doi.org/10.17660/actahortic.2004.662.21>
- Bruce, M. L., & Hoff, R. A. (1994). Social and physical health risk factors for first-onset major depressive disorder in a community sample. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 29(4), 165–171. <https://doi.org/10.1007/BF00802013>
- Buck, A. A., & Neff, L. A. (2012). Stress Spillover in Early Marriage: The Role of Self-Regulatory Depletion. *Journal of Family Psychology*, 26(5), 698–708. <https://doi.org/10.1037/a0029260>
- Bumpass, L. L., & Sweet, J. A. (1972). *Differentials in Marital Instability*. 37(6), 754–766. <https://doi.org/10.2307/2093585>
- Burgess, Ernest W., and Leonard S. Cottrell. 1939. *Predicting Success or Failure in Marriage*. New York: Prentice Hall.
- Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R., & Larson, J. H. (1995). A Revision of the Dyadic Adjustment Scale for Use with Distressed and Nondistressed Couples: Construct Hierarchy and Multidimensional Scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 289–308. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1995.tb00163.x>
- Byers, E. S. (2005). Relationship satisfaction and sexual satisfaction: A longitudinal study of individuals in long-term relationships. *Journal of Sex Research*, 42(2), 113–118. <https://doi.org/10.1080/00224490509552264>
- Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13–23. <https://doi.org/10.17066/pdrd.56304>
- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve Aile Hayatı*. www.edam.com.tr
- Cesur Atıntaş, M. (2015). *Eşi Alkol Bağımlısı Olan ve Olmayan Kadınların Evlilik Uyumu: Eş Bağımlılık, Algılanan Güç, Depresyon, Anksiyete ve Stres Açısından Bir İnceleme*.
- Clark-Nicolas, P., & Gray- Little, B. (1991). *Effect of Economic Resources on Marital Quality in Black Married Couples*. 53(3), 645–655. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/352740>
- Clarkberg, M., & Moen, P. (2001). Understanding the Time-Squeeze: Married Couples' Preferred and Actual Work-Hour Strategies. *American Behavioral Scientist*, 44(7), 1115–1136. <https://doi.org/10.1177/0002764201044007005>

- Coleman, R. E., & Miller, A. G. (1975). The relationship between depression and marital maladjustment in a clinic population: A multitrait-multimethod study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43(5), 647–651. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.43.5.647>
- Cornelius, T. L., & Sullivan, K. T. (2009). *Transition to marriage*. 1052–1055. <https://scholarcommons.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=psych>
- Costin F, Draguns JG (1989) *Abnormal Psychology. Patterns, issues, interventions*, New York, John Wiley and Sons Inc.
- Cott, N. F. (2002). *Public Vows: A History of Marriage and the Nation*. Harvard University Press.
- Coyne, J. C., & DeLongis, A. (1986). Going Beyond Social Support: The Role of Social Relationships in Adaptation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4), 454–460. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.54.4.454>
- Coyne, J. C., Kessler, R. C., Tal, M., Turnbull, J., Wortman, C. B., & Greden, J. F. (1987). Living with a Depressed Person. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(3), 347–352. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.55.3.347>
- Crowe, M. (1995). Couple Therapy and Sexual Dysfunction. *International Review of Psychiatry*, 7(2), 195–204. <https://doi.org/10.3109/09540269509028327>
- Cupach, W. R., & Comstock, J. (1990). Satisfaction with Sexual Communication in Marriage: Links to Sexual Satisfaction and Dyadic Adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 179–186. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0265407590072002>
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Davila, J., Karney, B. R., Hall, T. W., & Bradbury, T. N. (2003). Depressive Symptoms and Marital Satisfaction: Within-Subject Associations and the Moderating Effects of Gender and Neuroticism. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 557–570. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.17.4.557>
- Dehle, C., & Weiss, R. L. (2002). Associations Between Anxiety and Marital Adjustment. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 136(3), 328–338. <https://doi.org/10.1080/00223980209604160>
- Demir, A., & Fıfıloğlu, H. (1999). Loneliness and marital adjustment of turkish couples. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 133(2), 230–240. <https://doi.org/10.1080/00223989909599736>
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*.
- Dempsey, K. C. (2000). Men and Women's Power Relationships and the Persisting Inequitable Division of Housework. *Journal of Family Studies*, 6(1), 7–24. <https://doi.org/10.5172/jfs.6.1.7>

- Denga, D. (1982). Childlessness and Marital Adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 44(3), 799–802. <https://doi.org/10.1080/01591487.1984.11004295>
- Dilbaz, N., & Seber, G. (1993). Umutsuzluk Kavramı: Depresyon ve İntiharda Önemi. *Kriz Dergisi*, 134–138. https://doi.org/https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000044
- Duman, M. (2012). *Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi*.
- Duman, S. (2016). Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluş ve benlik saygısının stresle başa çıkma tarzlarıyla ilişkisinin incelenmesi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Düzgün, G. (2009). *Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumu İle İlişkisi*. <https://dusunenadamdergisi.org/storage/upload/pdfs/1587721786-en.pdf>
- Endler, N. S., & Parker, J. D. A. (1990). Stress and Anxiety: Conceptual and Assessment Issues. *Stress Medicine*, 6, 243–248. <https://doi.org/10.1002/smi.2460060310>
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., & Alpkan, L. R. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39–47.
- Erdinç, İ. (2018). *Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.
- Ersanlı, K., & Kalkan, M. (2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Ferster, C. B. (1965). Classification of behavior pathology. In L. Krasner & L. P. Ullman (Eds.), *Research in behavior modification*. New York: Holt, Rhinehart & Winston.
- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik Uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki*.
- Filsinger, E. E., & Wilson, M. R. (1983). Social Anxiety and Marital Adjustment. *Family Relations*, 32(4), 513. <https://doi.org/10.2307/583691>
- Fincham, F. D., Beach, S. R. H., Harold, G. T., & Osborne, L. N. (1997). Marital satisfaction and depression: Different Causal Relationships for Men and Women? *Psychological Science*, 8(5), 351–356. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1997.tb00424.x>
- Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1993). Marital satisfaction, depression, and attributions: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(3), 442–452. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.64.3.442>
- Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16–23.

- Fıfıloğlu, H., & Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for Measurement of Marital Quality with Turkish Couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214–218. <https://doi.org/10.1027//1015-5759.16.3.214>
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1986). Stress Processes and Depressive Symptomatology. *Journal of Abnormal Psychology*, 95(2), 107–113. <https://doi.org/10.1037//0021-843x.95.2.107>
- Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24(3–4), 209–221. <https://doi.org/10.1007/BF00288892>
- Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An Illustration of the Moral Dimension of Psychology with Marital Research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13(2), 124–136. <https://doi.org/10.1037/h0091114>
- Frank, E., Anderson, C., & Rubinstein, D. (1979). Marital role strain and sexual satisfaction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(6), 1096–1103. <https://doi.org/10.1037//0022-006x.47.6.1096>
- Freud, S. (1914). On narcissism: An introduction. Standard Edition 14:73–102.
- Freud, S. (1936). Inhibitions, Symptoms and Anxiety. *The Psychoanalytic Quarterly*, 5(3), 415–443. <https://doi.org/10.1080/21674086.1936.11925292>
- Fulbright, Y. K. (2008). *Pleasuring: The Secrets of Sexual Satisfaction*.
- Gaesser, D. L., & Whitbourne, S. K. (1985). Work Identity and Marital Adjustment in Blue-Collar Men. *Journal of Applied Social Psychology*, 15(3), 747–751. <https://doi.org/10.2307/352278>
- Garcia, L. T., & Carrigan, D. (1998). Individual and Gender Differences in Sexual Self-Perceptions. *Journal of Psychology and Human Sexuality*, 10(2), 59–70. https://doi.org/10.1300/J056v10n02_04
- Gilford, R., & Bengtson, V. (2014). Measuring Marital Satisfaction in Three Generations: Positive and Negative Dimensions. *Journal of Family Psychology*, 28(3), 387–398. <https://doi.org/10.2307/351705>
- Gotlib, I. H., & Whiffen, V. E. (1989). Depression and Marital Functioning: An Examination of Specificity and Gender Differences. *Journal of Abnormal Psychology*, 98(1), 23–30. <https://doi.org/10.1037/0021-843x.98.1.23>
- Gottman, J. M. (1990). How marriages change. In G. R. Patterson (Ed.), *Depression and aggression in family interaction* (pp. 75-101). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Gove, W. R., Hughes, M., & Style, C. B. (1983). Does marriage have positive effects on the psychological well-being of the individual? *Journal of Health and Social Behavior*, 24(2), 122–131. <https://doi.org/10.2307/2136639>

- Gove, Walter R., Style, C. B., & Hughes, M. (1990). The Effect of Marriage on the Well-Being of Adult. *Journal of Family Issues*, 11(5), 4–35. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/019251390011001002>
- Greenberg, J. S., Bruess, C. E. and Haffner, D. W. (2004). Exploring the dimensions of human sexuality. Sudbury, Massachusetts: Jones and Bartlett.
- Gruen, R. J., Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1986). Personal vulnerability and the stress process. Manuscript submitted for publication.
- Gözeler, P. S. (2018). *Algılanan Stres Düzeyi ve İlişkilerde Yüklemelerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi*.
- Gudykunst, W. B., & Shapiro, R. B. (1996). Communication in Everyday Interpersonal and Intergroup Encounters. *International Journal of Intercultural Relations*, 20(1), 19–45. [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(96\)00037-5](https://doi.org/10.1016/0147-1767(96)00037-5)
- Gülsün, M., Ak, M., & Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 68–79. <https://doi.org/10.18863/PGY.42190>
- Gündoğdu, A. (2007). Relationship Between Self-Construals and Marital Quality. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Güngör, H.C. (2007), “Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürsoy, Ç. F. (2004). *Kaygı ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi*.
- Halford, W. K., Kelly, A., & Markman, H. J. (1997). The concept of a healthy marriage. In W. K. Halford & H. J. Markman (Eds.), *Clinical Handbook of Marriage and Couples intervention* (pp. 3-12). Chichester, England: Wiley.
- Hammen, C. (2005). Stress and depression. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1, 293–319. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.143938>
- Hatipoğlu, Z. (1993). *Bazı demografik değişkenlerin ve evlilik öatışmasının evli eşlerin evlilik doyumundaki rolü*.
- Heiman, J. R., Long, J. S., Smith, S. N., Fisher, W. A., Sand, M. S., & Rosen, R. C. (2011). Sexual satisfaction and relationship happiness in midlife and older couples in five countries. *Archives of Sexual Behavior*, 40(4), 741–753. <https://doi.org/10.1007/s10508-010-9703-3>
- Hetherington, E. M. (1999). Should we stay together for the sake of the children? In E. M. Hetherington (Ed.), *Coping with divorce, single parenting, and remarriage: A risk and resiliency perspective* (pp. 93–116). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Heyman, R. E., Sayers, S. L., & Bellack, A. S. (1994). Global Marital Satisfaction Versus Marital Adjustment: An Empirical Comparison of Three Measures. *Journal of Family Psychology, 8*(4), 432–446. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.8.4.432>
- Hortaçsu, N., & Oral, A. (1994). Comparison of Couple- and Family-Initiated Marriages in Turkey. *Journal of Social Psychology, 134*(2), 229–239. <https://doi.org/10.1080/00224545.1994.9711386>
- Houseknecht, S. (1979). Childlessness and Marital Adjustment. *Journal of Marriage and Family, 41*(2), 259–265. <https://doi.org/10.1080/01591487.1984.11004295>
- Ilfeld, F. W. (1977). *Current Social Stressors and Symptoms of Depression. February*, 161–166. <https://doi.org/10.1176/ajp.134.2.161>
- Ivy, A. U. & Memphis U. S. (2007). The influence of a surrender style of coping and empathy on marital and sexual satisfaction. *Dissertation Abstracts International, 67*(9-B), 5407
- İncesu, C. (2006). *Cinsel Yaşam ve Sorunları*.
- Johnson, D. R., Amoloza, T. O., & Booth, A. (1992). *Stability and Developmental Change in Marital Quality: A Three-Wave Panel Analysis. 54*(3), 582–594. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/353244>
- Johnson, S. L., & Jacob, T. (2000). Sequential Interactions in the Marital Communication of Depressed Men and Women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 68*(1), 4–12. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.1.4>
- Jose, O., & Alfons, V. (2007). Do Demographics Affect Marital Satisfaction? *Journal of Sex and Marital Therapy, 33*(1), 73–85. <https://doi.org/10.1080/00926230600998573>
- Juang, S. -H., & Tucker, C. M. (1991). Factors in Marital Adjustment and Their Interrelationships: A Comparison of Taiwanese Couples in America and Caucasian American Couples. *Journal of Multicultural Counseling and Development, 19*(1), 22–31. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.1991.tb00454.x>
- Kabasakal, Z., & Soyly, Y. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching, 5*(4), 208–214. http://jret.org/FileUpload/ks281142/File/21a.zekavet_kabasakal.pdf
- Kadioğlu, D. ve Şatiroğlu, H. (2011). *Vajinismus*. Arkadaş Yayınevi.
- Kalmijn, M., & Monden, C. W. S. (2006). Are the Negative Effects of Divorce on Well-Being Dependent on Marital Quality? *Journal of Marriage and Family, 68*(5), 1197–1213. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00323.x>

- Kamo, Y. (1993). Determinants of Marital Satisfaction: A Comparison of The United States and Japan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 551–568. <https://doi.org/10.1177/0265407593104005>
- Karabağ, S. (2019). *Evli Bireylerin Evlilik Sürelerinin Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu ile İlişkisi*.
- Karalı, A. (2019). *Evli Bireylerde Yaşam Doyumu, Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumunun Sosyodemografik Değişkenlerle Olan İlişkinin İncelenmesi*.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 21–99. <https://doi.org/10.14515/monitoring.2016.1.02>
- Kastro, R. (1998). Evlilik içi uyum ve depresyon. İstanbul üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü.
- Kayır, A. (1998). Cinsellik Kavramı ve Cinsel Mitler, Cinsel İşlev Bozuklukları.
- Kinnunen, U., & Feldt, T. (2004). Economic Stress and Marital Adjustment Among Couples: Analyses at the Dyadic Level. *European Journal of Social Psychology*, 34(5), 519–532. <https://doi.org/10.1002/ejsp.213>
- Kışlak Tutarel, Ş. (1995). *Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma* [Ankara Üniversitesi]. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/37426>
- Kızılöz Başsayın, A. (2018). *Evli Bireylerde Mükemmelliyeçilik, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.
- Kudiaki Ç (2002). Cinsel doyum ile evlilik uyumu arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniv. Sosyal Bil. Enst. Psikoloji Anabilim Dalı Ankara.
- Kurdek, L. A. (1991). Predictors of Increases in Marital Distress in Newlywed Couples: A 3-Year Prospective Longitudinal Study. *Developmental Psychology*, 27(4), 627–636. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.4.627>
- Lang, P. J. (1971). The application of psychophysiological methods to the study of psychotherapy and behaviour modification. In Bergin, A. E. & Garfield, S. L. (Eds), *Handbook of psychotherapy and behaviour change*. New York: Wiley
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital Predictors of Marital Quality and Stability. *Source: Family Relations*, 43(2), 228–237. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/585327>
- Larson, R. W., Moneta, G., Richards, M. H., & Wilson, S. (2002). Continuity, stability, and change in daily emotional experience across adolescence. *Child Development*, 73(4), 1151–1165. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00464>

- Lawrence, K., & Byers, E. S. (1995). Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Personal Relationships*, 2(4), 267–285. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1995.tb00092.x>
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1986). Cognitive Theories of Stress and the Issue of Circularity. *Dynamics of Stress*, 63–80. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-5122-1_4
- Lazarus, R. S., & Lazarus, R. S. (1990). Theory-Based Stress Measurement Theory-Based Stress Measurement. *Psychological Inquiry*, 1(1), 3–13. <https://doi.org/10.1207/s15327965pli0101>
- Ledermann, T., Bodenmann, G., Rudaz, M., & Bradbury, T. N. (2010). Stress, communication, and marital quality in couples. *Family Relations*, 59(2), 195–206. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2010.00595.x>
- Ledermann, T., & Kenny, D. A. (2017). Analyzing dyadic data with Multilevel Modeling versus Structural Equation Modeling: A tale of two methods. *Journal of Family Psychology*, 31, 442–452.
- Lee, G. R. (1977). *Age at Marriage and Marital Satisfaction: A Multivariate Analysis with Implications for Marital Stability*. 39(3), 493–504. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/350904>
- Levenson, R. W., Carstensen, L. L., & Gottman, J. M. (1993). *Long-Term Marriage : Age , Gender , and Satisfaction*. 8(2), 301–313. <https://doi.org/10.1037//0882-7974.8.2.301>
- Levinger, G. (1965). Marital Cohesiveness and Dissolution: An Integrative Review. *Journal of Marriage and the Family*, 27(1), 19. <https://doi.org/10.2307/349801>
- Levinger, G. (1976). A Social Psychological Perspective on Marital Dissolution. *Journal of Social Issues*, 32(1), 21–47. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1976.tb02478.x>
- Lewinsohn, P. M. (1974). A behavioral approach to depression. In R. J. Friedman & M. M. Katz (Eds.), *The psychology of depression Contemporary theory and research*. Washington, DC: V. H. Winston.
- Litzinger, S., & Gordon, K. C. (2005). Exploring Relationships Among Communication, Sexual Satisfaction and Marital Satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31(5), 409–424. <https://doi.org/10.1080/00926230591006719>
- Locke, H. J. (1946). Predicting Marital Adjustment in Marriage: A Comparison of a Divorced and Happily Married Group. *American Sociological Review*, 12, 187–191. [https://doi.org/10.1016/s0736-5748\(02\)00032-1](https://doi.org/10.1016/s0736-5748(02)00032-1)
- Locke, H. J., & Wallace, K. M. (1959). Short Marital-Adjustment and Prediction Tests: Their Reliability and Validity. *Marriage and Family Living*, 21(3), 251. <https://doi.org/10.2307/348022>

- Locke, H. J., & Williamson, R. C. (1958). *Marital Adjustment: A Factor Analysis Study*. 23(5), 562–569. <https://doi.org/10.2307/2088913>
- Locke, H. J. (1968). Predicting adjustment in marriage: A comparison of a divorced and a happily married group. New York: Greenwood.
- Lovibond, P. F., & Lovibond, S. H. (1995). The Structure of Negative Emotional States: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335–343. <https://doi.org/10.1007/BF02511245>
- Lucas-Thompson, R., & Clarke-Stewart, K. A. (2007). Forecasting friendship: How marital quality, maternal mood, and attachment security are linked to children's peer relationships. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 28(5–6), 499–514. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2007.06.004>
- Mackey, R. A. & O'Brien, B. A. (1995). Lasting marriages: Men and women growing together. Westport, CT: Praeger Publishers.
- MacPhillamy, D. J., & Lewinsohn, P. M. (1974). Depression as a Function of Levels of Desired and Obtained Pleasure. *Journal of Abnormal Psychology*, 83(6), 651–657. <https://doi.org/10.1037/h0037467>
- Masters, W. H., and Johnson, V. E. (1970). *Human Sexual Inadequacy*. Little, Brown, Boston.
- McCarthy, B. W. (1997). Strategies and techniques for revitalizing a nonsexual marriage. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 23(3), 231–240. <https://doi.org/10.1080/00926239708403928>
- McLean, P. (1976). Depression as a specific response to stress. In I. G. Sarason & C. D. Spielberger (Eds.), *Stress and Anxiety*. Hemisphere.
- McLeod, J. D. (1994). Anxiety Disorders and Marital Quality. *Journal of Abnormal Psychology*, 103(4), 767–776. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.103.4.767>
- McNulty, J. K., & Fisher, T. D. (2008). Gender differences in response to sexual expectancies and changes in sexual frequency: A short-term longitudinal study of sexual satisfaction in newly married couples. *Archives of Sexual Behavior*, 37(2), 229–240. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9176-1>
- McNulty, J. K., Maxwell, J. A., Meltzer, A. L., & Baumeister, R. F. (2019). Sex-Differentiated Changes in Sexual Desire Predict Marital Dissatisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 48, 2473–2489. <https://doi.org/10.1007/s10508-019-01471-6>
- Melges, F. T., & Bowlby, J. (1969). Types of Hopelessness in Psychopathological Process. *Archives of General Psychiatry*, 20(6), 690–699. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1969.01740180074007>

- Merz, C. A., Meuwly, N., Randall, A. K., & Bodenmann, G. (2014). Engaging in Dyadic Coping: Buffering the Impact of Everyday Stress on Prospective Relationship Satisfaction. *Family Science*, 5(1), 30–37. <https://doi.org/10.1080/19424620.2014.927385>
- Morgan, C. T. (2000). Psikolojiye Giriş, 14. Baskı, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Mousavi, S. F. (2020). Psychological Well-Being, Marital Satisfaction, and Parental Burnout in Iranian Parents: The Effect of Home Quarantine During COVID-19 Outbreaks. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.553880>
- Muraru, A. A., & Turliuc, M. N. (2013). Predictors of Marital Adjustment: Are There Any Differences Between Women and Men? *Europe's Journal of Psychology*, 9(3), 427–442. <https://doi.org/10.5964/ejop.v9i3.524>
- Neff, L. A., & Karney, B. R. (2004). How Does Context Affect Intimate Relationships? Linking External Stress and Cognitive Processes within Marriage. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(2), 134–148. <https://doi.org/10.1177/0146167203255984>
- Neff, L. A., & Karney, B. R. (2007). Stress crossover in newlywed marriage: A longitudinal and dyadic perspective. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 594–607. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00394.x>
- Newbury-Birch, D., & Kamali, F. (2001). Psychological Stress, Anxiety, Depression, Job Satisfaction and Personality Characteristics in Preregistration House Officers. *Postgraduate Medical Journal*, 77(904), 109–111. <https://doi.org/10.1136/pmj.77.904.109>
- Nicaise, M. (1995). Treating test anxiety: A review of three approaches. *Teacher Educational Practices*. 22 (7) 65-81.
- Öner, Necla. & Ayhan Le Compte. (1985). Süreksiz Durumluluk/ Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özer, N. (2002). Stres ve Anksiyete için Alternatif ve Tamamlayıcı Modeller. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(1), 101–104. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/29174>
- Özgüven, E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. PDREM Yayınları.
- Özmen, HE. (1999). Cinsel Mitler ve Cinsel İşlev Bozuklukları. *Psikiyatri Dünyası*, İstanbul, 1999; 2:49-53.
- Özüğurlu, K. (1985). *Evlilik Raporu: Evlilik ve Aile ve Yaşam Birlikteliği*. Altın Kitaplar.
- Pascoal, P. M., Narciso, I. D. S. B., & Pereira, N. M. (2014). What is sexual satisfaction? Thematic analysis of lay people's definitions. *Journal of Sex Research*, 51(1), 22–30. <https://doi.org/10.1080/00224499.2013.815149>

- Paykel, E. S. (1994). Life events, Social support and depression. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 89, 50–58. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.1994.tb05803.x>
- Peterson, B. D., Newton, M. R., & Rosen, K. H. (2003). Examining Congruence Between Partners' Perceived Infertility-Related Stress and Its Relationship to Marital Adjustment and Depression in Infertile Couples. *Family Process*, 42(I), 0. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2003.00059.x>
- Pieh, C., O'Rourke, T., Budimir, S., & Probst, T. (2020). Relationship quality and mental health during COVID-19 lockdown. *PLoS ONE*, 15(9 September), 1–10. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238906>
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*.
- Reis, H. T., Maniaci, M. R., & Rogge, R. D. (2017). Compassionate acts and everyday emotional well-being among newlyweds. *Emotion*, 17(4), 751–763. <https://doi.org/10.1037/emo0000281>
- Ren, X. S. (1997). Marital Status and Quality of Relationships: The Impact on Health Perception. *Social Science and Medicine*, 44(2), 241–249. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(96\)00158-X](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(96)00158-X)
- Renne, K. S. (1971). Health and Marital Experience in an Urban Population. *Journal of Marriage and the Family*, 33(2), 338. <https://doi.org/10.2307/349420>
- Repetti, R. L. (1989). *Effects of Daily Workload on Subsequent Behavior During Marital Interaction: The Roles of Social Withdrawal and Spouse Support*. 57(4), 651–659. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.57.4.651>
- Repetti, R., & Wood, J. (1997). Effects of Daily Stress at Work on Mothers' Interactions with Preschoolers Article. *Journal of Family Psychology*. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.11.1.90>
- Rowshan, A. (1997). *Stress: An Owner's Manual*. Impact Publishers.
- Rubin, H., & Campbell, L. (2012). Day-to-day Changes in Intimacy Predict Heightened Relationship Passion, Sexual Occurrence and Sexual Satisfaction: A Dyadic Diary Analysis. *Social Psychological and Personality Science*, 3(2), 224–231. <https://doi.org/10.1177/1948550611416520>
- Ruscher, S. M., & Gotlib, I. H. (1988). Marital Interaction Patterns of Couples with and without a Depressed Partner. *Behavior Therapy*, 19, 455–470. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(88\)80016-9](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0005-7894(88)80016-9)
- Rust, J., & Golombok, S. (1985). The Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfaction (GRISS). *British Journal of Clinical Psychology*, 24(1), 63–64. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1985.tb01314.x>
- Rust, J., Golombok, S., & Collier, J. (1988). Marital problems and sexual dysfunction: How are they related? *British Journal of Psychiatry*, 152, 629–631. <https://doi.org/10.1192/bjp.152.5.629>

- Şafak Öztürk, C., & Arkar, H. (2005). *Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler*. 1(3), 16–24.
- Sandra Byers, E. (2011). Beyond the Birds and the Bees and Was It Good for You?: Thirty Years of Research on Sexual Communication. *Canadian Psychology*, 52(1), 20–28. <https://doi.org/10.1037/a0022048>
- Sarıçam, H. (2018). Psychometric properties of the Turkish version of the Depression Anxiety Stress Scale-21 (DASS-21). *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 19–30. <https://doi.org/10.1080/03069885.2018.1442558>
- Schmider, E., Ziegler, M., Danay, E., Beyers, L., & Bühner, M. (2010). Is It Really Robust?: Reinvestigating the robustness of ANOVA against violations of the normal distribution assumption. *Methodology*, 6(4), 147–151. <https://doi.org/10.1027/1614-2241/a000016>
- Schulz, M. S., Cowan, P. A., Pape Cowan, C., & Brennan, R. T. (2004). Coming Home Upset: Gender, Marital Satisfaction, and the Daily Spillover of Workday Experience into Couple Interactions. *Journal of Family Psychology*, 18(1), 250–263. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.1.250>
- Segal, Z., Williams, M., & Teasdale, J. (2018). *Mindfulness-Based Cognitive Therapy for Depression*.
- Şendil, G., & Korkut, Y. (2012). *Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi*. 15–34. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/100042>
- Şener, A. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*.
- Şener, A., & Terzioğlu, G. (2008). Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 13(13), 7–20. <https://doi.org/10.21560/spcd.04987>
- Sevinç, M., & Garip, E. S. (2010). A Study of Parents' Child Raising Styles and Marital Harmony. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1648–1653. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.252>
- Sheets, E. S., & Craighead, W. E. (2014). Comparing Chronic Interpersonal and Noninterpersonal Stress Domains as Predictors of Depression Recurrence in Emerging Adults. *Behaviour Research and Therapy*, 63, 36–42. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2014.09.001>
- Shek, D. T. L. (1995). Marital quality and psychological well-being of married adults in a chinese context. *Journal of Genetic Psychology*, 156(1), 45–56. <https://doi.org/10.1080/00221325.1995.9914805>
- Sokolski MD, Hendrick SS (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy* 26(1): 39-49.

- Soylu, Y., & Kağnıcı, Y. (2015). Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, İletişim ve Çatışma Çözme Stilllerine Göre Yordanması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43), 44–54. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200309>
- Spanier, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and Family*, 38(1), 15–28. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/350547>
- Spanier, G. B., & Cole, C. L. (1976). Toward Clarification and Investigation of Marital Adjustment. In *International Journal of Sociology of the Family* (Vol. 6, Issue 1). <https://www.jstor.org/stable/23027977%0A>
- Spanier, G. B., Lewis, R. A., & Cole, C. L. (1975). *Marital Adjustment Over the Family Life Cycle: The Issue of Curvilinearity*. 37(2), 263–275. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/350960>
- Sprecher, S., & Cate, R. M. (2004). Sexual satisfaction and sexual expression as predictors of relationship satisfaction and stability. In J. H. Harvey, A. Wenzel, & S. Sprecher (Eds.), *Handbook of sexuality in close relationships* (pp. 235–256). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Stackert, R. A., & Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419–1429. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00124-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00124-1)
- Strumpf, J. A., & Fodor, I. G. (1993). *The Treatment of Test Anxiety in Elementary School-Age Children*. 15(4), 19–42. <https://doi.org/10.1300/J019v15n04>
- Štulhofer, A., Buško, V., & Brouillard, P. (2010). Development and Bicultural Validation of the New Sexual Satisfaction Scale. *Journal of Sex Research*, 47(4), 257–268. <https://doi.org/10.1080/00224490903100561>
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. Norton.
- Şener, A. (2002). Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Taber, K. S. (2018). The Use of Cronbach's Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. *Research in Science Education*, 48(6), 1273–1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Tan, S. Y., & Yip, A. (2018). Hans Selye (1907-1982): Founder of the stress theory. *Singapore Medical Journal*, 59(4), 170–171. <https://doi.org/10.11622/smedj.2018043>
- Taycan, O., Kutlu, L., Çimen, S., & Aydın, N. (2006). Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde Depresyon ve Tükenmişlik Düzeyinin Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7(2), 100–108.

- Thoits, P. A. (1982). Conceptual, Methodological, and Theoretical Problems in Studying Social Support as a Buffer Against Life Stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 23, 145–159. <https://doi.org/10.2307/2136511>
- Timm, T. M., & Keiley, M. K. (2011). The Effects of Differentiation of Self, Adult Attachment and Sexual Communication on Sexual and Marital Satisfaction: A Path Analysis. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 37(3), 206–223. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2011.564513>
- Trudel, G. (2002). Sexuality and Marital Life: Results of a Survey. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 28(3), 229–249. <https://doi.org/10.1080/009262302760328271>
- Tucker, C. M., James, L. M., & Turner, S. M. (1985). Sex Roles, Parenthood, and Marital Adjustment: A Comparison of Blacks and Whites. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 3(1), 51–61. <https://doi.org/10.1521/jscp.1985.3.1.51>
- Tuğut, N. (2016). Turkish version of the New Sexual Satisfaction Scale : A validity and reliability study. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(2), 183–195.
- TÜİK. (2020). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2019. In *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni* (Issue 114).
- Tümöz, E. D. (2018). *Kadınlarda Evlilik Doyumunun Kadınların Kişilik Özellikleri, Yalnızlık Algıları ve Eş Değerlendirmeleri Bağlamında İncelenmesi*.
- Tuncay, E. (2006). *Predictive Role of Perfectionism on Marital Adjustment*.
- Türkçapar, H. (2004). Anksiyete Bozukluğu ve Depresyonun Tanısal İlişkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4, 12–16. https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_7_80_12_16.pdf
- Tutarel-Kışlak, Ş., & Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. *Aile ve Toplum*, 2(5). <https://doi.org/10.21560/spcd.82204>
- Tutarel Kışlak, Ş., & Göztepe, I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27–46. https://doi.org/10.1501/sbeder_00000000044
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574–583. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00574.x>
- Uçar, F. (2004). Streste zihnin rolü ve strese bağlı zihinsel/ruhsal hastalıklar. *Türk Psikoloji Bülteni*. 10(34-35), 85-102
- Ulusoy, Ö. & Uzunöz, A. (1993). Düşük ve yüksek kaygılı üniversite öğrencilerinde yüz yüze ve telefonla kurulan iletişimin problem çözme becerisine etkisi, VII.Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. (Ed.), Bayraktar R. & Dağ, İ. Türk Psikologlar Derneği Yayını.

- Umberson, D., Williams, K., Powers, D. A., Liu, H., & Needham, B. (2006). You Make Me Sick: Marital Quality and Health Over the Life Course. *Journal of Health and Social Behavior*, 47(1), 1–16. <https://doi.org/10.1177/002214650604700101>
- Uzel, A. (2015). *Evlilik ilişkisi İçerisinde Çiftler Arasında Cinsel Doyumun, Evlilik Uyumu ve Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*.
- Ünal, R. (2018). *Kadınlarda Evlilik Uyumu, Cinsel Doyum ve Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.
- Ünal, S., & Özcan, E. (2000). Depresyonda Hazırlayıcı, Ortaya Çıkarıcı ve Koruyucu Etkenler. In *Anadolu Psikiyatri Dergisi* (Vol. 1, Issue 1). https://www.researchgate.net/profile/Suheyla-Unal/publication/315741460_Depresyonda_hazirlayici_ortaya_cikarici_ve_koruyucu_etkenler/links/6028e7b6299bf1cc26c4294b/Depresyonda-hazirlayici-ortaya-cikarici-ve-koruyucu-etkenler.pdf
- Vaez, E., & Juhari, R. (2017). Stress and Marital Satisfaction of Married Middle Eastern Students in Malaysia. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 25(2), 146–155. <https://doi.org/10.1177/1066480717702337>
- Waltz, M., Badura, B., Pfaff, H., & Schott, T. (1988). Marriage and the Psychological Consequences of a Heart attack: A Longitudinal Study of Adaptation to Chronic Illness After 3 Years. *Social Science and Medicine*, 27(2), 149–158. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(88\)90323-1](https://doi.org/10.1016/0277-9536(88)90323-1)
- Weissman, M. M., & Paykel, E.S. (1974). *The depressed woman: A study of social relationships*. Chicago: University of Chicago Press
- Weissman, M. M., & Klerman, G. L. (1977). Sex Differences and the Epidemiology of Depression. *Archives of General Psychiatry*, 34(1), 98–111. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1977.01770130100011>
- Whisman, M. A., Uebelacker, L. A., & Weinstock, L. M. (2004). Psychopathology and marital satisfaction: The importance of evaluating both partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(5), 830–838. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.72.5.830>
- White, L. K., Booth, A., & Edwards, J. N. (1986). Children and Marital Happiness: Why the Negative Correlation? *Journal of Family Issues*, 7(2), 131–147. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/019251386007002002>
- Whitton, S. W., & Kuryluk, A. D. (2012). Relationship Satisfaction and Depressive Symptoms in Emerging Adults: Cross-sectional Associations and Moderating Effects of Relationship Characteristics. *Journal of Family Psychology*, 26(226), 235. <https://doi.org/10.1037/a0027267>

- Wiegel, M., Meston, C., & Rosen, R. (2005). The Female Sexual Function Index (FSFI): Cross-validation and development of clinical cutoff scores. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/00926230590475206>
- Wierzbicki, M. (1984). Social Skills Deficits and Subsequent Depressed Mood in Students. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 10, 605–610. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0146167284104014>
- Williamson, H. C. (2020). Early Effects of the COVID-19 Pandemic on Relationship Satisfaction and Attributions. *Psychological Science*, 31(12), 1479–1487. <https://doi.org/10.1177/0956797620972688>
- Xiaohe, X., & Whyte, M. K. (1990). Love Matches and Arranged Marriages: A Chinese Replication. *Journal of Marriage and the Family*, 52(3), 709. <https://doi.org/10.2307/352936>
- Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 299–312. <http://jret.org/FileUpload/ks281142/File/24.yalcin.pdf>
- Yavuzer, H. (2012). Aile ilişkileri ve çocuk [Family relationship and child]. In H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu [Marriage school]* (pp. 164–172). İstanbul, Turkey: Remzi Kitabevi
- Yeganeh, T., & Shaikhmahmoodi, H. (2013). Role of Religious Orientation in Predicting Marital Adjustment and Psychological Well-Being. *Sociology Mind*, 03(02), 131–136. <https://doi.org/10.4236/sm.2013.32020>
- Yeh, H. C., Lorenz, F. O., Wickrama, K. A. S., Conger, R. D., & Elder, G. H. (2006). Relationships Among Sexual Satisfaction, Marital Quality and Marital Instability at Midlife. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 339–343. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.2.339>
- Yücebıyık, Z. İ. (2020). *Evlilik Uyumunu Yordamada Narsistik Kişilik Özelliklerinin ve Bağışlayıcılığın Rolü*.
- Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini*.
- Zaider, T. I., Heimberg, R. G., & Iida, M. (2010). Anxiety Disorders and Intimate Relationships: A Study of Daily Processes in Couples. *Journal of Abnormal Psychology*, 119(1), 163–173. <https://doi.org/10.1037/a0018473>
- Zamarro, G., & Prados, M. J. (2021). Gender differences in couples' division of childcare, work and mental health during COVID-19. *Review of Economics of the Household*, 19(1), 11–40. <https://doi.org/10.1007/s11150-020-09534-7>
- Zemore, R., & Dell, L. W. (1983). Interpersonal Problem-Solving Skills and Depression-Proneness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9, 231–235. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0146167283092006>

Zhang, H., Ho, P. S. Y., & Yip, P. S. F. (2012). Does similarity breed marital and sexual satisfaction? *Journal of Sex Research*, 49(6), 583–593.
<https://doi.org/10.1080/00224499.2011.574240>

EKLER

EK A

İşık Üniversitesi Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 12/11/2020-8646
Evrak Tarih ve Sayısı: 20/10/2020-4400

FMV İŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
ETİK KURUL ALT KOMİSYON RAPORU

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrenci no'lu, Melani Urş tarafından yürütülecek olan "Evlilik Uyum, Algılanan Eş Desteği Ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" başlıklı tez araştırma protokolüne ait dosyanın incelenmesi sonucunda; tez araştırmasında katılımcıların risklerinin bulunmadığı, katılımcı/örneklem seçiminde yeterli olduğu, savunmasız herhangi bir katılımcının bulunmadığı, katılımcıların gönüllü olarak katıldığını belgeleyen bilgilendirilmiş onay formunun düzenlendiği, katılımcıların gizlilik ilkesine uygun olarak bilgi ve verilerinin korunduğu, kimlik bilgilerinin saklı tutularak bulguların sadece bilimsel amaçla ve toplum yararı için kullanılacağına açıklandığı belirtilmiş ve etik yönden uygun bulunmuştur. 15.10.2020

Doç. Dr. Berna Akçınar

Dr. Öğr. Üyesi Z. Deniz Aktan

Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköe

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK B

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bir araştırmaya davet edilmektesiniz. Bu araştırma FMV Işık Üniuersitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse danışmanlığında, Psikolog Melani Urş tarafından yürütölmektedir. Araştırmanın amacı , 0-5 yıl arası evli olan çiftlerde evlilikle ve psikolojik sağlıkla ilgili değişkenlerin ilişkilerinin incelenmesidir. Çalışmaya katılmak tamamen GÖNÜLLÜLÜK esasına bağlıdır. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz veya katıldıktan sonra herhangi bir zamanda, herhangi bir nedenle ya da neden göstermeksizin çalışmadan çekilebilirsiniz. Bu durumda size yönelik herhangi bir olumsuz sonuç bulunmamaktadır. Çalışma sonucunda birey bazında herhangi bir değerlendirme yapılmayacak, vermiş olduğunuz bilgiler üçüncü şahışlarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Araştırmada elde edeceğimiz bilgiler için GİZLİLİK esastır. Bu çalışmaya katılımınızdan dolayı hiçbir fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik vb. risk ya da rahatsızlık yaşamayacağınız öngörülmektedir. Çalışmaya vereceğiniz bilgiler, çiftlerin evlilik uyumlarının ve evlilik uyumlarıyla ilişkili diğer faktörlerin, çiftlerin psikolojik iyi oluş hallerindeki rolünün belirlenmesine yönelik değerli bir katkı yapacaktır. Çalışmanın yaklaşık 25-30 dakika sürmesi beklenmektedir. Çalışmaya vermiş olduğunuz cevaplar ve kişisel bilgiler sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bilimsel amaç dışında araştırmanın herhangi başka bir amacı bulunmamaktadır. Çalışmaya yönelik sorularınız ve sonuçları hakkında bilgi alma talebiniz için Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse () ve Psk. Melani Urş () ile iletişim kurabilirsiniz. Araştırmada elde edilen bilgiler bireysel olarak değerlendirilmeyecek, bütün katılımcıların verdiği cevaplar bir bütün olarak analiz edilecektir. Dolayısıyla, sonuçları öğrenmek istediğiniz takdirde araştırmanın genel sonuçları aktarılacaktır. Bu araştırmaya gönüllü

olarak kabul ediyorsanız lütfen aşağıda kutucuğu işaretleyiniz ve 'ileri' butonuna basınız.

Katılımcı beyanı: Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce katılımcılara verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak haydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.

EK C

Sosyodemografik Bilgi ve Evlilikle İlgili Veri Formu

Cinsiyetinizi işaretleyiniz.

- Kadın
- Erkek

Kaç yaşında olduğunuzu belirtiniz. ...

En son tamamladığınız eğitim derecesi aşağıdakilerden hangisidir?

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite
- Lisansüstü

Ailenizin toplam gelir düzeyini nasıl tanımlıyorsunuz_

- Alt
- Alt-orta
- Orta
- Orta-Yüksek
- Yüksek

Çalışıyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Diğer (lütfen belirtin) ...

Aşağıdaki ifadelerden sizin için en uygun olan ifadeyi seçiniz.

- Şu an bireysel psikoterapiye devam ediyorum.

Daha önce bireysel psikoterapi desteği almadım.

Daha önce bireysel psikoterapi desteği aldım, ancak şu an devam etmiyorum.

Aşağıdaki ifadelerden sizin ve eşiniz için en uygun olan ifadeyi seçiniz.

şu an çift terapisine devam ediyoruz.

Daha önce çift terapisi desteği almadık.

Daha önce çift terapisi desteği aldık, ancak şu an devam etmiyoruz.

Kaç yıldır evlisiniz? ...

Evlenmeden önce eşinizle romantik ilişkinizde birbirinizi ne kadar süredir tanıdığınızı ay cinsinden belirtiniz. ...

Evlendiğinizde kaç yaşındaydınız ? ...

Eşinizle aranızda yaş farkı var mı ?

Yok

Var (lütfen belirtiniz) ...

Eşinizle nasıl tanıştınız ?

Sosyal Medya

Aynı okul/ iş ortamı

Arkadaş Aracılığı

Diğer (lütfen belirtiniz) ...

Hamilelik durumunuz var mı ? (kadınlar için)

Hayır

Evet (lütfen kaç aylık olduğunu yazınız) ...

Çocuğunuz var mı?

Evet

Hayır

Çocuğunuz var ise;

Çocuk sayısı ...

Çocukların yaşları ...

EK D

Depresyon Anksiyete Stres-21 Ölçeği (DASÖ 21)

NO	SON 1 HAFTADAKİ DURUMUNUZ	Hiçbir zaman	Bazen ve arasıra	Oldukça sık	Her zaman
1	Gevşeyip rahatlamakta zorluk çektim.				
2	Ağızda kuruluk olduğunu fark ettim.				
3	Hiç olumlu duygu yaşamadığımı fark ettim.				
4	Soluk almada zorluk çektim (<i>örneğin fiziksel egzersiz yapmadığım halde aşırı hızlı nefes alma, nefessiz kalma gibi</i>).				
5	Bir iş yapmak için gerekli olan ilk adımı atmada zorlandım.				
6	Olaylara aşırı tepki vermeye meyilliyim.				
7	Vücudumda (<i>örneğin ellerimde</i>) titremeler oldu.				
8	Sinirsel enerjimi çok fazla kullandığımı hissettim.				
9	Panikleyip kendimi aptal durumuna düşüreceğim durumlar nedeniyle endişelendim.				
10	Hiçbir beklentimin olmadığı hissine kapıldım.				
11	Kışkırtılmakta olduğumu hissettim.				
12	Kendimi gevşetip salıvermek zor geldi.				
13	Kendimi perişan ve üzgün hissettim.				
14	Beni yaptığım işten alıkoyan şeylere dayanamıyordum.				
15	Panik haline yakın olduğumu hissettim.				
16	Hiçbir şey bende heyecan uyandırmıyordu.				
17	Birey olarak değersiz olduğumu hissettim.				
18	Alıngan olduğumu hissettim.				
19	Fizik egzersiz söz konusu olmadığı halde kalbimin hareketlerini hissettim (<i>kalp atışlarımın hızlandığını veya düzensizleştiğini hissettim</i>).				
20	Geçerli bir neden olmadığı halde korktuğumu hissettim.				
21	Hayatımın anlamsız olduğu hissine kapıldım.				

EK E

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ)

Aşağıdaki konularda eşinizle anlaşır anlaşmadığınızı ilgili kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz.

		Hiçbir zaman anlaşamayız	Nadiren anlaşırız	Bazen anlaşırız	Oldukça sık anlaşırız	Çoğu zaman anlaşırız
1	Dini konular					
2	Muhabbet-sevgi					
3	Temel kararların					
4	Cinsel yaşam					
5	Geleneksellik					
6	Mesleki kararlar					

Aşağıda eşinizle ve evliliğinizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyup size ne derece uygun olduğunu ilgili kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Oldukça sık	Çoğu zaman
7	İlişkinizi bitirmeyi ne sıklıkta tartışırsınız?					
8	Eşinizle ne sıklıkla münakaşa edersiniz?					
9	Evlendiğiniz için pişmanlık duyar mısınız?					
10	Ne sıklıkla birbirinizin sinirlenmesine neden olursunuz?					

11	Siz ve eşiniz ev dışı etkinliklerinizin ne kadarına birlikte katılırsınız?					
12	Ne sıklıkla teşvik edici fikir alışverişinde bulunursunuz?					
13	Ne sıklıkla bir iş üzerinde birlikte çalışırsınız?					
14	Ne sıklıkla bir şeyi sakince tartışırsınız?					

EK F

Yeni Cinsel Doyum Ölçeği

Aşağıda yer alan maddeleri okurken son 6 ay içindeki cinsel yaşamınızı düşününüz. Son 6 ay içindeki cinsel yaşamınızı en iyi yansıtan, memnuniyet derecenizi belirten numarayı daire içine alınız.

Ölçek Maddeleri	Hiç memnunum değilim	Biraz memnunum	Orta düzeyde	Çok memnunum	Son derece memnunum
1. Cinsel uyarılma yoğunluğum	1	2	3	4	5
2. Cinsel boşalmamın (orgazm) kalitesi	1	2	3	4	5
3. Cinsel ilişki boyunca kendimi cinsel zevke teslim etme ve bırakmam	1	2	3	4	5
4. Cinsel ilişki boyunca odaklanmam/konsantrasyonum.	1	2	3	4	5
5. Eşime/partnerime cinsel tepki biçimim	1	2	3	4	5
6. Vücudumun cinsel açıdan fonksiyonelliği (işlevselliği)	1	2	3	4	5
7. Cinsel ilişki sırasında duygusal serbestliğim (açılmam)	1	2	3	4	5
8. Cinsel ilişki sonrasındaki ruh halim	1	2	3	4	5
9. Cinsel boşalma (orgazm) sıklığı	1	2	3	4	5
10. Eşime/partnerime tattırdığım zevk	1	2	3	4	5
11. Cinsel ilişki sırasında aldığım ve verdiğim arasındaki denge	1	2	3	4	5

12.	Cinsel ilişki sırasında eşimin/partnerimin duygusal paylaşımı (açılması)	1	2	3	4	5
13.	Cinsel ilişkiyi eşimin/partnerimin başlatması	1	2	3	4	5
14.	Eşimin/partnerimin cinsel boşalma (orgazm) becerisi	1	2	3	4	5
15.	Eşimin/partnerimin kendisini cinsel zevk için teslim etmesi (bırakması)	1	2	3	4	5
16.	Eşimin/partnerimin benim cinsel ihtiyaçlarımla ilgilenme tarzı	1	2	3	4	5
17.	Eşimin/partnerimin cinsel yaratıcılığı	1	2	3	4	5
18.	Eşimin/partnerimin cinsel ilişkiye hazır olması	1	2	3	4	5
19.	Cinsel ilişkimin çeşitliliği	1	2	3	4	5
20.	Cinsel ilişkimin sıklığı	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ